

Тиждень

український www.ut.net.ua

НАТАЛЯ ЛІГАЧОВА:
«УСІ БУЙНІ
ЗАЛИШАЮТЬ
ТЕЛЕБАЧЕННЯ»

№ 28 (37) 11 — 17 ЛИПНЯ 2008 р.

СУДДІВСЬКА ПОРУКА
Як вплинути на суддю.
Стор. 24

ПОЛТАВСЬКІ ЕМІРАТИ
Олігархи воюють
за полтавський газ. Стор. 26

УКРАЇНСЬКІ ПАЛЕСТИНКИ
«Вийдіть із будинку, його будуть
бомбардувати». Стор. 48

ВИД, ЩО ЗНИКАЄ

Хорошого робітника
знайти важче, ніж юриста.
Стор. 36

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

ДО УВАГИ

учасників
передплатної акції

на друге
півріччя
2008 року:

у зв'язку з тим, що листи до редакції журналу «Український ТИЖДЕНЬ» продовжують надходити, розіграш призів перенесено на **25.07.08**. Імена переможців буде надруковано у журналі № 31 від 01.08.2008, а також розміщено на сайті: www.uf.net.ua

Тиждень
Український

**ПЕРЕДПЛАТНА КАМПАНІЯ
НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ 2008 РОКУ ТРИВАЄ!**
оформити передплату ви можете:

1. У редакції:

- заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 в Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК» МФО 322012, Код ЄДРПОУ 35392656. За передплату на журнал «Український тиждень»);
 - розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
 - оплатіть її у будь-якому найближчому відділенні банку;
 - відправте заповнений бланк замовлення (квитанцію про оплату):
- факсом: (044) 503-37-41, 258-88-48
- поштою: ТОВ «Український тиждень», вул. Васильківська, 2а, м. Київ, 03040
- Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень»:
1 місяць – 14 грн; 3 місяці – 42 грн; 5 місяців – 70 грн

2. У будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта».

Передплатний індекс – 99319

3. У передплатних агенціях:

- АТЗТ «САММІТ» (м. Київ)
(044) 254-50-50 (багатоканальний)
ДП «САММІТ-Крим»
(м. Сімферополь) (0652) 51-63-55, 51-63-56
Філія ДП «САММІТ-Крим» (м. Ялта) (0654) 32-41-35
«САММІТ-Харків» (0572) 14-22-60, 14-22-61
«САММІТ-Кременчук»
(0536(6) 3-21-88, 79-61-89
ДП «САММІТ-Дніпропетровськ» (056) 370-44-23,
370-45-12
ТОВ «ПресЦентр»: (м. Київ) (044) 536-11-75,
536-11-80(м. Запоріжжя) (0612) 62-45-39
ТОВ «Фірма Періодика»
(м. Київ) (044) 278-00-24
ТОВ «ВПА» (м. Київ) (044) 502-02-22
ТОВ Агенція передплати «Меркурій»:
(м. Київ) (044) 248-88-08, 249-98-88
(м. Кременчук) (0536) 70-03-84

- ТОВ фірма «Меркурій»:
(м. Дніпропетровськ)
(056) 721-93-93, 721-93-94
(м. Новомосковськ) (05693) 6-00-93
(м. Павлоград) (05632) 6-00-93
ТОВ «Донбасс-Информ»
(м. Донецьк) (062) 345-15-92,
345-15-94
ТОВ «Медіа-Прінт» (м. Черкаси)
(0472) 45-31-13, 45-25-10
ПП «Медіа-Новости»
(м. Полтава) (0532) 50-90-75
ЗАТ «Передплатна агенція «KSS»
(м. Київ) (044) 585-80-80
Агентство передплати та доставки
«Бліц - Преса»
(м. Київ) (044) 205-51-16, 205-51-50
ДП «Фактор-Преса»
(м. Харків) (057) 738-75-33
ТОВ Передплатна агенція «Статус»
(044) 391-74-51

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 503-37-41
менеджер з передплати – Кашук Тетяна, kta@uf.net.ua

Передплатіть
журнал

ТИЖ
Український

та візьміть участь
в акції
20-ти швейцарських годинників

УВАГА, АКЦІЯ!

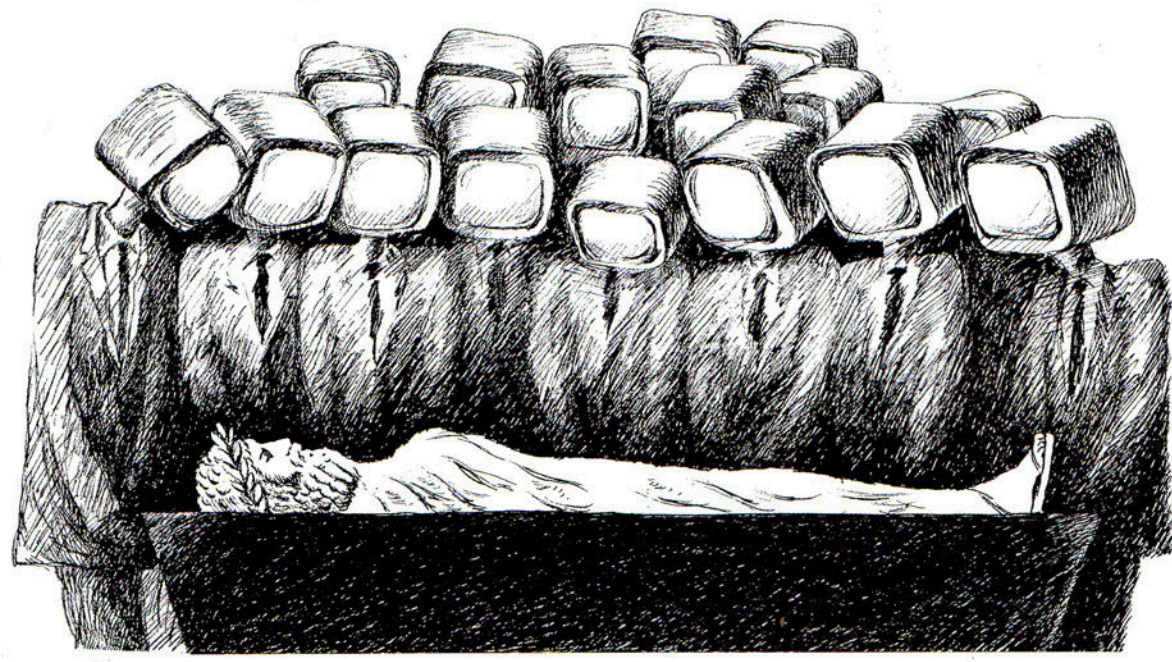
ПЕРЕДПЛАТІТЬ ЖУРНАЛ «Український ТИЖДЕНЬ»
1. Редакційна передплата: заповніть квитанцію в Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК» МФО 322012, Код ЄДРПОУ 35392656.
2. У будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта».
3. У передплатних агенціях вашого міста: АТЗТ «САММІТ», ТОВ фірма «Меркурій», ТОВ «ПресЦентр», ТОВ «Фірма Періодика», ТОВ «ВПА», ТОВ Агенція передплати «Меркурій», ДП «САММІТ-Крим», Філія ДП «САММІТ-Крим», ДП «САММІТ-Харків», ДП «САММІТ-Кременчук», ДП «САММІТ-Дніпропетровськ», ТОВ «ПресЦентр», ТОВ «Фірма Періодика», ТОВ «ВПА», ТОВ Агенція передплати «Меркурій», ТОВ фірма «Меркурій», ТОВ «Донбасс-Информ», ТОВ «Медіа-Прінт», ПП «Медіа-Новости», ЗАТ «Передплатна агенція «KSS», Агентство передплати та доставки «Бліц - Преса», ДП «Фактор-Преса», ТОВ Передплатна агенція «Статус».
Надішліть до 30 червня 2008 року оригінал квитанції за адресою: ТОВ «Український тиждень», вул. Васильківська, 2а, м. Київ, 03040. Учасниками в акції прийматимуться оригінали квитанцій, надіслані літерами має б.

ОБРАЗ

«Телебачення – це дешева й вульгарна розвага». Сказав не будь-хто, а сер Вінстон Черчіль. Це можна розуміти як лайку, а

«Домом-2» та Жиріновскім із Затуліним, теж важко. Про це – інтерв'ю з Н. Лігачовою на стор. 14. Малюнок Віктора Кудіна.

можна як констатацію: мовчав, не треба вимагати від широкowego коудна, щоби він читав з орени мононог Гамлета. Проте

змирнитися з тим, що блякити екран – всього лише засіб добровільного засмицнування наших мізків Петросяном, Ганкіним,

Засновник ЕСЕМ Медіа ГМЕХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Шеф-редактор Юрій Макаров
Головний редактор Роман Кульчинський
Заступник головного редактора Павло Солодзько
Відділ політики Анатолій Бондаренко
Відділ економіки Сергій Лузьянчук
Відділ розслідувань Андрій Лаврич
Відділ новин Наталя Васютин
Відділ країни Ігор Кручик
Відділ історії та науки Роман Кабаний
Відділ культури та спорту Вікторія Поліненко
Спеціальний кореспондент Марія Старожилська
Журналісти Анна Бабенць, Богдан Буткевич, Василь Васютин, Сергій Гузь, Ірина Загородня, Антон Зювора, Вероніка Кізнчак, Олександр Киричук, Наталя Петринська, Олена Чекал

Літературний редактор Олександр Григор'єв
Контент-редактор сайта Таяна Овчар
Виконавчий директор Роман Чигрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Юрій Коломицьєв
Арт-директор Надія Кельм
Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков, Сергій Сторчай
Художники Андрій Єрмоленко, Павло Ніц
Більд-редакція Анатолій Белов, Кирило Хайлов, Вікторія Буянова
Фотографи Андрій Ломакин, Євген Котенко
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Коректори Марина Петрова, Світлана Стовплова
Відділ реклами Олена Карпенко
Відділ розповсюдження Наталя Астаф'єва

Відділ маркетингу Ганна Кашеїда
 Свідоцтво про державну реєстрацію
 КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Друк ЗД «Блц-ПРИНТ»,
 Київ, вул. Довженка, 3
№ зам. 55969
Наклад 30 700
Адреса для листування
 03040, Київ,
 вул. Васицьківська, 2 А
Телефон (044) 503 3740
 Виходить щоп'ятниці
 Розповсюджується
 в роздрібній торгівлі
 та за передплатою
Ціна договірна
 Передплатний індекс 99319

«ДИКІ ГОРИ» як артефакт

ПАВЛО СОЛОДЬКО
заступник головного редактора

Рівно 12 років тому я вперше пішов у Карпати в похід. Удвох із найкращим товаришем, Андрієм Нелюком. Наше спорядження було суворим — рюкзаки-колобки, важезелний брезентовий намет (дірявий, тому на випадок дощу зверху накидалася поліетиленова плівка, яка до ранку перетворювала нашу хатку на сауно), нишком поцуплена в мами з літньої кухні каструля. Засобом орієнтування слугувала карта-двокілометровка, за якою у Карпатах літають хіба що військові льотчики. Затє за нею ідеться швидко: вранці береться один орієнтир, в обід — наступний, за день кілометрів 25 пройдеши. Як туристичне взуття взяв я старі батькові туфлі: за тиждень походу вони натерли мені такі вавки, що від болю схуднув кілограмів на 15.

Потім я ходив у походи десятки разів, перетнув наші Карпати чи не в усіх можливих напрямках, але той перший раз, звичайно, згадую з особливою ностальгією. Уявляєте, після 120-кілометрового пробігу зійти з електрички-ковбойки (були тоді такі, з дверима, які вручну треба було відчиняти) у Львові, де ти — 20-річний студент — досі бував хіба що проїздом, і обережно, то на п'ятках, то на носках, щоб не наступати на болючі вавки, йти занедбаною бруківкою, їхати древнім трамваем, роздивлятися зарослі травою мури «Арсеналу», пити пиво у підвалі зі щербатого бокала, з якого пив ще, напевно, Володимир Івасюк...

1996 рік — рік, із якого почалося економічне зростання — був часом найбільшого запустіння в горах та інших цікавих для туриста місцях.

Тоді я був у археологічній експедиції в Херсонесі: туристичний сервіс на кшталт рожевого столового, закатаного в літрові банки й у поєднанні з занедбаністю музею видавався дуже зворушливим. Зараз музей став абсолютно європейським, але зворушливість зникла, поступившись місцем здоровій комерції.

Може, це й правильно. Та чого «може». Цього, власне, й прагнули — зробити великий своремонт, аби туалети на вокзалах не тонули в аміачних випарах і щоб навіть у сільському музеї можна було купити магніт на холодильник. Але в нашого покоління ще є час побачити ту архаїку, яка скоро зникне під наступом реставраторів, окультурювачів або звичайних робітників, що набивають поверх старих артефактів акуратну пластикову вагонку.

Бо, наприклад, вузькоколіюк у Карпатах вже майже не залишилося. А наприкінці 1990-х їх ще вистачало. Частина з них функціонувала — уявляєте, ви мчите вздовж гірського потоку мотодрезиною, на яку влезить хіба що троє людей із рюкзаками? Частина колій була знесена повенями й це теж було цікаво: знайти порожню платформу, повантажитися на неї й повільно котитися з перевалу вниз. А потім переходити річку по віртуальному мосту — все знесене водою, крім двох покручених рейок, і ти ними ступаєш над прірвою, хитаючись у такт рюкзакові...

Нині, разом з економічним зростанням, зростає і вирубка лісу. Та вузькоколійки (власне, для вивезення лісу вони й будувалися) не такі економічні, як автотранспорт, тому їх розбирають на металобрухт,

пускаючи замість поїздів величезні лісовози.

Розростається туристична інфраструктура. Буковель планує побудувати грандіозну підвісну дорогу з Яремчі, повз горганські вершини Синяк і Хом'як. На Петросі встановили капличку, на Піп-Івані замість обсерваторії обіцяють збудувати ультрасучасну турбазу з асфальтованим під'їздом. Анонсоване спорудження «другого Буковеля» на закарпатській Боржаві. Люди, які тиждень тому повернулися з перевалу Столи, кажуть, що помер Іван Іванович — дивакуватий відлюдник, який жив там у старому туристичному притулку. Тепер ходять чутки, що через Столи прокладуть нову трасу (вона, без сумніву, потрібна, бо взимку внизу затори гірше київських).

І так по всій Україні. В Козелецькому соборі ентузіасти розфарбували кришку саркофага, в якому поховано матір братів Розумовських, веселим орнаментом. У Петрівцях забудовуються урядовими дачами й всіляко «окультурюються» величні дніпрові кручі — геологічна пам'ятка природи.

А тим часом у Карпатах усе частіше можна зустріти польських, чеських і навіть італійських туристів. Вони їздять до нас по «дикі гори», подалі від власних знакових і асфальтованих стежок, де не можна ставити намета й палити вогонь. Вони шукають автентичної занедбаності замість не завжди доречного своремонту.

Цього серпня я, соромно зізнається, збираюся за кордон. Але перед тим ще збігаю в Горгани. А то мало що там «окультуриться» наступного року... ■

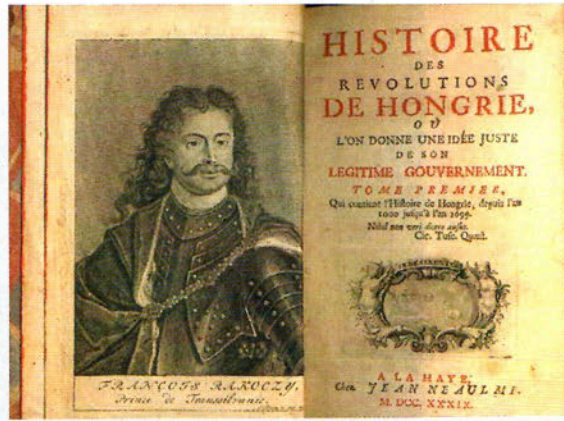
| У НОМЕРІ |

ФОТО: UNIAN

ФОТО: PHL

20 УКРАЇНЬСЬКА ЛІВІЦЯ
ЗАМІСТЬ СИМОНЕНКА ЗАРАЗ
У МОДІ ЧЕ ГЕВАРА

30 2012: ЄВРО, ДОЛАРИ, ГРИВНІ...
НА ЧЕМПІОНАТІ З ФУТБОЛУ МОЖНА ЗАРОБИТИ,
ДОВОДЯТЬ ОРГАНІЗАТОРИ ЄВРО-2008

54 УГОРСЬКИЙ МАЗЕПА Ференц
РАКОЧІ ПЧАВ НЕВДАЛЕ ПОВСТАННЯ ПРОТИ
АВСТРИЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ Й ПОМЕР В ЕМІГРАЦІЇ

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
МАЛЮНОК ВІКТОРА КУДИНА

ОСОБИСТА ДУМКА

**2 «ДИКІ ГОРИ» ПРОТИ
ЄВРОРЕМОНТУ.**
АВТОРСЬКА КОЛОНКА ПАВЛА СОЛОДЬКА

НА ЧАСІ

- 4 ФОТО ТИЖНЯ.**
СПОРТ КОЗАКІВ, МУШКЕТЕРІВ І САМУРАЇВ
- 6 ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ.**
БЮДЖЕТ І ВІДСТАВКА УРЯДУ
- 12 СУБ'ЄКТИВ.** ДУХОВНЕ ЗРОСТАННЯ

ВПРИТУЛ

- 14 7 БАЛІВ ЗА 12-БАЛЬНОЮ
ШКАЛОЮ.** ГОЛОВНИЙ ТЕЛЕКРИТИК КРАЇНИ
НАТАЛІЯ ЛИГАНОВА ОЦІНЮЄ ДОБУТКИ Й УРАТИ
ВІПЧИЗНЯНОГО ТБ
- 20 ЛІВИЙ МАРШ.**
ХТО ТАКІ «НОВІ ЛІВІ», ЗВІДКИ Й КУДИ ВОНИ ЙДУТЬ?
- 22 ...І СПРАВЕДЛИВІСТЬ ДЛЯ ВСІХ.**
СУДДІВ МАЄ ОБИРАТИ НЕ ЮЩЕНКО
ЧИ ОНОПЕНКО, А МИ
- 24 ЯК ВПЛИНУТИ НА ПРАВОСУДДЯ.**
СХЕМА ВІПЧИЗНЯНОЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ
- 26 УКРАЇНЬСЬКА НАФТА.**
НА ПОЛАВЦІНІ МАЮТЬ ЧИМАЛИЙ
ЗИСК ІЗ ВИДОБУТКУ ЕНЕРГОНОСІВ
- 30 2012: ЄВРО Й ІНША ВАЛЮТА.**
ЯК НАМ ЗАРОБИТИ НА ЧЕМПІОНАТІ ЄВРОПИ
- 34 «ВОЛИНСЬКЕ КОЛО».**
ПОЛЬСЬКІ ПОЛІТИКИ СПЕКУЛУЮТЬ
НА ВЗАЄМНІЙ РІЗАНІНІ БРАТНІХ НАРОДІВ

ТЕМА ТИЖНЯ

36 КАДРИ ВИРІШУЮТЬ УСЕ.
ЧАС БИТИ НА СПОЛОХ – В УКРАЇНІ
КАТАСТРОФІЧНО НЕ ВИСТАЧАЄ РОБІТНИКІВ

МИ

- 48 ПАЛЕСТИНО, ЛЮБОВЕ МОЯ.**
НАШІ ЖІНКИ НА ВІЙНІ В СЕКТОРІ ГАЗА
- 53 ВСІ ПРОТИ ВСІХ.** ОЛЕСЬ КУЛЬЧИНСЬКИЙ
ПРО ТЕ, ЩО ЗАБАГАТО АНАРХІЇ
- 54 УГОРСЬКИЙ МАЗЕПА.**
НАШ ГЕТЬМАН БОРОВАВ ПРОТИ МОСКВИ,
ФЕРЕНЦ РАКОЧІ – ПРОТИ ВІДНЯ

НАВІГАТОР

- 58 АЕРОПОРТ ІМЕНІ ЧИНГІСХАНА.**
МОНГОЛІЯ: ДО Й ПІСЛЯ КРИВАВОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ ЮРТ
- 64 СЕКРЕТ ЗАВАРКИ.**
ЧАЙ – НАЙПОПУЛЯРНІШИЙ У СВІТІ НАПІЙ
- 66 FM-СТАНЦІЯ В КИШЕНІ.**
НОВА РЕВОЛЮЦІЯ РАДІО ТА МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ
- 68 СИЛЬНІШЕ ЗА ФУТБОЛ.**
НАШІ РЕГБІСТИ – У ФІНАЛІ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ
- 70 «МАЄМО КУЛЬТУРНИЙ ФАСТ-ФУД».**
ІНТЕРВ'Ю З ЛЕГЕНДАРНИМ АНІМАТОРОМ
ГАРРІ БАРДНИМ
- 71 МУЛЬТИКИ З ДИТИНСТВА.**
БАБКИ-ЙОЖКИ, ВОДЯНИЙ І ФЕСТИВАЛЬ «КРОК»
- 73 ЧЕРКАСЬКИЙ, САХАЛТУЄВ,
СИВОКІНЬ...**
ВИСТАВКА ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОЇ АНІМАЦІЇ
- 73 «ПІПІНЦЕСА».**
ІДА ВОРС ПРО «БРЕМЕНСЬКИХ МУЗИКАНТІВ»
- 73 СВІТ ІЗ ЛОЗИ.**
ХИРОПЛАТІННЯ ВІД ТАМАРИ БАБАК
- 74 ВІДГУКИ.**
ВИСТАВИ, ФІЛЬМИ, ВИСТАВКИ, КНИГИ,
МУЗИЧНІ ЗАПИСИ
- 76 АНОНСИ.**
КОРОТКО ПРО КУЛЬТУРНІ ПОДІЇ

НАШ ТИЖДЕНЬ

80 КІЛЬКА СЛІВ ВІД ЖУРНАЛІСТІВ **Тижня**

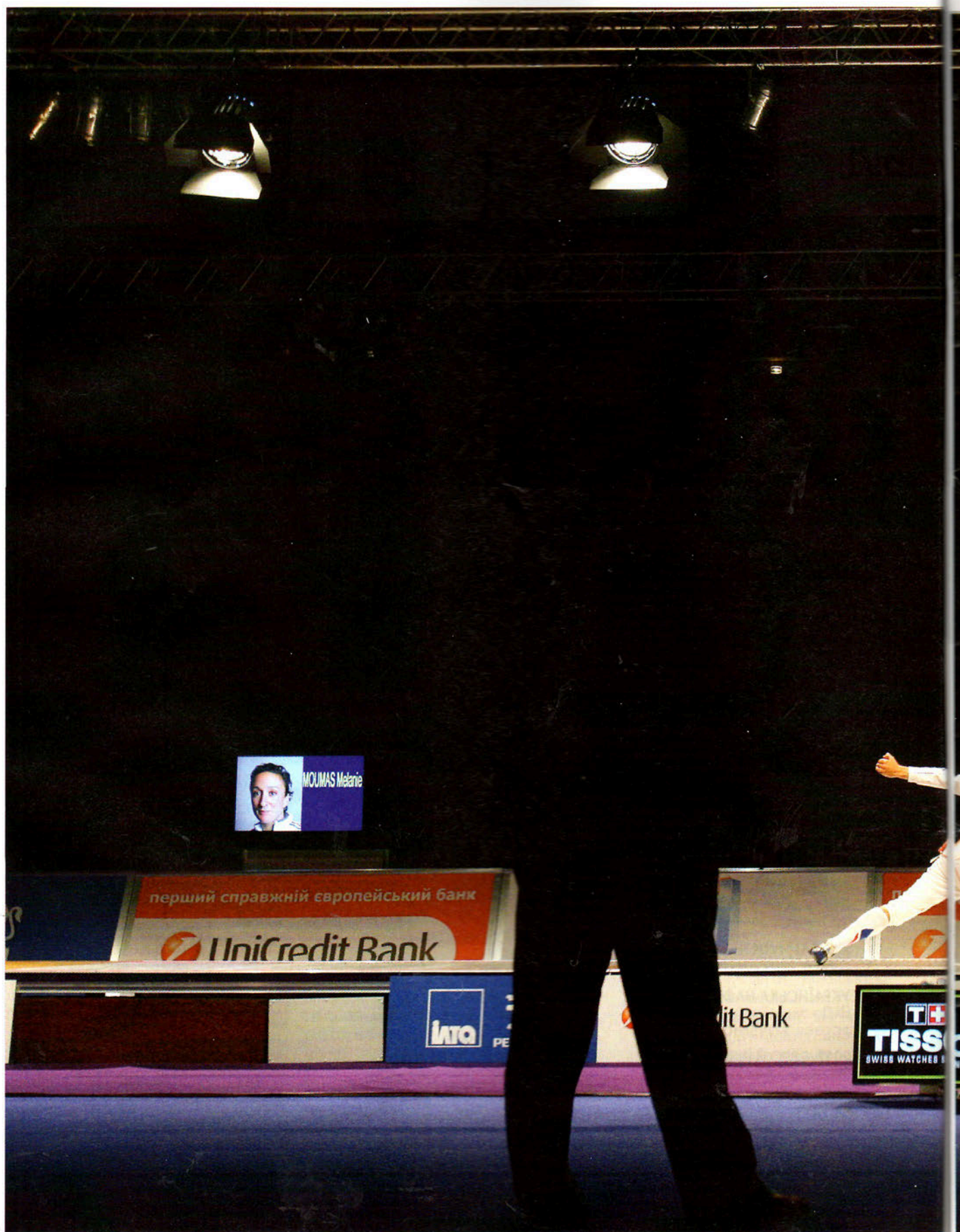

ФОТО: REUTERS

58 ЮРТОВЕ МІСЦЕ: ІКО ОПОЗИЦІЇ
РЕВОЛЮЦІЯ ЮРТ НЕ ВІДУБУЛАСЯ,
ТА В МОНГОЛІЇ БЕЗ ТОГО
Є НА ЩО ПОДИВИТИСЯ

МАЛЮНОК: АНДРІЙ ЄРМОЛЕНКО

Тиждень клинка

У Києві проходив чемпіонат Європи з фехтування. Українська столиця, та й Україна взагалі, останнім часом не щодня приймає в себе змагання такого рівня: тисяча спортсменів із 40 країн, завершальний огляд сил напередодні пекинської Олімпіади. Звісно, дилетантові, який має своє уявлення про цей вид спорту з мушкетерських книжок і голлівудських фільмів, реальні поєдинки здаватимуться не такими видовищними, може й до розчарування. Та в нас не бракує й справжніх поціновувачів – не лише тому, що фехтування залишається в генетичній пам'яті

кожного нащадка козаків, а й тому, що в історію цього виду спорту записано імена легендарних українців, неодноразових чемпіонів Європи, світу та Олімпійських ігор – Григорія Крісса, Віктора Сидяка, Віктора Путятіна, Василя Станковича, Юрія Чижя, Володимира Смирнова. Й хоча нинішня збірна України не може похвалитися такими яскравими іменами, це не завадило справжнім поціновувачам отримати задоволення від точних рухів і блискавичних комбінацій на межі можливостей людських м'язів і людського ока.

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

ВІКТОР БАЛОГА
вступив до «Єдиного центру»

Глава Секретаріату Президента вступив до партії «Єдиний центр». За його словами, це конструктивна альтернатива, яка не має на меті узурпувати демократичну ідею. «Єдиний центр», як стверджує Балоба, бачить серед своїх партнерів по політичному табору «Народний союз «Наша Україна».

ВАХТАНГ КІПІАНІ
з ним судитиметься «Укргазбанк»

«Укргазбанк» подав позов проти экс-шеф-редактора проекту «Великі українці». Предметом позову стала стаття Кіпіані «Як вкрали великого українця», де було згадано президента банку Василя Горбала, на гроші якого нібито відправляли SMS під час голосування.

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ
отримав орден Невського

Лідер Партії регіонів на свій 58-й день народження отримав від Росії орден Святого князя Олександра Невського I ступеня «За видатні заслуги й величезний особистий внесок у зміцнення економічного й культурного співробітництва між Росією та Україною».

ВІКТОР ЧЕПАК
не виконав наказ міністра

Міністр внутрішніх справ усунув від виконання службових обов'язків начальника УМВС у Закарпатській області генерала Віктора Чепака. Причина – минулого тижня закарпатська міліція відмовилася виконувати кадрові накази міністра Юрія Луценка.

ДЖОН ТЕМПЛТОН
помер на Багамських островах

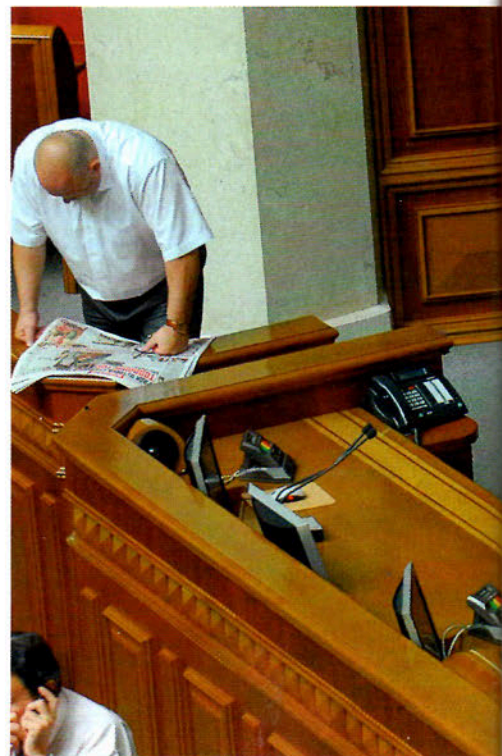
95-річний засновник Темплтонівської премії (вручається за дослідження та відкриття в області духовності) й один із кращих гравців на фондовому ринку в ХХ ст. помер від запалення легенів. Він прославився тим, що заснував перший у США міжнародний диверсифікований фонд, який інвестує в зарубіжні активи.

ДержБЮджет

Фракція Тимошенко відстоює зміни до бюджету, щоб захистити уряд від відставки

Існує ймовірність, що поточний рік закінчиться тим, із чого починався, – чергами біля відділень Ощадбанку. На продовження виплати компенсацій вкладникам розраховує голова уряду Юлія Тимошенко. Вона презентувала зміни до держбюджету, які, зокрема, передбачають на це 1,5 млрд грн. На інші черги – до виборчих урн – сподіваються опоненти прем'єрки з Партії регіонів. Вони пророкують перевибори до парламенту десь у грудні. Саме зіткнення таких двох сценаріїв стало ключовим політичним дійством минулого тижня.

У понеділок Кабмін презентував свій варіант змін до держбюджету-2008. За даними Тимошенко, в бюджеті з'явилися додаткові доходи розміром 30 млрд грн, і їх треба терміново розподілити. З цих грошей урядовці мають намір профінансувати розвиток регіонів, поточні потреби країни та соціальні витрати. Президент Віктор Ющенко вже висловив своє невдоволення запропонованими змінами, а сам документ назвав популістським. Зокрема, в

Секретаріаті Президента вважають, що цей варіант бюджету соціально переобтяжений.

Але Юлія Тимошенко не здається – вона вважає, що зміни мають бути ухвалені тут і зараз. Відстоюючи позицію прем'єрки, у вівторок депутати фракції БЮТу заблокували парламентську трибуну та, щоб ніхто не доступився, навіть ви-

ХРОНІКИ ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА
ЄВРО-2012

ПЛАТІНІ РОЗБУШУВАВСЯ

ФУТБОЛЬНІ БОСИ

НА ЧАСІ

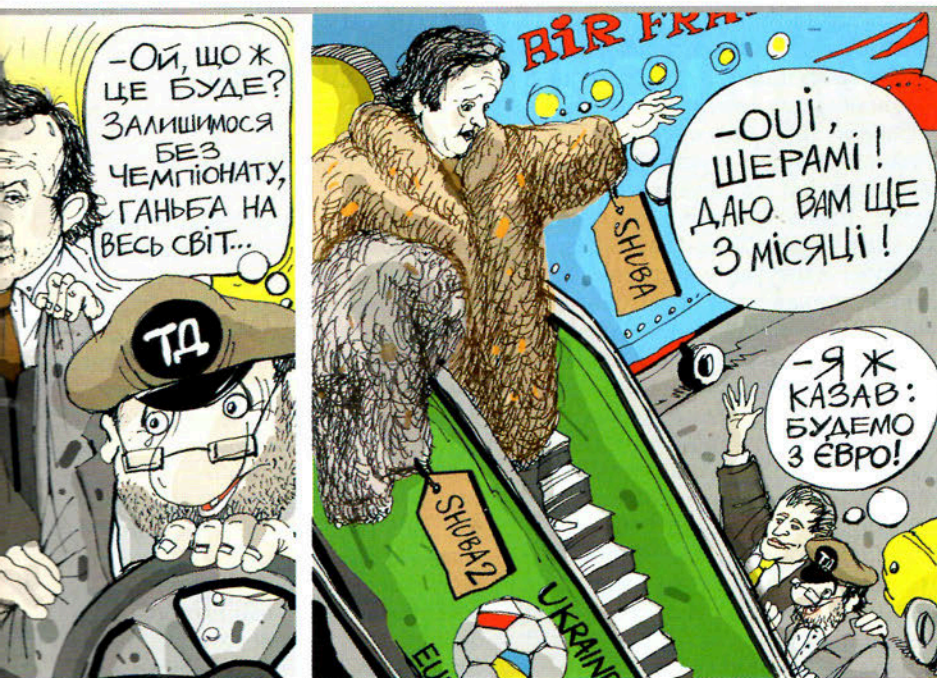
рішили чергувати біля неї цілодобово.

Ухвалити зміни до бюджету закликав і спікер Арсеній Яценюк. Проте, як поділився з **Тижнем** інформацією в буфеті ВР заступник голови бюджетного комітету Володимир Макеєнко, майже ніхто з депутатів цей документ не читав. Засідання профільного комітету розпочалося

тільки в середу надвечір. Варто нагадати, що зазвичай після вивчення проекту бюджету в комітеті він має щонайменше сотню поправок. Загальну ж політичну ситуацію пан Макеєнко змалював досить відверто та лаконічно: «Яценюк прикриває свій зад, Тимошенко теж». «А Янукович?» — поцікавилися ми. «А Янукович... у нього взагалі сьогодні [9 липня] день народження», — посміхнувся регіонал.

Коли бютівці заблокували трибуну ВР, ніхто з них не міг пояснити, навіщо. Трохи пізніше голова фракції Іван Кириленко сказав, що через бюджет. Вони навіть запропонували не йти на канікули, а ще попрацювати, щоб зробити прем'єрці приємність. Регіонали ж мають інші причини для роботи — відправити уряд у відставку. У вівторок, коли БЮТ захопив трибуну, в кулуарах ВР можна було помітити фракцію регіоналів майже в повному складі. Є думка, що вони разом із комуністами, блоком Литвина та частиною НУ-НСу готувалися до голосування щодо недовіри урядові Тимошенко. Щоб не допустити цього, бютівці терміново окупували трибуну. Та регіонали не полишають планів щодо виборів узимку — заради цього вони згодні відкласти власні канікули та попрацювати в Раді ще тиждень.

Анна Бабінець

ТЕОДОР ДРАЙВЕР

ВІН ПОЛЕТІВ, АЛЕ ОБІЦЯВ ПОВЕРНУТИСЬ

П'ЯТЬ ПОДІЙ

СВОБОДА. Екіпаж захопленого піратами Сомалі судна Lehmann Timber звільнено за викуп у \$700 000.

МЕД ВІД ПРЕЗИДЕНТА. Віктор Ющенко подарував дитячим будинкам Вінниччини по відру меду зі своєї пасіки.

ПРОТЕСТ. Водії вантажівок, не погоджуючись із забороною на проїзд Києвом вдень, заблокували в'їзди до міста.

ГИНЕ РИБА. У річці Самарі (Дніпропетровська обл.) загинула вся риба. Причина — хімічне отруєння.

ПРОБЛЕМА. З 10 липня бланки закордонних паспортів не випускатимуть. Консорціум, який цим займався, вимагає погашення боргу в 54 млн грн.

Генрі Кіссінджер

Човникові дипломати зраджують Україну

Американські політологи закликають не пускати нас у НАТО, щоб не дратувати Росію

Просування України на Захід суперечить інтересам США у встановленні стратегічної співпраці з Росією — таку позицію висловили два патріархи американської політичної думки Генрі Кіссінджер та Стівен Коен. На сторінках газети The International Herald Tribune вони з інтервалом у кілька днів опублікували статті, в яких закликають не пускати нашу країну до НАТО, оскільки це викличе гостру та непередбачувану реакцію Москви.

Щодо українсько-російських відносин творець «човникової дипломатії» Генрі Кіссінджер, зокрема, пише, що минув час «безпardonного втручання у сферу, яку росіяни вважають простором власної самосвідомості». Він закликає «пом'якшити офіційну риторику та надати Росії простір для відлагодження цієї системи». І хоча відомий фахівець з питань Росії та СРСР, професор Нью-Йоркського університету Коен і колишній держсекретар США, Нобелівський лауреат Кіссінджер

нині далекі від центрів прийняття рішень, їхня відверта декларація може свідчити про поширені настрої в американському політикумі: мовляв, не дратувати російського ведмеда важливіше, ніж відстоювати цінності свободи на Європейському континенті.

У Європі такі прагматичні міркування також зустрічаються, хоча поки що не домінують. Зокрема, посол Французької Республіки в Україні Жан-Поль Везіан так прокоментував у вівторок виступ американських політологів: «Я залишу панові Кіссінджеру право відповідати за думки, які він висловлює. Ми ж уважаємо, що стосовно європейських прагнень в Україні існує збіг інтересів майже всіх політичних сил та рухів. Ми мали численні нагоди говорити, що тільки Україні та українцям належить право робити стратегічні вибори щодо напрямку свого розвитку. Гадаю, що Україна безсумнівно довела свій вибір на користь демократії, те саме стосується й сфери оборони».

Колотнеча за табличку

У Севастополі представники проросійських організацій билися з матросами

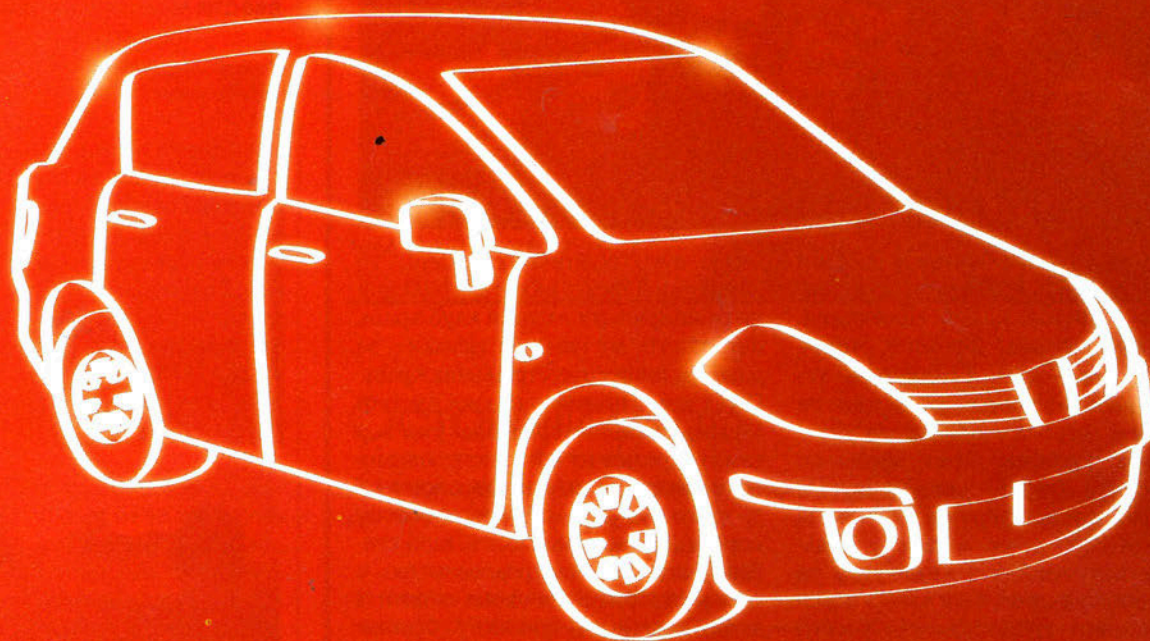
Сотня прихильників партії Російський блок, Блоку Наталії Вітренко й громадської організації Російська громада Севастополя побилися з українськими моряками та розстрожили меморіальну дошку з нагоди 90-ї річниці підйому українських державних прапорів на кораблях російського імперського Чорноморського флоту в 1918 році. Власне, моряки намагалися не пустити прихильників проросійських організацій на причал Графської пристані, де наступного дня мала відкритися вищезгадана меморіальна дошка.

Присмак тестування

Виші можуть ввести вступні іспити

Не дивлячись на райдужну перспективу зовнішнього тестування, кожен виш має право вводити додаткові умови для вступу у разі, якщо кілька абітурієнтів надали сертифікати з однаковою кількістю балів. Про це заявив міністр освіти Іван Вакарчук. Він запевнив, що вступні випробування пройдуть прозоро. Для цього створено сайт www.vstup.info, де можна знайти дані про кількість заявок, вартість навчання тощо. Міністр також зазначив, що кількість бюджетних місць у вишах цього року не зменшилася, й становить 145 тис. В той час як абітурієнтів майже на 20 тис. менше, ніж торік.

Отримайте подарунки за поповнення на **25** грн

Автомобіль Nissan Tiida
30 подорожей до Туреччини
100 мобільних телефонів Nokia 6300
Додаткове поповнення рахунку на 25 грн

Акція з 20.06.08 по 20.07.08 для абонентів МТС Передплата та JEANS.
Для участі в акції необхідно поповнити рахунок на 25 грн або більше одним платежем.
Для реєстрації в акції необхідно відправити безкоштовне SMS на номер 5001.
Детальна інформація на www.mts.com.ua

МТС оператор зв'язку

ЗАТ «УМЗ», м. Київ, вул. Лейпцизька, 15
МТС залишає за собою право змінювати склад подарунків та їхню кількість на період акції.

Дебют Медведєва

«Велика вісімка» шокована активністю президента РФ

На острові Хоккайдо завершився саміт лідерів країн «великої вісімки» (Японія, США, Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія, Канада та Росія). Головними темами на переговорах стали ціни на нафту й загроза глобального потепління. Зокрема, було вирішено скоротити світові викиди вуглекислоти в атмосферу як мінімум на 50% до 2050 року, а також збільшити потужності з видобутку та переробки нафти. У зв'язку з подорожчанням продовольства у світі вирішено збільшити допомогу голодуючому населенню.

Щодо суто політичних рішень, то найважливішим із них стало рішення не розширювати елітний клуб країн, що входять до «великої вісімки», за рахунок інших індустріальних країн. Своїх колег приємно вразив Дмитрій Медведєв, який вперше брав участь у саміті. Президент РФ просто завалив G8 своїми ідеями: він запропонував зробити рубль резервною валютою, впровадити зернові саміти, щоб стабілізувати ціни на продовольство, а також створити спецфонд, кошти з якого підуть на допомогу бідним. Останні дві пропозиції «велика вісімка» підтримала.

ООН візьметься за Грузію

У зону конфлікту можуть ввести міжнародні війська

Конфлікт між Грузією, Абхазією і Південною Осетією почала розглядати ООН. Нове загострення конфлікту сталося після низки вибухів у Абхазії та стрілянини на кордоні Грузії з Осетією. МЗС Росії, як і влада республік, звинувачують у терористичних діях Грузію. Президент Грузії ці звинувачення спростовує, а свою армію закликає не піддаватися на провокації. США пропонує ввести в зону конфлікту міжнародні поліцейські сили.

ОПИТУВАННЯ

Ізраїль і Палестина: відновлення діалогу

Світова спільнота не хоче стромляти носа в ізраїльсько-палестинський конфлікт

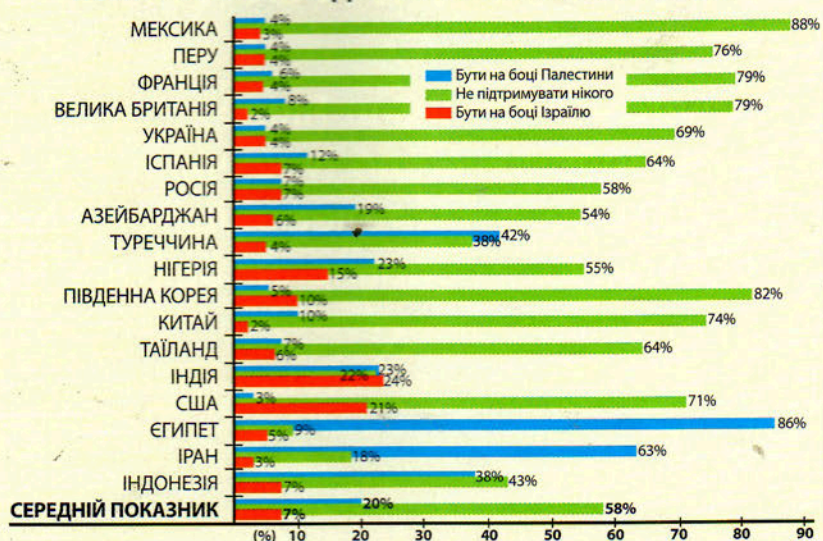
В неділю для переговорів про мирне врегулювання на Близькому Сході зустрінуться Ехад Ольмерт, прем'єр-міністр Ізраїлю, та Махмуд Аббас, президент Палестини. Мова йтиме про можливість створення незалежної палестинської держави. Тим часом, світова спільнота вибрала нейтральну позицію стосовно ізраїльсько-палестинського конфлікту. Це доводить нове опитування всесвітньої соціологічної організації WorldPublicOpinion.org. В 14-ти із 18-ти опитаних країн люди вважають, що уряди їхніх держав не повинні ставати на бік жодної зі сторін. Тільки Єгипет, Іран і Туреччина неухильно підтримують Палестину.

«Україна не є тією державою, котра може впливати на вирішення цього конфлікту. Очевидно, що на території України немає ізраїльсько-палестинської інформаційної війни, тому й позиція українців нейтральна», – пояснив **Тижню** Ігор Семиволос, Директор Центру близькосхідних досліджень НАН України.

На стор. 48-52 читайте про долю українців, евакуйованих із Сектора Газа

КОГО ПОВИННА ПІДТРИМУВАТИ ВАША КРАЇНА?

У межах дослідження було опитано 18 792 респонденти у 18-ти країнах світу. В Україні за дорученням WorldPublicOpinion.org акцію проводив Київський міжнародний інститут соціології

Підірваний Мінськ

Опозиція вважає, що вибух – справа рук Лукашенка

Опозиційні партії Білорусі мають намір провести власне розслідування вибуху в Мінську під час святкування Дня незалежності. Офіційна версія інциденту – хуліганство, проте в білоруської опозиції є кілька власних версій. Одна з основних – провокація влади. Опозиціонери не виключають, що оточення Лукашенка спеціально «підлаштувало» диверсію, щоб звинуватити в усьому незгодних із політикою президента. На доказ цієї версії опозиціонери наводять той факт, що Лукашенко приїхав на місце вибуху через кілька хвилин після події. Ще однією версією називають внутрішньокланову боротьбу за владу білоруських силовиків. Як би там не було, прибувши на місце події, Лукашенко сказав: «Гайки будемо закручувати на головах у причетних до цього». Також Лукашенко заявив, що зі своєї посади має піти керівник Ради національної безпеки.

Нагадаємо, близько 50-ти осіб постраждали під час вибуху біля стели «Мінськ – місто-герой» у центрі Мінська 4 липня під час виступу української співачки Таїсії Повалій. За попередніми даними, спрацювала вибухівка-саморобка, начинена болтами та гайками. Троє тяжкопоранених залишаються в лікарнях Мінська. У більшості постраждалих, серед яких двоє українців, – осколкові поранення.

ОЦІНКА

АНАТОЛІЙ БОНДАРЕНКО
редактор відділу політики

Останній удар

Для чого великим партіям потрібні свої зміни до Конституції

На початку липня Партія регіонів оприлюднила свій проект змін до Конституції України, лише на своєму сайті, та у вигляді відсканованих сторінок із порівняльної таблиці до законопроекту. Зміни виявились настільки значними, що можна взагалі говорити про новий проект Основного закону. Серед головних новацій – парламентська республіка, прихована двопартійна система, друга державна мова (підказка – не англійська), гарантії позаблоковості, що не можуть не сподобатися нашому північно-східному сусідю, й «децентралізація влади», що передбачає знищення президентської вертикалі, та встановлення такої ж, не менш потужної вертикалі по лінії Кабміну, який контролюватиме партія-переможець на виборах.

Щодо виборчої системи – ПР висуває декілька дуже цікавих пропозицій, що в разі затвердження цього проекту Основного закону дозволить найбільшій партії (читай «Регіонам») монополізувати парламент – політична сила, що отримує відносно більшість голосів на виборах, автоматично отримує більшість у парламенті. Розробники проекту від Партії регіонів розмістили в ньому й модне нині словосполучення «відкриті списки». Його планується використовувати для модифікації нашої, м'яко кажучи, «хворої» пропорційної системи. Правда, що означають ці «відкриті списки» від регіоналів, із проекту не зрозуміло. Однак із коментарів їх спікерів, схоже,

що це списки, з якими можуть ознайомитись виборці – тобто те, що і так є в нашій виборчій системі, яка зосереджує всю владу в руках лідерів партій. Отже, в реальності відмовлятися від чистої партійної пропорційної системи вони не збираються.

Насправді, «відкриті списки» в пропорційних системах виборів означають одну дуже просту річ – виборці можуть впливати на присутність того чи іншого кандидата від партії в парламенті, змінюючи своїм голосуванням розташування кандидатів всередині таких списків. Якщо політики вживають цей вираз в іншому значенні, наприклад як «публічні списки» – це свідоме введення в оману майбутніх виборців.

Якщо чесно, детальний аналіз цього проекту з погляду конституційного права робити немає сенсу. Він не відіграє головної, на мою думку, роль, яку має відігравати Конституція – задавати напрямку, межі розвитку країни на десятки років наперед. Проект від Партії регіонів, як і інші симулякри «всенародно обговорених» проектів конституцій від БЮТу та Секретаріату президента, привиди яких з'являлися в інформаційному просторі, судячи з усього, призначені зовсім для іншого. Це – спроба застосувати політичну зброю «останнього удару», за допомогою якої збираються отримати й закріпити монопольну владу в країні тоді, коли всі інші методи політичної боротьби результатів не дали.

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

commisarjewski

3338 попугаєв или сила традицій

Это у меня не заикание, и не западание клавиши. Именно столько волнистых попутайчиков продал мой кум, чтобы своей дочке традиционную свадьбу на уровне устроить. Если попугай по 10 гривен, как раз хватит в обрез на зал, машину, фотографии, ДВД.

Уровень уровнем, а традиции прежде всего. Брачующиеся до того уже плотно встречались 4 года, но обряд был соблюден. Со сватами, рушниками, хлебом-солью. <...> В XIX веке, при Антоне Павловиче, по традиции, на свадьбе должен был присутствовать генерал, а в XXI — положено быть хотя бы одному иностранцу. Но на этой было даже перевыполнение традиционного набора: семейная пара Джо & Марта — фермеры-миллионеры из Джорджии.

Молодой в Джорджии несколько лет ковал жирный трудовой доллар, и доковался до того, что купил себе квартиру. А Джо полюбил его как родного сына, даже немного больше. Родной его сын пахать, сеять и косить особо не рвется. А приемыш работает как негр, даром что голубоглазый шатен. Самому Джо зерно выращивать интересней, чем водку пить по саунам. Поэтому и культурную программу ему устроили специфическую. поля показали, зерноочистки-сноповязалки. Увиденным гостю остался весьма доволен. <...> В перерывах между застольями он демонстрировал мозоли на руках, отвечая на вопросы украинских коллег. Американские мозоли нашим фермерам понравились; заинтересовались они и условиями работы: ценами на горячее, ссудами, калькуляцией затрат, анализом рисков. В общем, свадьба получилась на уровне. У гостей вопросов не осталось ни к американцу, ни к кухне.

Вопрос есть у меня. К С. Кивалову. Почему на свадьбе совсем не было 30% инвалидов-регионалов? Ведь событие происходило в самом городе Николаеве, а гости прибыли из Баштанского и Новоодесского районов? Традиционно Кивалов на такие глупые вопросы не отвечает. Да и когда это было? Все в прошлом. А сейчас у меня возникли новые вопросы. По НАТО.

Вот давайте попробуем ответить на них по старым заветам Антона Павловича? Давайте приглашать на свадьбы натовских генералов! <...> Народ у нас и гостеприимный, и мудрый. Лишнего не скажет, накормит, напоит и сам разберется, с кем ему будет лучше.

Быстро разберется, если глупым пиаром не промывать народные мозги. Ничьи! Ни здоровых, ни больных, ни виртуальных николаевских инвалидов.

Свої зауваги та коментарі до статей Ви можете залишити в блозі **Тижня** — ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

АНТОН ЗІКОРА
оглядач *Тижня*

Духовне зростання

Більшість наших громадян дивуються, коли чують пісні з репертуару радіо «Шансон». І дійсно, від деяких «шедеврів» просто волосся на голові встает дибки й довго ще залишається в такому стані: «А у кафе «Метеліца» два мужика метеляться. І пиль туманом стелється, аж не відать нічю. Доносів ветер музику і запах шашличка. В столпотворенні уліца, народ глядіт, любується. І просіт, хоть і жмурітєся, давай, давай ещю». Особливий подив викликає, коли «Шансон» слухають водії таксі. Річ навіть не в тім, що вони вмикають улюблену радіостанцію на повну гучність, дивує інше: як може звичайний шофер долучатися до кримінального простору з таким фанатизмом.

Відповіді на ці запитання знайдуться в індуїзмі з його вченням про кастовість. У самій Індії налічується декілька тисяч каст, але, відверто кажучи, їх всього чотири: шудри, вайш'ї, кшатрії та браміні. То ось, шофери, як правило, типові представники касты вайш'їв. До вайш'їв належать ремісники, дрібні торговці та — дрібні ж — землевласники. Основна їхня місія — власне розмноження, утвердження матеріаль-

ного світу на землі. Головні риси: економність і хитрість.

Але є закон, згідно з яким у світі здійснюється перехід від нижчого до вищого. В нашій ситуації це означає, що всі вайш'ї, які пройшли шлях численних народжень і смертей, із часом утілюються у вищій іпостасі. Наступна за вайш'ї каста — кшатрії, воїни. Життєве завдання кшатріїв — навчитися не боятися смерті. Для кшатрія головне — виконаний обов'язок, у мирний час справжні воїни, зазвичай, стають великими бізнесменами та керівниками.

Тепер повернемося до радіо «Шансон». Музика, яку крутить ця станція, розрахована на людей, пов'язаних із криміналітетом, тобто на кшатріїв. Краді та вбивці, як це не парадоксально, прирівнюються до воїнів. Тому пісні Міхаїла Круга й інших «приблатньонних» персонажів також підносять душу вайш'ї, як, наприклад, кшатрія підносять музика Моцарта чи Баха. І не дарма в кінці згаданої мною пісні в кафе «Метеліца» вже «метеляться» не два, а сто мужиків. Всі стали кшатріями, ступивши на стежку війни, щоб навчитися не боятися смерті.

Редакційна рада: Анатолій Бондаренко, Кирило Галушко, Роман Кульчинський, Юрій Макаров, Лідія Смола, Олексій Сокирко, Роман Цуприк

АДРЕСА «ТИЖНЯ»

Листи надсилайте за адресою: 03040, Київ, вул. Васильківська, 2а
Телефонуйте: (044) 503-3740; факсуйте: (044) 503-3740
E-mail: office@ut.net.ua

Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються.

Фоновий звук

Системи відображення інформації

- комутація та наладка роботи обладнання в приміщеннях площею від 100 до 100 000 м²
- гарантійна, сервісна та технічна підтримка
- розробка та впровадження нестандартних інноваційних рішень

Послуги "під ключ" - від розрахунків до запуску в експлуатацію

на фото зліва направо: ТОВ ПресКом (С. Шаблій, В. Воложик, А. Широк, Д. Євдокимов, А. Соловйов, С. Шаблій)

ПресКом TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.presscom.ua

СПОНСОРИ
ФЕСТИВАЛЮ

перший інформаційний партнер

[канал чесних новин]

спеціальний інформаційний партнер

інформаційна підтримка

25-27 ЛИПНЯ
сміт Славське
Сколівського району
Львівської області
міжнародний фестиваль

СЛАВСЬКЕ
я люблю карпати

Ініціатор та організатор

Очеретяний Ніт (Вінниця) Fake Elegance (Київ)
PolliKarp (Київ) Віранда (Київ) Show (Київ) Evidence (Львів)
Outstars (Одеса) Контрабас (Полтава) Інкунабула (Львів)
Animals' Session (Миколаїв) Кораллі (Івано-Франківськ)
Вертеп (Дніпропетровськ) ЧеЧе (Червоноград-Черкаси)
ДжаїРа (Рівне) Ясон (Вінниця) гурт Каті Галочки (Київ)
Мартові (Вінниця) Микола Ратов (Київ)

кіноперегляди під зоряним небом
від кінефестивалю Відкрита Ніч
спортивна програма
творчі майстерні
експозиційні проекти

The Ukrainians (Велика Британія)
Giri (Швеція) Matasweed (Німеччина)
Koniec Swiata (Польща) Direc-T (Туреччина)
Farben Lehre (Польща) La Skarnemurta (Італія)
100° C (Чехія) Шліббомберс (Херсон - Київ)
Віктор Морозов та Мертвий Півень (Львів)
файно (Львів) Green Silence (Львів)
Пропала Грамота (Кам'янець-Подільський)

за підтримки: Сколівської РДА, Селищної ради смт Славське,
Асоціації курортів Сколівщини
slavskerock.in.ua

Репутації та преференції

НАТАЛІЯ ЛИГАЧОВА, ШЕФ-РЕДАКТОР ВИДАННЯ «ТЕЛЕКРИТИКА»,
ПРО ЗДОБУТКИ Й УТРАТИ ВІТЧИЗНЯНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ

РОЗМОВЛЯВ ЮРІЙ МАКАРОВ
ФОТО: КИРИЛО ХАЙЛОВ

Кінокритиків у країні — сотні, театральних критиків — десятки, телевізійних — одиниці, авторитетний телевізійний критик із багаторічною репутацією — один. Щойно Наталія Лигачова отримала в Сполучених Штатах престижну міжнародну премію Internews Network «Лідерство в ЗМІ», тож авторитетнішого співрозмовника для того, щоби поміркувати про долі вітчизняного телебачення, годі було шукати.

У.Т.: Сьогодні, на сімнадцятому році незалежності України, спробуйте оцінити стан телебачення за 12-бальною шкалою.

— Сім. Я вважаю, якийсь прогрес безумовно є. І передусім він проявляється в тому, що зростає виробництво. Так, воно тепер більше пов'язане не з іміджевими проектами, а із серіальними, розважальними, та, тим не менше, це вже плюс, бо п'ять років тому взагалі нічого не було. Ми просто освоювали закордонні формати. І менеджери казали — це дасть можливість у подальшому підійти до власного виробництва. Випрацювалися технологічні схеми, навчалися кадри, бо стара школа радянського телебачення залишила після себе повну нездатність існувати у форматі комерційного мовлення — я сама пра-

цювала на тому телебаченні. Інша річ, що немає жодного прогресу в політичному, інформаційному мовленні. Так, формати змінюються, але вони засновані або на скандалізації, або на тому, що телебачення залишається інструментом політики чи бізнесу.

У.Т.: Про інформаційне мовлення ми ще поговоримо, а от щодо виробництва серіалів — це ж зрозуміло, що воно лише відгалуження величезного російськомовного ринку, куди входять передусім Росія, а також Казахстан, Білорусь й інші пострадянські країни. Українським воно не є в жодному разі. Коли в українському серіалі про село ретельно ховають усі прикмети країни, міліцію вдягають у російську форму, на машини чіпляють російські номери, то цей продукт можна називати вітчизняним досить умовно. Я вже не кажу, що туди пакуються специфічні політичні й ментальні послання, сконструйовані московськими продюсерами чи замовниками. Що залишається?

— Розумієш, я вважаю, що краще з чогось починати. Погоджуюся — наразі це шматок російської індустрії, та зверни увагу хоча б на той факт, що тут ростуть студії. Star Media — це величезне виробництво, Віктор Приходько створив величезну студію. Так, поки вони перш за все відпрацьовують російські за-

мовлення, але з'являється досвід. Найбільше тішить повернення документалістики. Коли наприкінці 1990-х я прогнозувала, що документальне кіно на телебаченні — один із базових жанрів, від мене відмахувалися. А тепер ми до цього прийшли. Знову-таки, це не справжнє документальне кіно, а головним чином телепрограми, та зрушення є. Інакше кажучи, я дуже критично оцінюю стан нашого телебачення й не приховую своєї думки навіть перед іноземною аудиторією — як-от на останньому круглому столі у Вашингтоні, де я робила доповідь. Мені зрозуміло, що телебачення не є сліпим зіпком із суспільства — журналісти мають бути в авангарді, артикулювати суспільні інтереси, спрямовувати їх. Але, з іншого боку, телебачення не може бути вільним від загального рівня громадської думки. Потроху вони будуть один одного підтягувати.

У.Т.: Що стосується інформаційного телебачення, за яким я спостерігав дуже близько, на відстані витягнутої руки... Я не бачу особливого прориву в розвитку професії. Мова йде навіть не про чесність або продажність — це вже інше питання, — а про рівень фаху. Типовий сьогоднішній сюжет не набагато якісніший за фаховістю від типового сюжету десятирічної давнини, а може, і навіть гірший. Здавалося б, мала вирости генерація

рація журналістів, значно досконаліших у фаховому сенсі й за рахунок цього більш незалежних в особистій позиції. Чому цього не відбулося?

— Справді, не відбулося. Інформаційне політичне мовлення в нас практично не прогресує. А звідки воно могло взятися? По-перше, все було спотворено цензурою темників. Отже, залишилися лише слабкодухі. Сильні, які вміють тримати спину, йшли в інші жанри — чи то розважальні, чи то в документалістику, а то й узагалі пішли з телебачення. По-друге, наш телевізійний ринок дуже роздутий: бракує фахівців, відсутнє середнє покоління, безкінечні хлопчики-дівчатка починають працювати практично з першого курсу. Студентові дуже легко говорити: зроби те, зроби се. Вони не мають ані професійних навичок, ані того особистісного стрижня, про який ти говориш. І тут має проявитися воля держави, щоби заборонити роботу студента за майбутнім фахом, як в інших країнах. Адже в Британії студент може працювати ким завгодно з першого курсу: в барі, кур'єром, розносити газети, та не за фахом, доки не отримає диплома. Чому лікар не матиме практики без диплома, а журналістом може бути кожен? Я не маю на увазі суто журналістський диплом: навіпаки, в мене сітєт перед тими, хто закінчили економічний, юридичний, історичний факультети, бо журналістика — це талант плюс

йшов до того, що з нього йдуть у зв'язку із цензурними проблемами. Всі «буйні», як я їх називаю, змушені залишати телебачення. Тобто, з одного боку, політичний інструментарій, з іншого — розмитість ринку, що залучає дедалі молодших і недосвідчених працівників...

У.Т.: Розмитість, про яку ти кажеш, пов'язана передусім з тим, що рекламний ринок, попри шалені темпи розвитку, не здатен прогодувати стільки телеканалів. Можливо, час сказати — їх не має бути так багато. Я не закликаю їх закрити, але хочу констатувати факт, що частина каналів третього ешелону, які за інерцією існують вже не перше десятиліття, як були мертвонароджені з погляду бізнесу, так ними й залишаються. І якщо вони не закриваються і не продаються, отже це комусь потрібно?

— Бо все поставлено догори дригом. У нас насправді багато каналів, які від початку були дуже специфічними бізнес-проектами. На жаль, регуляторні органи не працюють таким чином, щоби вони не мали можливості заробляти нічим, окрім прямої реклами. Адже нині їх основний заробіток — це прихована реклама, «джинса». Тому не зростає якість, бо конкурують не якістю продукту, а тим, хто може більше бабок загребти на прихованій рекламі. Але ж «джинса» дуже легко прораховується й ловиться відповідними органами. Києвом ходять валізи з гро-

«Чому лікар не може працювати без диплома, а журналістом може бути кожен?»

У.Т.: А який ти бачиш інструмент? Ну, добре, Нацрада нічого не робить...

— Вона робить. Відпрацьовує політичну кон'юнктуру.

У.Т.: Але є власник, який таким чином може забезпечити собі інструмент впливу. Навіщо йому від цього відмовлятися? Якщо держава в особі уповноваженого органу це не заперечує, преса реагує в обсязі одного (ну максимум двох) видань, громадській думці, якщо вона є, категоричним чином на це плювати... Чому би банкірові не тримати канал і при цьому вирішувати свої завдання?

— Якраз я найбільше претензій висуюю саме до державних органів, що існують на гроші платників податків і мають забезпечити умови розвитку для всіх. У мене менше претензій до власників телеканалів. Хоча соціальна відповідальність у власників і менеджерів медій на Заході значно вища, та вона сформувалася під тиском громадських і державних структур. З іншого боку, я вже спостерігаю, що бізнес більше готовий до соціаль-

«НАШЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ ОРІЄНТУЄТЬСЯ НЕ НА ОСОБИСТОСТІ, НЕ НА ХАРИЗМУ, А НА ТИХ, ХТО КРАЩЕ ВИКОНУВАТИМУТЬ ЗАМОВЛЕННЯ Й ПРИ ЦЬОМУ МОВЧАТИМУТЬ»

майстерність, якої можна навчити впродовж півроку, принаймні основних навичок. Наше телебачення орієнтується не на особистості, не на харизму, а на тих, хто будуть згодливіші, краще виконуватимуть замовлення й при цьому мовчатимуть. Втримуються найбільш компромісні, найбільш гнучкі. Адже скільки людей уже пішли. Той же Скрипін, який не може знайти собі роботу, той-таки Єгор Соколов, котрий пішов з «5 каналу». Канал, який був форпостом свободи, ді-

шима — якщо це реальні проплати, то також можна поцікавитися, чому проплачено інформаційне обслуговування, котре не позначено як пряма реклама. Адже законом у нас заборонено приховану рекламу. Це пов'язано з відсутністю політичної волі, а бізнесменам і політикам така ситуація вигідна, на жаль... Доки держава не займеться тим, що вона має робити, себто формувати умови для цивілізованого ринку, всіх поставити в однакові умови, нічого не буде.

ної відповідальності, ніж держава. Мені, скажімо, подобається, як розвивається зараз канал «Україна» й те, що навколо нього формується інформаційний канал. На «Україні» з'являються Юлія Тимошенко, Віктор Ющенко — можна було це уявити кілька років тому? Звісно, ми розуміємо, що Рінат Ахметов [власник ТРК «Україна»] — тепер інший, що він товаришує, можливо, більше з Ющенком, аніж з Януковичем, але все це народжує плюралізм, і це добре. Я вважаю, що величезна частка відповідальності лежить на владі, яка ані за Кучми не виконувала своїх функцій зі стимулювання суспільних потенцій, ані зараз їх не виконує.

У.Т.: Нацрада в нас діє з 1992 року. Можливо, за логікою, на яку запрограмований цей орган, він просто не в змозі функціонувати?

— У новому Законі «Про телебачення», який було прийнято після Помаранчевої революції, зникла можливість у парламенту й у президента відособлено один від одного змінювати свої «четвірки». Тобто зараз тільки за загальної згоди

можна міняти склад Нацради. Треба щоби в ній був більший рух, і при цьому треба забезпечити кожному окремому членові Нацради можливість працювати 2–3 роки без звільнення. Щоби ротация не була настільки залежна від політичної кон'юнктури.

У.Т.: Це мені нагадує розмови про судову реформу: як же зробити так, щоби суддя поведився незалежно, не боячись утратити роботу, та водночас як його можна швидко звільнити, якщо він попався на хабарі?

— Я також вважаю, що в Нацраді має бути все ж таки більше фахівців-телевізійників, ніж тепер. Так, у нас їх узагалі небагато — авторитетних і таких, які вміють тримати спину прямою, — та коли членів Нацради є історія відносин з усіма телевізійниками, з усіма телеканалами, мені здається, вже можна сподіватися, що вони не зможуть тупо виконувати замовлення й захищати інтереси одного гравця. І взагалі, перед своїми більш соромно робити щось непристойне, аніж перед тими, чия думка тебе не цікавить. Але будь-який закон усе

одно можна обійти, будь-який механізм спотворити, тому прогрес у телебаченні буде пов'язаний із системними змінами в телепросторі, в особистих якостях людей, які безпосередньо його формують, тобто роблять телебачення. Якби вони були поставлені державою в однакові умови, це створювало би виховне середовище, в якому зростали б такі особистості. А так — ти маєш рацію. Звісно, навіщо?

У.Т.: Тобто, так чи так ми впираємося в такі речі, як авторитет, репутація, громадська думка... З одного боку, вони досить ефемерні, з іншого — без них не працює ані суспільний механізм, ані бізнес-середовище. Але тут я бачу суцільне падіння авторитетів. Немає жодної інституції, є лічені особистості, на яких можна було б орієнтуватися, бо вони не втратили себе й водночас завдяки цьому не зазнали поразки, а перемогли. Ти вважаєш, що в майбутньому таких авторитетів побільшає, чи ми рухаємося в бік тотального цинізму?

— З одного боку, небезпека занурення в цинізм величезна, з іншого — процеси, які сталися після 2004 року, вселяють оптимізм. Хай там як, а В'ячеслав Піховшек, з яким я товаришую, якого дуже ціную як аналітика, як розумну людину, професіонала... ніколи В'ячеслав Піховшек не матиме тієї довіри, навіть самоповаги, поваги колег, яку він мав до того, як став робити... Тобто до 2000 року. І Володя Скачко, якого я дуже поважаю. Але його поведінка в 2004 році, його полоскання брудом усіх, хто були проти темників, — ця пляма залишиться на ньому назавжди. Журналістська корпорація ніколи не ставитиметься до деяких своїх членів так, як ніби вони не робили певних учинків. Ситуація з конкретними особистостями свідчить, що все одно вони опиняються десь на периферії, рано чи пізно — за рік чи за десять. Я про це багато говорю з молодими журналістами: репутація — це головне. Це не означає, що не може бути компромісу. Ми всі живі люди, ми всі працюємо на різних проектах. Та я завжди знаю: якщо відчую, що компроміс неможливий, готова сказати всім: «Дякую, до побачення». Готова піти з будь-якого проекту. Я навчаю своїх не лізти на рожен, але розуміти, що репутація дорожча за все — а не ►

БІОГРАФІЧНА НОТА

Лигачова-Чернолуцька Наталія Львівна. Голова правління громадської організації «Телекритика», шеф-редактор однойменного інтернет-видання та журналу. Заслужений журналіст України. Народилася 1962 року в м. Владивосток (Росія). Закінчила факультет журналістики КНУ ім. Т.Г.Шевченка. Працювала на УТ (програми «Все про кіно», «Кіно без гри»), у газетах «Киевские Ведомости», «Дзеркало тижня», «День». Співавтор та упорядник кількох книжок. Член Національної комісії з утвердження свободи слова та розвитку інформаційної галузі, Громадської ради при комітеті Верховної Ради з питань свободи слова та інформації.

«Якщо відчую, що компроміс неможливий, я скажу всім: «Дякую, до побачення!»

гроші. не кар'єра. Я вірю, що більшість журналістів це розуміють. Хоча «5 канал» ніяк не прореагував на звільнення Єгора Соболева. Тобто та тусовка, яка була свого часу рушієм реформ на телебаченні, спокійно промовчала, коли пішов один, не найгірший, її член.

У.Т.: У сусідній Росії, навіть за умов дуже залежної, підцензурної преси, як і раніше, є десяток телевізійних критиків, які реально формують ставлення до телебачення маленької частини російського суспільства, що думає. Щось, крім

спіль. Я, наприклад, уже рідко пишу про конкретні телепроекти, бо зараз більше працюю як менеджер і не маю змоги дивитися телевізор. Я зараз намагаюся ділитися досвідом з Мариною Баранівською, Отаром Довженком, Євгеном Мінком... Я пояснюю їм, що телевізор треба дивитися 24 години на добу. Не можна подивитися один проект і написати про нього, не знаючи, що йде поруч на інших каналах. Більше того, не можна подивитися одну програму, а потім повернутися до неї за місяць. Це дуже трудомісткий процес, який багатьох відштовхує від роботи в

У.Т.: Стосовно Росії... Я чув від багатьох людей: «Чим більше я дивлюся російське телебачення, то більше стаю українським націоналістом». Що має сьогодні робити Україна зі свободою не інформації, а найчорнішої проплаченої пропаганди в одні ворота?

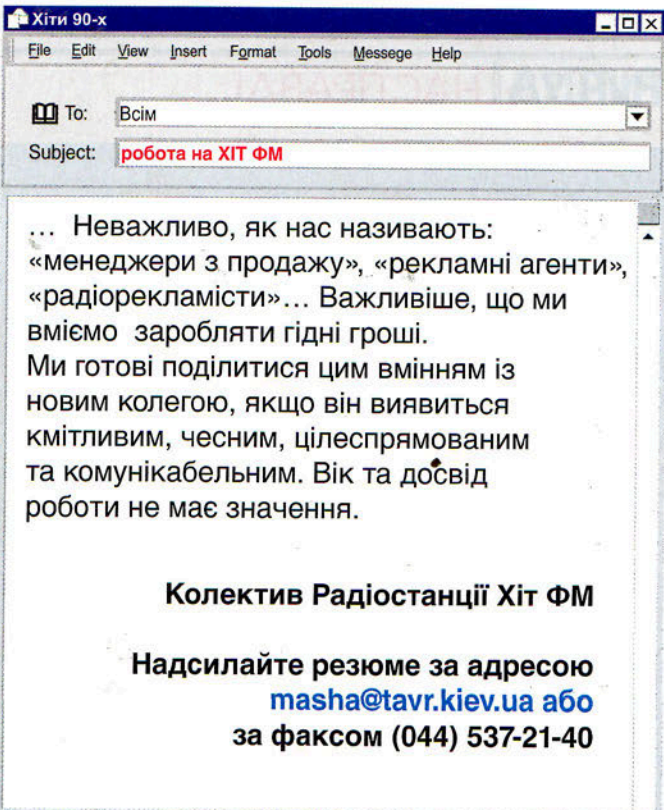
— Я не прихильник заборон. Мають бути передусім переваги для власного продукту. Наша держава не думає про те, що робити, аби наші серіали створювалися не лише для російського ринку. Треба давати державні дотації, треба, щоби це не було пов'язано лише з російською реальністю — тоді це можна буде продати до Чехії, Польщі, ще кудись. Це стимулюватиме нашого глядача дивитися насамперед своє. Потрібні переваги в кінопрокаті, кіновиробництві. Заказана грушка — солодка. Ну, заборонимо — підуть в Інтернет. Росія не стоїть на місці, вона народжує абсолютно чорні пропагандистські проекти. Інша річ, що менеджери каналів повинні стежити за змістом російського продукту — йдеться про образливі для нас моменти в програмах Галкіна чи того ж Нагієва. Про це має дбати Нацрада. До того ж не треба захоплюватися: чому в нас звичайні гості в ефірі — Жиріновській, Затулін? Нащо вони мені, для мене ці люди вже давно не цікаві. Моя дитина росте в російськомовному середовищі й ненавидить Росію. Це дуже погано, але таке ставлення сформоване російським телебаченням. Вона читає переважно російську літературу, та Росію як державу вона ненавидить. ■

«ТЕЛЕБАЧЕННЯ НЕ Є СЛІПИМ ЗАПКОМ ІЗ СУСПІЛЬСТВА – ЖУРНАЛІСТИ МАЮТЬ БУТИ В АВАНГАРДІ, АРТИКУЛЮВАТИ СУСПІЛЬНІ ІНТЕРЕСИ, СПРЯМОВУВАТИ ЇХ»

твої «Телекритики», я не бачу в нас ані видань, ані журналістів, які б досягли успіху в цьому напрямі. В будь-якому виданні, включно із **Тижнем**, є рецензії на книжки, кіно, вистави, арт-проекти, і немає рецензій на телепрограми. Чи є цьому пояснення?

— Ти будеш здивований, але телекритика — складна справа. Одна річ бути в курсі театрального процесу — там ти маєш обмежену кількість вистав, про які маєш написати. А телебачення — спробуй не подивитися його хоча б тиждень. Причому, щоби бути справжнім телекритиком, треба дивитися все по-

цьому жанрі. Чому я стала телекритиком? У моїй долі величезну роль зіграло бажання редактора «Дня» Лариси Івшиної маги в редакції свою українську Ірину Петровську [найавторитетніший російський телекритик, оглядач газети «Ізвестія» — **Тиждень**]. Чомусь в інших редакторів такого бажання немає. Проблема у відсутності аргументації. Вважається, що в інформаційній, політичній журналістиці не можна кидати звинувачення без доказів, а тут можна обійтися без аргументації. Я теж себе запитую: а чому в Росії? Напевно, в них культурне середовище активніше, продуктивніше.

ХІТ ФМ

96.4

Ліцензія Національної Ради України з питань телебачення та радіомовлення Серія НР 0275-м від 30.10.2001
Ліцензія Національної Ради України з питань телебачення та радіомовлення Серія НР 0276-м від 09.04.2003

ВІД 90-х ДО СЬОГОДНІ. ТІЛЬКИ ХІТИ!

25 ЛИПНЯ [п'ятниця]
«Атмосфера»
«Таруга»
«Кораллі»
«Русичі»
«Юркеш»

26 ЛИПНЯ [субота]
«Чоботи з вугая»
«Бурдон»
«Сонцекльош»
«ДримбаДадзига»
«ВВ + Ле гранд оркестра»

27 ЛИПНЯ [неділя]
ГМА «Вертеп»
«Дивні»
«Вій»
«Мертвий півень»

Літній

ЕТНОФЕСТИВАЛЬ

запрошує

25-27
Липня
2008

спеціальний інформаційний партнер
Тиждень
КРАСНОСЛАВСЬКА МІСЬКА РАДА

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПАРТНЕР:

SOFI

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СПОНСОР:

**Райффайзен
БАНК АВАЛЬ**

ОФІЦІЙНИЙ СПОНСОР:

РОСАН
ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВА ГРУПА

ІНФОРМАЦІЙНИ СПОНСОРИ:

ТЕХНІЧНА ПІДТРИМКА:
КИЇВСТАР

СПОНСОРИ
Кожан Володимир Дмитрович
Сторожибаський спиртзавод
ТЗОВ фірма "Радар ЛВ"

НАПІЙ ФЕСТИВАЛО:

МОРШИНЬСЬКА

ГОЛОВНИЙ ТЕЛЕПАРТНЕР:

РАДІОМАН
РАДІО ЛЬВІВСЬКА ХВИЛЯ

ГЕНЕРАЛЬНИЙ МЕДІА-ПАРТНЕР:

ЛЮКСЕН
СТУДІЯ

УАРНЕТ
Укртелеком

незабаром
nezabarom.com.ua

ВГОЛОС
ПРО ТУРИЗМ

АРТ
ВЕРТЕП

ЕРАСІ
net

ЛІМІТ

МУЗЕЙ
ІДЕЙ

НТН

5
2
місц

ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР
АВТОСТРАДА
www.avtostrada.net.ua

КРИТИКА
ВЕРУХОМІСТЬ

Львів Today

Тиждень

газета
газета

ІСЛЯД
КІА
ПАНОРАМА РИНКУ
Україна час
Глазред

Львівська газета
газета

ФОТО: REUTERS

ХТО ТАКІ «НОВІ ЛІВІ», ЗВІДКИ Й КУДИ ВОНИ ЙДУТЬ?

АВТОР: Антон Зікора

Іх можна часто побачити на вулицях наших міст. Вони зазвичай одягнені в арабські хустки – кувфії, в яких під час акцій ховають буйні голови. У більшості на майках – відкрите обличчя Че Гевари з сигарою, у «просунутих» – закрита маскою-пасамонтоною фізіономія субкоманданте Маркоса з трубною. Все це «нові ліві». «Новими лівими» «Вікіпедія» називає тих, хто є прихильниками лівої ідеї, протиставляючи себе комуністам і анархістам, тобто «старим лівим». Але це не зовсім так, оскільки анархісти теж вважають себе «но-

вими», як, власне, багато комуністичних організацій. Напевно, посправжньому об'єднує всіх «нових лівих» відданість лівій ідеї разом із неприйняттям досвіду червоного тоталітаризму. Для них усіх характерні взаємні звинувачення у співпраці з ворогами. «Інколи ми триндимо, як Троцький», – казав один знайомий «новий лівий».

Своїм народженням «нові ліві» зобов'язані студентським виступам у Сорбонні 1968 року, тож цьому рухові нині стукнуло 40 років. Природно, що до України його ідеї прийшли з перебудовою. Спочатку «новолівих» представ-

ляли нечисленні групи анархістів і троцькістів, які ділилися на стільки фракцій, що числом перевершували кількість їх членів. У 1998 році цей рух отримав ще один імпульс: на світ з'явився антиглобалізм.

Сьогодні в Україні є декілька груп, представники яких називають себе «новими лівими». Це перш за все Позапартійне об'єднання «Нові ліві», очолюване Олегом Верником, який також є координатором організації «Ліва ініціатива», що входить в це об'єднання. Членами ПО є також Мережа громадських ініціатив

«Баста», Махновська антиавторитарна паланка, Мистецький авангард тощо.

«У нас також є люди, не об'єднані в жодну організацію, — говорить Олег, — феміністки, екологи тощо. В цілому по Україні — до тисячі членів».

НОВИМ ШЛЯХОМ

Позапартійне об'єднання «Нові ліві» влаштовує альтернативні комуністичним ходи на 1 травня. На відміну від маршруту, яким неквапом слідує «старі ліві» (ветерани стартують від станції метро «Арсенальна», фінішують — біля пам'ятника Леніну), «нові» зазвичай ідуть від монумента вождів до пам'ятника Франкові. «Нові ліві» пронизливо викрикують свої гасла, що є сили дмуть у дудки, — виглядає, «як у Європі».

«Нові ліві» захищають громадян, яких виселяють з гуртожитків і будинків, а ще займаються просвітництвом. Так, у межах роботи Клубу соціального кіно, вони влаштовували перегляд фільмів «лівих», антисистемних і просто концептуальних режисерів, таких як Кен Лоуч, Майкл Мурр тощо. Доктринально до ПО «Нові ліві» близька Організація марксистів, створена на основі Молодіжного об'єднання «Че Гевара». Сучасні марксистки вивчають бородатих класиків, виступають проти расизму й борються з незаконними забудовами в столиці.

В певному сенсі на титул «нових лівих» претендує Союз Лівих Сил Василя Волги. Поки політологи та конкуренти колишнього соціаліста сушать голову над питанням, чи Янукович і Ахметов дали йому гроші на партію, сам лідер виступив з ідеєю створення так званої «карти росіянина». Волга пропонує ввести документ, маючи який, українські громадяни отримували би право на преференції в РФ, зокрема пільги для навчання, працевлаштування й перетин кордону. Загалом, СЛС мало чим відрізняється від звичайних проросійських партій України, і якщо прихильники Волги «нові ліві», то тільки відносно ПСПУ Натаалі Вітренко. Волга народився в пам'ятному 1968-му, Вітренко — в 1951-му.

Інші «нові ліві» вважають Волгу агентом російського імперіалізму. «Так, ми завжди виступали й ви-

ступаємо проти НАТО, але Росія для нас — такий самий хижак, тому ми так само протистоїмо політиці Кремля», — говорить Верник.

З певного часу в Україні почали з'являтися групи молодих антифашистів — «антифа». Побачити їх на вулицях — не дуже проста справа, бо ці люди в Інтернеті представлені куди більше, ніж в реалі. У своєму середовищі вони не комплекують: так, на сайті одеських антифа красується емблема з написом Golden Shower — White Power, тобто «Золотий душ для бі-

Інтернаціоналу. Бійці розсилали по численних організаціях, насамперед троцькістських, електронні листи, де називалися «невеликою групою київських студентів, інтелектуалів і робітників». Хлопці стверджували, що цілком поділяють відповідні погляди й просили допомоги створити секцію. Довірливі адресати направляли своїх емісарів до Києва, де перед ними розігрували масовку.

Так виникло 12 фальшивих організацій, з-поміж яких Радикальні комуністи України, Українська

КАЛІФОРНІЙСЬКА СПІЛКА ЗА ЛЕГАЛІЗАЦІЮ ПЕДОФІЛІЇ ТЕЖ ВИБРАЛА ЧЕ ГЕВАРУ СВОЇМ КУМИРОМ

лої сили». В середині емблеми — картина, на якій темношкірий мочиться на білого нациста. «Хороший фашист — мертвий фашист», — також повідомляють на цьому сайті.

Мабуть, найгучнішим проектом антифашистів була Антифа-Троєщина. Супротивники расизму тривалий час наполегливо заявляли, що на київській Троєщині є вельми солідний осередок Антифа. В це багато хто повірили, проте потім виявилось, що кризь призму Інтернету він виглядає разів у десять більше, ніж насправді. «Антифа-Троєщина не існує взагалі?» — запитую я у Верника. — «Існує. Тільки не зовсім у тому вигляді, в якому її можна було побачити в Інтернеті. На Троєщині є кілька десятків антифашистів — осередок був створений на противагу осередкам УНТП, нацистський Українській народно-трудовій партії, прихильники якої також там є».

ЗВІДКИ ГРОШІ, ЗІН?

Сам Верник, який переконує, що їхня організація утримується виключно на пожертви членів, дещо знає про віртуальні партії. Соратники по боротьбі звинувачують його в шахрайстві. Начебто в 2003—2004 роках він разом із московським студентом-істориком Ільйой Бударйтскісом представляв їхні західним лівим під різними вигаданими іменами й отримували від них спонсорську підтримку на створення секцій того чи іншого

троцькістська опозиція, Молоді революційні марксистки, Соціалістична трудова партія тощо. За деякими даними, українсько-російські антиглобалісти отримали таким чином декілька десятків тисяч кривавих американських доларів. Інформація про це розміщена на сайті «Робоча Дія» — <http://www.proletar.org.ua>

Тут-таки, в розділі «Проект В.Ч.К.», є інформація — підбірки й власні статті — про те, як жахливі олігархи купували Молодіжне об'єднання «Че Гевара». Десь можна почитати про те, що опозиційний Ленінський комсомол України фінансується державою, та інші викривальні статті про лівих, нових і не дуже. Вірити цьому чи не вірити, добре чи погано брати гроші у буржуїв, держави й західних товаришів — вирішуйте самі. Та відомий московський анархіст Дмитрій Костенко стверджує: «Скрізь, де бачиш портрет Че Гевари, можна чекати каверзи. Наприклад, Каліфорнійська спілка за легалізацію педофілії теж вибрала його своїм кумиром».

А взагалі Костенко переконаний, що антиглобалізм помирає. В той час, як історія доводить — революційні виступи молоді зазвичай закінчуються тим, що ця молодь дорослішає й із часом стає законслухняним офісним планктоном. Проте ліва ідея як мрія про соціальну справедливість залишається жити в наступному поколінні молодих. ■

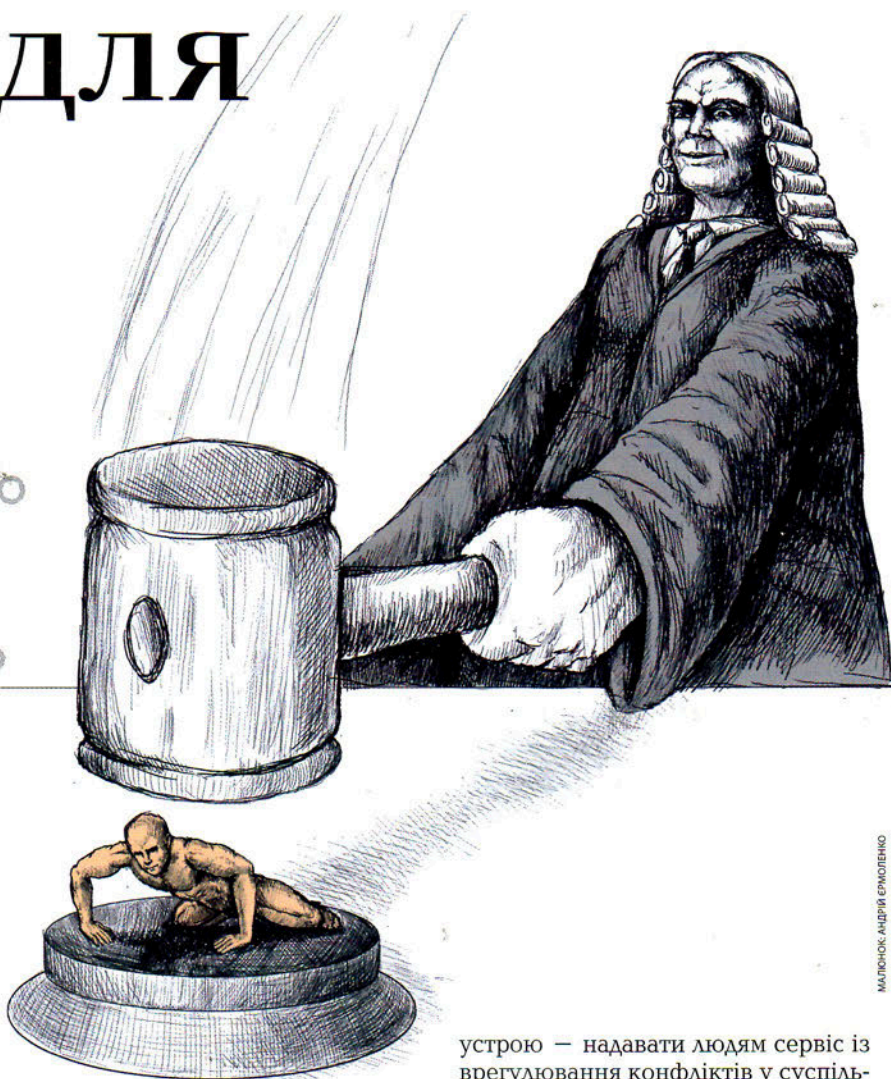
Залік для СУДДІ

СУПЕРЕЧКА МІЖ СЕКРЕТАРІАТОМ ПРЕЗИДЕНТА ТА ГОЛОВОЮ ВЕРХОВНОГО СУДУ ВАСИЛЕМ ОНОПЕНКОМ ЩОДО НАПРЯМІВ РЕФОРМИ СУДОУСТРОЮ НЕ МАЄ ВІДНОШЕННЯ НІ ДО РЕФОРМИ, НІ ДО ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА

АВТОР: ТЕТЯНА МОНТЯН, АДВОКАТ

Перш за все, треба чітко розуміти, що Верховному Суду України ніякі реформи не потрібні в принципі. Високим суддям у червоних мантиях і так непогано — приміщення прекрасне, зарплати величезні, соціальне забезпечення — в кращих радянських традиціях. Крім того, майже всю роботу виконують за них помічники плюс необмежений вплив на кадровий добір, на прийняття рішень «нижчими» суддями, плюс безконтрольні можливості для їх скасування. Суддів ВСУ зовсім не обходять проблеми, від яких потерпає судова система та громадяни, котрі змушені вдаватися до її послуг. Запідозрити Василя Онопенка, голову цього Суду, хоч у якомусь бажанні займатися реформуванням української судової системи може тільки дуже наївна людина.

З іншого боку, така, здавалося б, проста ідея, як створення справді незалежної ефективної системи судо-

МАЛЮНОК: АНДРІЙ ЄРМОЛЕНКО

устрою в інтересах всього суспільства, нашим політикам навіть на думку не спадає. Все, чого вони хочуть — це «перетягнути ковдру на себе». Звісно, з урахуванням ресурсів, які є в розпорядженні кожного з них окремо та загалом у тимчасових угруповань, до яких в конкретний момент часу вони входять. Саме цим пояснюється стрімка зміна поглядів Віктора Ющенка на спірні законопроекти «Про судову реформу України» і «Про статус суддів»: минулого року він їх відкинув, а зараз вони раптом стали для нього ледве не пріоритетом номер один.

ГАЛУЗЬ ЕКОНОМІКИ

Українські суди не можна вважати судами в прямому значенні цього слова, бо вони не є ні безсторонніми, ні незалежними. Наші суди не виконують тієї функції, за яку відповідають, як складова державного

устрою — надавати людям сервіс із врегулювання конфліктів у суспільстві. Натомість судочинство перетворилося на повноправну самостійну галузь економіки, головний ресурс якої — контроль за ринком замовних судових рішень.

Щоб показати наочно абсурдність ситуації, наведу такий приклад. Уявіть собі, що на Олімпійській грі їде не той, хто краще стрибає з жердиною, а той, хто здатен купити собі місце в збірній. Медалі теж видають за принципом «хто більше заплатить». При цьому навіть мінімального вміння не вимагають. Так само і в українських судах — наявність або відсутність складу злочину, формальних підстав для задоволення позову чи винесення вироку не мають практично жодного значення. Український суд легітимізує все, що завгодно, за визначеною на ринкових засадах суму. Або її еквівалент в послугах, політичному чи соціальному ресурсах. Розмір винагороди зазвичай вимірюється в пев-

ному відсотку від можливого доходу після винесення рішення.

Безумовно, в такому «право-судді» також є своя, збочена справедливність — приблизно така сама, як в первісному суспільстві, де правим визнавався той, хто сильніший фізично чи міг імітувати наявність зв'язків із «вищими силами». Однак така система нівелює надзвичайно важливий для розвитку будь-якого суспільства фактор — передбачуваність рішень або «правила гри».

У нинішніх суспільно-політичних умовах Україна неспроможна провести кардинальне цілісне реформування судової системи внаслідок відсутності політичної волі та принципової неможливості узгодити концептуальні питання здійснення реформ. Черговим підтвердженням цього стала остання суперечка між Секретаріатом та ВСУ.

Але впадати у відчай також не варто. Для того, щоб змінити судову систему, потрібно ставитися до неї як до галузі економіки. Нехай збоченої й незаконної. Наприклад, варто створити такі умови діяльності суддів, за якими їм економічно не вигідно буде брати хабарі з більшості дрібних і середніх справ, де ціна питання становить менше ніж, скажімо, \$200 000. До економіки проблеми належить, з-поміж іншого, зміна оплати суддівської праці. Суттєвою часткою нинішнього заробітку судді є різноманітні доплати, гроші за форму, премії, розмір яких залежить від бажання голів судів. У рядових суддів повинна бути висока, але жорстка ставка, залежно від рівня цін у конкретному населеному пункті.

ОБРАНІ СУДДІ ТА ОБРАНЕ КЕРІВНИЦТВО

Починати варто з дрібних, але принципових змін. Серед таких на першому місці — відкриті публічні формалізовані іспити для всіх юристів країни. Претенденти на посади адвокатів, прокурорів, нотаріусів, суддів повинні скласти іспит у спеціальних незалежних центрах тестувань і отримати сертифікат, де буде зазначено, скільки балів набрано, відповідаючи на запитання з кожної конкретної галузі права, та який загальний бал. Зауважу, Мінісвіти вже вирішило подібне, але більш складне завдання — незалежне зовнішнє тестування випускників.

Наступний принциповий момент — судді повинні самі обирати собі керівництво на адміністративні посади голів і заступників голів суду на короткий термін без можливості повторного переобрання. Зараз судова система жорстко контролюється по вертикалі саме через голів

семи різних районах Києва, та «зняти гроші» з усіх семи підозрюваних. Обмеження відомостей про сторони в справі неприпустиме, бо всі рішення та вирoki в країні оголошуються публічно (крім таємниці всиновлення, та це мізерна кількість рішень). А можливість аналітичних

ПОЧИНАТИ ВАРТО З ВІДКРИТИХ ПУБЛІЧНИХ ФОРМАЛІЗОВАНИХ ІСПИТІВ ДЛЯ ВСІХ ЮРИСТІВ КРАЇНИ

судів, які мають гіпертрофовану кількість повноважень і величезні можливості тиску на простих суддів. Суть такої системи зрозуміла: значно легше контролювати кілька сотень голів судів, аніж багатотисячний «некерований» суддівський корпус.

Прозорість — те, про що всі говорять, але не поспішають робити. Я маю на увазі обов'язкову електронну реєстрацію всіх поданих позовів і запровадження можливості аналітики в Реєстрі судових рішень. Це дозволить знаходити рішення, що ухвалив конкретний суддя, чи рішення та вирoki, в яких фігурували одні й ті самі особи. Я знаю одну жінку, котрій вдалося подати брехливі заяви про з'валтування в

досліджень в Реєстрі, тобто можливість проводити статистичний аналіз, дала б змогу робити аргументовані висновки щодо якості роботи конкретних суддів, типових помилок або корупційних зв'язків.

На останок, мабуть, найбільш дискусійна пропозиція — виборність суддів пересічними громадянами. Для початку — хоча би місцевих, із можливістю їхнього відкликання виборцями шляхом доступної процедури. І не треба боятися, що «тупий електорат» обере лише тих, у кого є гроші — людей насамперед цікавитиме отриманий на іспитах бал та репутація. ■

Хто і як впливає на українські суди, читайте на стор. 24

Кредити на авто
під 9% річних
у доларах США

Ліцензія НБУ №5 від 29.12.2001 року.
• учасник

УКРСОУБАНК
Member of UniCredit Group

**"У ВІДПУСТКУ
НА АВТО"**

АКЦІЯ
з 01.07.08
по 30.09.08

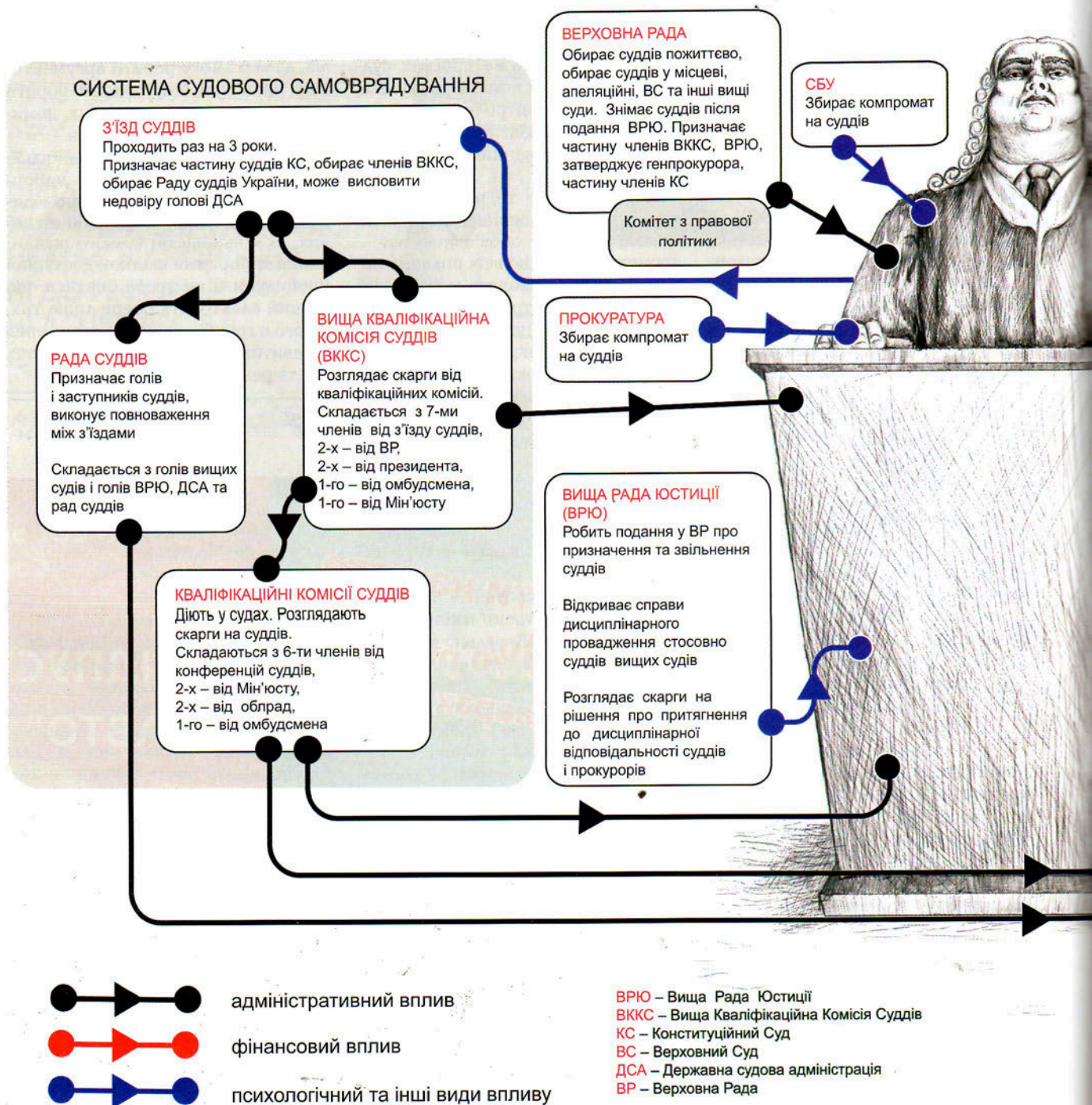
8-800-5000-200
(безкоштовно зі стаціонарних телефонів на території України)

ОПАНТА **БЕСКО** **ВУСО**

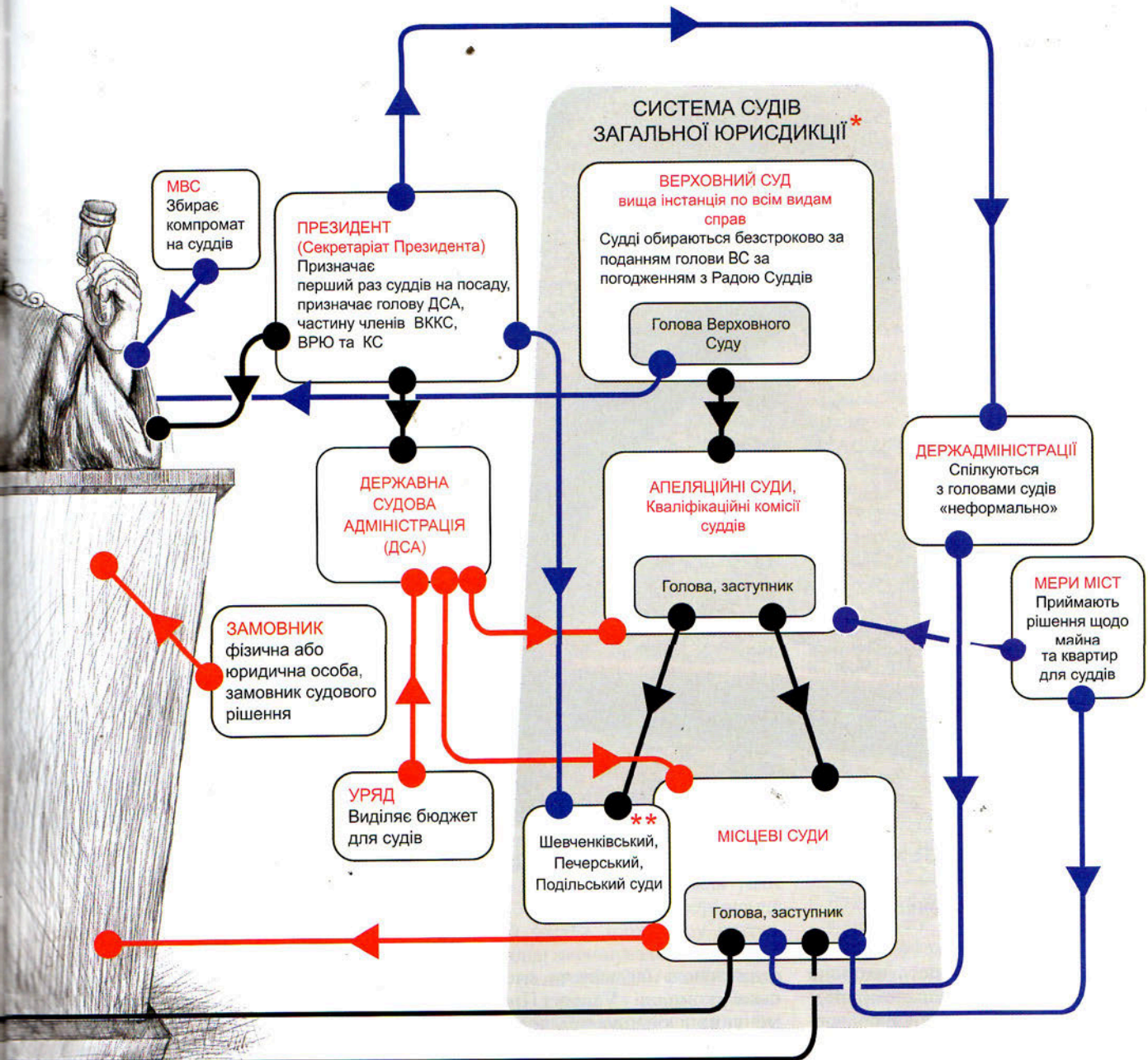
Український

СХЕМА СУДОВОЇ СИСТЕМИ ТА СПОСОБИ ВПЛИВУ НА СУДДІВ

АВТОР: АНАТОЛІЙ БОНДАРЕНКО

судоустрій

* Крім загальної, існує система судів спеціальної юрисдикції – система адміністративних судів з Вищим Адміністративним Судом України у якості найвищої інстанції та система господарських судів, з Вищим Господарським Судом України. Їх структура схожа на систему судів загальної юрисдикції, але замість місцевих судів у цих системах діють окружні суди

** Важливі суди, у яких приймаються рішення, що стосуються державних органів

Об'єднані ПОЛТА емірати

УКРАЇНСЬКІ «ШЕЙХИ» НЕПОГАНО ЗАРОБЛЯЮТЬ НА ЕНЕРГОНОСІЯХ

АВТОР: Василь ВАСЮТИН

Днями міністр охорони навколишнього природного середовища Георгій Філіпчук заявив про намір найближчим часом анулювати 156 ліцензій на користування надрами. Щоправда, чи відбиратимуть у приватних структур права на видобуток газу та нафти, урядовець не уточнював. У стрічках новин упродовж кількох тижнів чільне місце посідають нерипетії довкола чорноморського на-

фтогазового шельфу та американської компанії Venco. Проте не менш прискіпливо слід подивитися на експлуатацію родовищ, які вже є. Проблем там далеко не менше.

НАШ КУВЕЙТ

Більше десяти років триває запекла боротьба за родовища в Полтавській області. Навіть для простих громадян крадіжка енергоносіїв тут дає чималий приробіток. Мешканці області «вгризаються» в

конденсатопроводи й відкачують сировину, скоюють крадіжки зі складів підприємств. Деякі села перетворюються на маленькі нафтопереробні заводи. Тут цінують фахівців, які знають, як переробити нелегальну нафту й конденсат на більш-менш кондиційне паливо. Ділкам вдається на рівному місці заробляти десятки тисяч доларів на місяць. Проте це — ніщо, порівняно з обладками людей, які мають доступ до влади.

ВСЬКІ

ВУХА «ДОНЕЦЬКИХ»

Про зловживання у цій галузі особливо голосно заговорили в 2005 році, коли МВС узялося перевіряти діяльність ЗАТ «Нафтогазвидобування» — підприємства, яке заснував Нестор Шуфрич. У квітні 2005 року тодішній секретар РНБО Петро Порошенко заявив, що після незаконної видачі ліцензії на користування Семиренківським газоконденсатним родовищем структури Нестора Шуфрича викрали десятки мільйонів гривень. У червні 2005 року прокуратура Полтавської області порушила кримінальну справу щодо посадових осіб ЗАТ «Нафтогазвидобування» — збиток державі від дій ЗАТ оцінили в 56 млн грн (чи повернули ці гроші державі, не відомо). Цікаво, що за оренду 1 м² землі підприємство платило лише 50 коп. на рік. Шуфрич змушений був заявити про продаж усіх своїх активів у нафтогазовому комплексі.

Після виходу з бізнесу (не факт, що він таки відбувся остаточно) Нестор Шуфрич, цілком можливо, передав усі важелі контролю за свердловинами Миколі Рудьковському. В серпні 2005 року «Нафтогазвидобування» навіть відрпортувало про небувалий успіх — пробурили свердловину глибиною понад 6 км. Великі обсяги видобутку гарантували йому щорічний прибуток у \$50 млн.

Наступний переділ надр пов'язують із другим пришестям Януковича-прем'єра і призначенням на посаду очільника Мінекології экс-мера Макіївки Василя Джарти. За незначний час він разом із керівником НАК «Надра України» Едуардом Ставицьким налагодив цілу систему передачі ліцензій від державних структур — приватним. Спочатку створювали компанії, в яких контрольний пакет акцій належав НАК «Надра України». А після отримання ліцензій частка держави у статутному фонді зменшувалася до мізеру.

Так, на початку 2007 року «Надра України» разом із двома приватними фірмами (однією з яких було ЗАТ «Нафтогазвидобування») заснували «Східний геологічний союз». У липні компанії передали дві ліцензії на користування надрами Кошевійського та Макарецького родовищ, які до того часу розробляли державні структури. А вже восени відбулися збори акціонерів, на яких ухвалили зміни до статуту, і в результаті власником частки у 99,99%

стала компанія Omago Investment BV, зареєстрована в Нідерландах. За останні місяці 2007 року «СГС» добув 25 млн м³ газу і 3 тис. т нафти. До речі, серед засновників згаданої «Української бурової компанії» завітлася Анжеліка Заплатинська — дочка депутата Володимира Заплатинського. У 2006-му він пройшов у парламент як депутат «Нашої України», однак швидко перекинувся до регіоналів.

У Полтавській області тоді ж так само отримали дозволи розробляти надра ТОВ «Астроінвест енерджі» та ТОВ «Українська бурова компанія», аналогічно в Харківській області — приватна фірма «Геолсоюз».

Ще одна цікава компанія — «Голден Деррік». На її баланс, за підписом Василя Джарти, було передано Полтавську експедицію із випробування свердловин, а це, щонайменше — майна на \$200 млн. У «Геолсоюзу» й «Голден Дерріка» є спільний засновник, а серед інших співвласників «Геолсоюзу» фігурує також зять Василя Джарти — Валерій Омельченко.

«ПРИВАТНИЙ» ФІРТАШ

У лютому цього року група «Приват» придбала 12,62% акцій британської нафтовидобувної компанії JKC Oil & Gas PLC. Суму обладнання оцінюють у \$147 млн. За кілька днів після купівлі Геннадій Боголюбов, один із співвласників групи «Приват», заявив про те, що група навіть може продати свою частку в «Укрнафті» — найбільш

ДОВІДКА**Нафтогазові чорноземи**

У середньому на рік у регіоні видобувають 1,7 млрд м³ газу, 450 тис. т нафти та близько 0,5 млн т газового конденсату. На сьогодні в області діє 681 нафтогазова свердловина, а загальна довжина нафтогазогонів становить понад 2,5 тис. км. Частка видобутку газового конденсату на Полтавщині від загальнодержавного — понад 60%, газу — 37%, нафти — 11%. Усього на території області вуглеводні видобувають 13 підприємств. На користування нафтогазоносними надрами діють понад 100 ліцензій, з яких близько 60 — на геологічне вивчення надр, решта — на їх промислово розробку.

Полтавські родовища приваблюють тим, що не потрібно надміру витратитися на їх наукове вивчення — інтенсивний видобуток тут ведеться ще з дореволюційних часів. За бажання, налагодити вигідний бізнес можна навіть на площах, які в СРСР були законсервовані як малоперспективні. Це суттєво зменшує витрати. Хто метикуватіший, зрозумів це ще на початку української незалежності й заходився бурити свердловини, не очікуючи офіційних дозволів. Дехто на правах інвестора перебував у державних структурах і з часом підім'яв під себе найперспективніші «вишки».

шому нафтовому активі «Привату». Щоправда, експерти скептично ставляться до цієї заяви: таким чином, на їхню думку, «Приват» просто намагається вибити у держави зниження рентної плати за видобуток нафти, пригрозивши віддати компанію росіянам.

JKX зареєстровано у Великій Британії, однак, по суті, компанія — українська. З 1994 року вона займається розвідкою родовищ і видобутком нафти й газу в Полтавській області як акціонер інших компаній. Фактично вона контролює майже 74% нафти і 38% природного газу, видобутих в Україні недержавними компаніями.

JKX — публічна компанія, котирується на Лондонській біржі, щоправда, в її історії досить білих плям. Акції «розпилені» між величезною кількістю інвесторів. Придбаний пакет надасть змогу Коломойському стати одним із найбільших співвласників компанії та претендувати на місце в наглядовій раді JKX.

Цьогоріч інших видобувальників може потіснити ще один. На початку року Антимонопольний комітет України дозволив угорському енергетридеру Emfesz Kft, за яким стоїть Дмитро Фірташ, консолідувати понад 50% акцій ЗАТ «Укрнадрасервіс». Завершивши угоду, Дмитро Фірташ не тільки оформить права власності на групу українських родовищ газу, а й надаватиме послуги з буріння і капремонту свердловин. Імовірно, мова йде про купівлю 99,9% акцій.

«Укрнадрасервіс» засноване ще у 1998 році задля газовидобутку. Відповідно до офіційних звітів «Укрнадрасервісу», в середньому компанія щорічно видобуває до 15 млн м³ газу. Компанія зацікавила співвласника «РосУкрЕнерго» правами на розробку кількох українських родовищ газу — Червонозаярського (Полтавська обл.) і Платовського (Харківська обл.), а також Білосарайського майданчика (шельф Азовського моря).

Власниками компанії до завершення всіх процедур наразі залишаються президент ЗАТ Сергій Антоненко і ТОВ «Українські машинобудівні заводи», котре належить колишньому народному депутатові Геннадію Руденкові. Цікаво, що Шуфрич не єдиний есдек, який змушений був продати свій бізнес у 2005-му. Це зробив і його однопартієць Руденко — він про-

НАФТОГАЗОВІ КОРОЛІ

ПЕТРО ПОРОШЕНКО

Нині голова Ради Нацбанку України, екс-секретар РНБО. Після 2003 року Порошенко фактично згортає свою діяльність у видобуванні газу та нафти.

НЕСТОР ШУФРИЧ

Екс-очільник МНС. У 2005 році, після перевірок МВС, заявив про продаж своїх активів у паливно-енергетичному комплексі

МИКОЛА РУДЬКОВСЬКИЙ

Екс-міністр транспорту. За деякою інформацією, був причетний до створення ЗАТ «Укрнафтогаз-технологія»

ДАВИД ЖВАНІЯ

Депутат Верховної Ради (фракція НУ-НС). На початку 2000-х безуспішно намагався взяти під контроль «Полтавську нафтогазову компанію»

МИКОЛА МАРТИНЕНКО

Депутат Верховної Ради (фракція НУ-НС), голова комітету з питань паливно-енергетичного комплексу, певний час був партнером Жванії

МАТЕРІАЛИ ПЕРЕВІРОК СВІДЧАТЬ, ЩО БІЛЬШІСТЬ ЛІЦЕНЗІАТІВ ФАКТИЧНО ПЕРЕПРОДУЮТЬ ПАЛИВО ОДИН ОДНОМУ ПО ЛАНЦЮГУ, А НЕ ПОСТАЧАЮТЬ БЕЗПОСЕРЕДНЬО СПОЖИВАЧЕВІ

дав активи компанії «Рудіс» сирійцю Харесу Юсефу, котрий деякий час працював радником президента Ющенка.

Придбавши нову компанію, Фірташ, до того ж, поставить у за-

лежність від себе інших гравців, оскільки ЗАТ надає вузькоспеціалізовані послуги. Крім видобутку газу, одним із профілів «Укрнадрасервісу» є буріння нафтових і газових свердловин, їх капремонт та обслу-

ПОЛТАВСЬКОГО РОЗЛИВУ

ІГОР КОЛОМОЙСЬКИЙ

Мільярдер, співвласник дніпропетровської бізнес-групи «Приват», володіє понад 40% акцій компанії «Укрнафта»

ГЕННАДІЙ РУДЕНКО

У 2002–2006 роках народний депутат України, член СДПУ (о), голова парламентського комітету з питань екологічної політики

ДМИТРО ФІРТАШ

Мульти-мільйонер, засновник скандального «РосУкрЕнерго». За деякою інформацією, є також акціонером JKH Oil&Gas

ВАСИЛЬ ДЖАРТИ

Заступник голови ПР, экс-очільник Мінприроди. Йому закидають, що при видачі ліцензій лобював інтереси третіх осіб

ЮСЕФ ХАРЕС

«Любий сирійський друг» президента Віктора Ющенка. Його компанія Hares Group зайшла на полтавські родовища у 2005 році

говування. До останнього часу її послугами користувалися «Укрнафта», «Нафтогазвидобування» й «Полтаванафтогаз».

АЛХІМІЯ ЗИСКУ

Із вуст керівників видобувних компаній часто можна почути фрази на кшталт того, що не такі вже великі прибутки приносять їхня діяльність: і собівартість набагато вища, і гроші в геологічну розвідку вкладати треба, й податки високі. Та чи це вся правда?

«...Так, ЗАТ «Нафтогазвидобування» (власний видобуток) здійснювало постачання газу природного

ТОВ «Зідан-Енерго» за ціною 80,1 грн (з ПДВ) за тис. м³, зазначене товариство постачало газ ТОВ «СЕВ» за ціною 485,0 грн за тис. м³, яке у свою чергу здійснювало реалізацію кінцевому споживачеві за ціною 520,5 грн за тис. м³. При цьому, різниця в цінах між виробником і кінцевим споживачем становить 440,4 грн за тис. м³. У наведеному ланцюзі найбільший розмір доходу від зазначеної діяльності отримало ТОВ «Зідан-Енерго» — 404,9 грн за тис. м³, або 91,9% загального обсягу доходу.

Аналогічно ЗАТ «Нафтогазвидобування» реалізовувало газ природ-

ний ТОВ «Паливекосервіс» за ціною 106,0 грн (з ПДВ) за тис. м³. ТОВ «Паливекосервіс» реалізувало газ ТОВ «СЕВ» за ціною 635,1 грн за тис. м³, яке в свою чергу здійснювало постачання газу ТОВ «Реґіон-Газ» за ціною 641,6 грн за тис. м³. ЗАТ «Теплоелектроцентрально» (кінцевий споживач) отримував газ природний за ціною 670,8 грн за тис. м³. При цьому, різниця в цінах між виробником і кінцевим споживачем становить 564,7 грн за тис. м³. У наведеному ланцюзі найбільший розмір доходу від зазначеної діяльності отримало ТОВ «Паливекосервіс» — 529,1 грн за тис. м³, або 93,7% загального обсягу доходу...»

Це — цитата з довідки «Про результати перевірок додержання державної дисципліни цін суб'єктами господарської діяльності з постачання газу природного споживачам України» Держінспекції контролю за цінами. Перевіряли ще в 2006 році, але з того часу ситуація навряд чи змінилася.

Матеріали перевірок свідчать, що більшість ліцензіатів, які постачають природний газ за нерегульованим тарифом, фактично перепродують паливо один одному по ланцюгу (3-4 ланки), а не постачають безпосередньо споживачеві. Тобто, включення до ланцюга постачання кожної нової ланки в особі певного газотрейдера, призводить до зростання собівартості продукції.

Не дивно, що найчастіше офіси посередників, що наживаються на перепродажу газу й перебувають в одному ланцюжку, розташовані в одному будинку. Тобто — належать тим самим власникам. А в деяких випадках фірм-посередників знайти на місці «прописки» не вдається зовсім: адреси — фіктивні.

І ще один нюанс. Жодна інспекція так і не змогла перевірити безпосередньо свердловини, де газ і нафту добувають. Специфіка видобутку газу така, що з однієї свердловини паралельно добувають і газ, і газовий конденсат, і нафту, причому вихід конденсату й нафти — скрізь різні. Реальну картину газовидобутку на місцях знають, крім газового начальства, лише люди, які там працюють. А показники витрат на виробництво конкретно газу, конденсату чи нафти в загальних виробничих витратах суттєво відрізняються. А це, власне, і дає можливість маніпулювати цифрами на свій розсуд і заробляти надприбутки. ■

2012: Євро, долари і гривні

УКРАЇНСЬКА ВЛАДА ДУМАЄ НАД ТИМ, ЯК САМЕ ВИТРАЧАТИ КОШТИ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ З ФУТБОЛУ. А МАЛА БИ ПЕРЕЙМАТИСЯ ТИМ, ЯК НА ЦЬОМУ ЗАРОБИТИ

АВТОР: СЕРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК

Наразі потуги високопосадовців України щодо організації чемпіонату Європи з футболу 2012 року нагадують спроби бігти з прив'язаною до ноги гирею. Втім, очікується, що на фініші ця гиря виявиться золотою і її можна буде успішно «розпилити» на благо України. Нові стадіони, дороги, аеропорти, готелі – все це залишиться у спадок після Євро-2012 і приносить чималі прибутки. Та це в теорії – натомість практика навколоспортивного бізнесу по-українському малює зовсім інший сценарій.

ФУТБОЛОНОМІКА

Якби барон П'єр де Кубертен писав свою «Оду спорту» в наші дні, в ній напевне була б строфа із заголовком «О спорт, ти бізнес». Починаючи з Олімпіади-1984 в Лос-Анжелесі, всі найбільші міжнародні спортивні турніри є, по суті, інвестиційними проектами, метою яких є генерування прибутків. Чемпіонат Європи з футболу – третя за важливістю спортивна подія у світі – водночас є одним із найперспективніших бізнесових заходів, прибутки від якого обчислюються сотнями мільйонів євро.

Україна, яка разом із Польщею прийматиме в себе ЧЄ-2012, планує витратити на його підготовку колосальну суму – 126,406 мільярдів (!!!) гривень. З них 21,435 млрд грн надійдуть із держбюджету, ще 12,368 – із місцевих, а найбільшу частку – 92,603 млрд грн – мають становити інвестиції з інших джерел. Певна річ, що за таких масштабів питання ефективності витрат, а також розмірів очікуваних прибутків від цих інвестицій набуває першочергової ваги.

Методика оцінювання загалом відома, більше того, ми маємо перед очима свіжий приклад – ЧЄ-2008, що проходив у Швейцарії та Австрії. Проаналізувавши досвід не таких уже далеких сусідів, можна зробити досить вірогідні висновки про те, як ми маємо діяти. І – це не менш важливо – що ми робимо не так.

У дослідженні Управління спорту державної федеральної канцелярії та Палати економіки Австрії визначено три складники, які зумовлюють економічні ефекти від проведення чемпіонату Європи з футболу 2008 року. Перший – це інвестиції у спортивну інфраструктуру (стадіони, тренувальні бази), які створюють додану вартість у

цій галузі. Другий – витрати туристів-відвідувачів спортивних подій (готелі, ресторани, квитки, сувеніри тощо). Третій – вплив на різні сектори економіки, спричинений фінансуванням заходів, пов'язаних із чемпіонатом (у першу чергу йдеться про сферу послуг).

Окрім цього, є й інші ефекти, безпосередньо не пов'язані зі спортом. До них належить, наприклад, модернізація транспортної інфраструктури (дороги, аеропорти, громадський транспорт), або покращення іміджу країни, що приймала в себе футбольний чемпіонат. Останній критерій навряд чи можна оцінити в грошах, але його гуманітарний вплив – дуже потужний. Так, рейтинг симпатій до Німеччини після Чемпіонату світу-2006 зріс із 5-го до 2-го місця. Не складно уявити, яке значення матимуть аналогічні результати для України, котра визначила одним із стратегічних

ВПРИТУЛ

Світова статистика свідчить: після реконструкції стадіони дають на 10% прибутків більше

ФОТО: ПН

Євро-2012. По-перше, європейці не включили до складу витрат фінансування таких «неспортивних» галузей, як транспорт чи аеропорти, — скажімо, € 700 млн на розширення метро у Відні. Натомість схвалена Кабміном українська програма враховує навіть витрати на реконструкцію історичних пам'яток уздовж транспортних магістралей, що з'єднують міста, де відбуватимуться футбольні матчі. По-друге, найбільша стаття українських затрат — не стадіони (як в Австрії чи Швейцарії), а транспортна інфраструктура — автодороги, аеропорти, залізниця тощо. Варто навести один тільки приклад: до Євро-2012 передбачено запровадження швидкісного руху пасажирських поїздів на дистанції 334 км. Очікується, що якийсь невідомий інвестор (вочевидь, «Укрзалізниця») викладе на це 9,203 млрд грн. З дорогами ситуація виглядає взагалі гротескно. Так, нещодавно голова Дніпропетровської ОДА Віктор Бондар заявив, що на розвиток регіональної мережі автошляхів (які напевне будуть головним засобом, щоб дістатися до Києва, Дніпропетровська та Донецька уболівальникам із Росії) потрібно 52 мільярди (!!!) гривень, а кредит у 20 млрд, які збирається взяти для цих потреб Кабмін, — це крапля в морі. Вражає, як сміливо українські чиновники оперують сумами з такою кількістю нулів, хоча насправді вдесьтеро менші обсяги коштів буде вкрай важко не лише отримати, але й ефективно освоїти.

Втім, у нас є і позитивна відмінність. Так, порівняно з Європою інфраструктура України — це «неоране поле», та навіть попри суттєві затрати на «оранку» очікуваний урожай прибутків може бути дуже значним. Взяти хоча би туристичну галузь. В Австрії та Швейцарії під час ЧС-2008 спостерігався так званий ефект витіснення. Десятки тисяч туристів, які в «нефутбольний час» відвідували ці країни, відмовлялись від поїздок, бо не горіли бажанням штовхатися серед натовпів екзальтованих фанатів. Для Відня, наприклад, спричинений цим спад становив 42% загальної кількості «традиційних» туристів, або €90 млн «в мінусі». Натомість в Україні, де кількість іноземних туристів дуже незначна, ефект витіснення практично дорівнюватиме нулю. Інша річ, що всю цю масу закордонних

пріоритетів інтеграцію до європейської спільноти.

ВИГІДНО ЧИ НІ?

За даними дослідження, загальний прибуток Австрії від ЧС-2008 дорівнює €640,8 млн. Показово, що найбільшу частку в цій сумі — €472,4 млн — становлять прибутки від туризму, й лише після цього йде додана вартість, створена інвестиціями у спортивну інфраструктуру (€111,4 млн).

Наскільки значним є цей економічний ефект? В кількісному вираженні показники виглядають потужно: крім сотень мільйонів прибутків, понад 13 тис. нових робочих місць у Австрії та понад 7,5 тис. в Швейцарії, 1,4 млн іноземних «футбольних» туристів, які, за статистикою, витрачають на 50% більше від туристів звичайних... Однак у відсотковому вираженні прибутковості Євро-2008 є значно скромнішою: вона становить лише 0,25% ВВП Австрії (для Швейцарії, в якій

прибутки від футбольного чемпіонату знаходяться приблизно на тому ж рівні, цей показник ще менший — 0,18% ВВП). Тобто, для економік обох країн ефект від чемпіонату можна назвати дуже незначним.

При цьому Австрія та Швейцарія витратилися на проведення Євро-2008 досить скромно — загальний бюджет становив близько €700 млн. Натомість Україна планує вкласти в Євро-2012 колосальні навіть за західноєвропейськими мірками кошти — більш, ніж €17 млрд. Швейцарсько-австрійський футбольний альянс відбив свої затрати, та ще й заробив приблизно по €300 млн на брата. А скільки ж має заробити Україна, щоб отримати хоча б євроцент прибутку?

УКРАЇНА НЕ АВСТРІЯ

Варто зрозуміти кілька принципових відмінностей, що відрізняють вже реалізований бізнес-проект Євро-2008 від наразі гіпотетичного

гостей треба буде десь розмістити. Готельного ресурсу Австрії та Швейцарії (21400 номерів у 408 готелях) для цих потреб не вистачило. В нас же і кількість, і рівень готелів програє середньоевропейському на порядок. Відповідно, інвестиції в готельну інфраструктуру мають стати одним із ключових пріоритетів — і тут була би дуже доречною цільова програма державної підтримки.

ГОЛ У СВОЇ ВОРОТА

Наразі можна визначити два економічні сценарії проведення Євро-2012 в Україні. Найпесимістичнішого — коли чемпіонат в Україні заберуть «у зв'язку із невідповідністю» — серед них немає. Річ у тім, що й чиновникам із УЄФА, й нашим високопосадовцям такий розвиток подій не вигідний. Мішель Платіні нещодавно зробив дуже прозору заяву про те, що єдиною причиною відлучення України від чемпіонату може стати відсутність стадіону в столиці. А з цієї проблемою наша влада якось та впорається.

Позитивний сценарій — це єдиноможливий спосіб для України за-

робити на Євро-2012. Тут насамперед потрібно оптимізувати програму фінансування, що наразі є роздутою до абсолютно нереалістичних обсягів. Слід чітко конкретизувати — які напрями фінансує бюджет, які — державні компанії (та ж «Укрзалізниця»), і за якими можна (саме можна, а не хочеться)

БЮДЖЕТ ЄВРО-2008 СТАНОВИВ БЛИЗЬКО €700 МЛН. НАТОМІСТЬ УКРАЇНА ПЛАНУЄ ВКЛАСТИ В ЄВРО-2012 КОЛОСАЛЬНУ СУМУ — БІЛЬШ НІЖ €17 МЛРД

залучити приватних інвесторів. Якщо шанси на спорудження «приватних автодоріг» дорівнюють нулю (а зараз це так) — не варто чекати на появу Санта Клауса з мішком інвестиційних мільярдів. Натомість набагато доцільніше зосередитися на залученні інвесторів у готельний сектор, або як спонсорів потужні міжнародні корпорації (для «Адідасу» чи «Кока-Коли») подібні спортивні заходи є провідними за важ-

ливістю в їх маркетингових програмах, і їх окупність сумнівам не підлягає. Що ж до бюджетних витрат, то їх необхідно здійснювати без зволікань і в повному обсязі, але з найсуворішим контролем як за статтями витрат, так і за якістю виконаних робіт. У цьому разі Україна отримає подвійний виграв: по-

перше, заробить на футбольних туристах, а по-друге, модернізує найбільш критичні інфраструктурні напрями. І якщо в короткочасній перспективі затрати будуть вищі за прибутки, за кілька років ці кошти «відіб'ються».

Втім, на превеликий жаль, тепер події розвиваються за песимістичним сценарієм. Його головна ознака в тому, що охочих витратити кошти — хоч греблю гати, та всі мріють про те, щоб ці гроші надійшли з державного бюджету. Саме цим пояснюється відсутність конструктивного процесу: причетні до організації Євро-2012 сторони ведуть між собою підклимову боротьбу за право освоїти мільярд-другий гривень з державної кишені. І намагаються загальмувати будь-який прогрес, якщо він дасть опонентам шанс заробити.

Зрештою ситуація дійде до того моменту, коли далі зволікати буде вже неможливо. Держава виділить гроші в «авральному» режимі, дбаючи не про ефективність їх використання, а лише про латання найкритичніших дірок. Є вже й конкретний приклад — демонтаж торговельного центру «Троїцький», спорудження якого ставило хрест на реконструкції Олімпійського стадіону. Замість того, щоб притягнути до відповідальності винуватців нахабного порушення містобудівних норм, влада віддала власникам комплексу 80 га київської землі. А що робити — подальше зволікання призведе до того, що Київ втратить право на матч Євро-2012. Якщо інші проблемні напрями «закриватимуть» за такою ж методикою, чемпіонат в Україні відбудеться, але при цьому мільярди гривень із держбюджету, говорячи мовою футболу, вилетять в аут. ■

У фан-зоні Відня протягом матчу випивали більше 30 000 л пива

ФОТО: REUTERS

ЩОДЕННО
ДО РЕКЛАМИ НА НАШИХ ЕКРАНАХ
ПРИКУТА УВАГА
ТРЬОХ МІЛЬЙОНІВ ОЧЕЙ

НАЙБІЛЬШИЙ ОПЕРАТОР LED-ЕКРАНІВ
ТОВ «Хайтеч Едвертайсмент», (044) 502 6535, (067) 308 0000, www.hta.com.ua

HI-TECH
advertisement

По «волинському колу»

ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ Й ДОСІ ЗАЛИШАЄТЬСЯ
ВАЖЛИВИМ ЧИННИКОМ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ ПОЛЬЩІ

АВТОР: ПЕТРО АНДРУСЕЧКО – ПОЛЬСЬКИЙ ПУБЛІЦИСТ, ДОКТОР ГУМАНІТАРНИХ НАУК,
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ (М. СЛУПСЬК)

11 липня 1943 року волинські відділи УПА атакували майже 100 польських колоній на територіях від Любомля до Корця та від Маневичів до Острога, відповідаючи на польський терор українського населення. Цей дощ став лише одним із багатьох у жарті конфлікту, розтягнуеного в часі до 1947 року. Вже на території Польщі Армія Крайова та Батальйони Хлопські нападали на села українців. Рани від конфлікту замолюються довго й нелегко. А проте, є й інший шлях: «Вибачаємо й просимо вибачення».

ЗАПАМОРОЧЕННЯ ПРАВДОЮ

Варто зазначити, що в Польській Народній Республіці механізм висвітлення волинських подій нагадував ситуацію навколо приховування Голодомору в часі СРСР. Інакше кажучи, тему ледь не цілком замовчували – в ім'я польсько-радянської дружби. Проте це не заважало представляти українців, які мешкали в Польщі, головорізами та бандитами «з-під знаку тризуба». Епітетів у подібному стилі було чимало, хоча насправді польські українці стали 1947 року жертвами депортації з батьківщини.

З відновленням державності Польщі у 1989 році з'явилися нові

ДОВІДКА

Ежи Гедройць (1906–2000) – польський інтелектуал, публіцист, політик. Засновник польськомовного паризького журналу «Культура». Автор концепції УБЛ (Україна – Білорусь – Литва), згідно з якою поляки повинні змиритися з утратою земель на Сході та всіляко сприяти незалежності східних сусідів.

антиукраїнські публікації авторів із кресових середовищ [див. словничок], часто позбавлених наукової бази. Та слід зауважити: вони не стали стрижнем у визначенні головного напрямку в складній дискусії щодо польсько-української історії. Інший дискурс репрезентують спадкоємці ідої Єжи Гедройця – батька польсько-українського примирення в еміграції [див. довідку]. Початки диску-

їхню думку, найкраще характеризує трагедію поляків на Волині. З такою оцінкою загалом погоджувались усі депутати, однак фракції «Союз демократичної лівіці», «Громадянська платформа» та «Союз Праці», переконували, що в такому вигляді текст не прийняла б українська сторона. Депутати «Права та справедливості» утримались від голосування, посилаючись на немож-

ПРЕЗИДЕНТ КАЧИНСЬКИЙ РИЗИКНУВ ПІДТРИМКОЮ ЧАСТИНИ ЕЛЕКТОРАТУ НА КОРИСТЬ ВІДНОСИН З УКРАЇНОЮ

сії пов'язують із публікаціями у виданні *Gazeta Wyborcza* в середині 1990-х. Власне, *Gazeta* на чолі з Адамом Міхніком, а також нині покійним багаторічним опозиціонером Яцеком Куроном і багатьма іншими публіцистами підняли тему Волині. *Gazeta Wyborcza* надавала свої шпальти й для голосів з України. Статті, опубліковані в 1995–2008 роках, увійшли в солідний том, виданий у серії *Biblioteka Gazety Wyborczej* під назвою «Волинь 1943–2008. Примирення». Без сумніву, ця збірка є досконалим відправним пунктом для подальших роздумів.

Емоційне напруження в «розрахунках з історією» проектується і на політичну площину. Шість років тому, під час 60-ї річниці подій на Волині, відбувся перелом, на той час україно важливий, кульмінаційним пунктом якого стало спільне польсько-українське урочисте вшанування пам'яті жертв подій 1943 року в Павлівці. Та під час парламентських слухань партії «Ліга польських родин» та «Право та справедливість» братів Качинських голосно вимагали вставити до тексту рішення зазначення слово «геноцид», яке, на

лівість підтримати текст без слова «геноцид» і водночас не бажаючи виступати всупереч думці українського парламенту.

МІЖ ДРУЖБОЮ ТА ІСТИНОЮ

Президенти Польщі й України змінилися, але проблема залишилася. Це помітніше над Віслою: надалі немає спільної оцінки, як трактувати антипольську акцію на Волині. Деякі публіцисти та науковці досі наголошують, що масове знищення поляків на Волині відбувалося як геноцид і його можна порівняти з Голокостом. З погляду всіх польських істориків ті події були однозначно актом варварства. Однак, по-перше, як зауважує історик молодого покоління Гжегож Мотика, теза про «геноцид» – надто радикальна. Він звертає увагу на те, що члени ОУН і УПА були громадянами II Речі Посполитої, тож у певному сенсі можна говорити про ознаки громадянської війни. По-друге, СРСР чи нацистська Німеччина були суб'єктами міжнародного права, натомість ОУН, на думку Мотики, з позиції сьогодення можна схарак-

теризувати як терористичну організацію.

Гострі слова про «масове знищення» польського народу можна знайти в публікації відомого правого публіциста Рафала Земкевича, який на шпальтах газети Rzeczpospolita опублікував свою думку з приводу події 1943 року. Він звертає увагу, що Польща не повинна підтримувати в Україні політичних нащадків ОУН-УПА, зауважуючи при цьому, що їх можна знайти, передусім, у «помаранчевому» таборі. На його думку, підтримка цих політичних сил й одночасне забуття про українські злочини шкодить демократичним процесам в Україні. Земкевич вважає, що польські політики мають однозначно засудити «різню» поляків «українськими фашистами».

В цьому ж дусі події на Волині розглядають політики, пов'язані з Польською народною партією (ПНП), які разом із ліберальною Громадянською платформою формують уряд. Лідер ПНП та віце-маршалок сейму Ярослав Каліновський є головою «Загальнопольського Комітету вшанування 65-ї річниці геноциду польського населення східних кресів, здійсненого ОУН-УПА». Вже сама назва свідчить, що Ярослав Каліновський однобоко сприймає події на Волині. При цьому він зазначає, що польсько-українське партнерство не має нічого спільного з ними. Та у спільній історії потрібно поставити усі крапки над «і». Історії не можна говорити про майбутнє.

З ВІРОЮ В МАЙБУТНЄ

Науковці також неоднозначні в оцінці польських акцій відплати, нівелюючи нерідко їх значення, коли описують події 1943 року. Гжеґож Мотика вказує на небезпеку тиску з боку кресов'яків, які вимагають фактично створення історії на замовлення. Прикладом можуть бути деякі заходи чи публікації польського Інституту національної пам'яті. Доволі резонансною є справа запланованої Інститутом конференції, присвяченої 65-й річниці волинської трагедії. В початковому проекті її запропонували присвятити «геноциду польського народу українськими націоналістами», не запросивши при цьому українських дослідників. Під впливом критичних публікацій, і

Пам'ятник «волинським жертвам» у Перемишлі є яскравим прикладом розходження з історичною правдою

ФОТО ЮНІ ПІСЕРНИК

навіть не зважаючи на запрошення українців і заміни слова «геноцид» на «масове знищення», президент Лех Качинський відмовився патронувати захід.

Вищенаведений приклад ілюструє цікаву зміну, яка відбулась серед лідерів «Права та Справедливості». Качинський щиро зацікавлений в укріпленні польсько-українських дружніх відносин, аби за умови підтримки з боку незалежної України гарантувати Польщі безпеку. До того ж, він потоваришував із Віктором Ющенком, із яким, — підкреслює дехто, його пов'язує архаїчний погляд на історію та творення історичної політики. Отже, Качинський ризикнув підтримкою частини електорату на користь відносин з Україною.

І наостанок зауважимо, що українці та поляки по-одиноці в подібному історичному діалозі. В Європі неоднозначні моменти миттєвості з'ясовували між собою французи та німці. Спільні складні історичні події вже котрий рік поспіль намагаються врегулювати Німеччина та Польща. В майбутньому, хочеться сподіватись, що до діалогу приєднається й Росія. Спільну Європу можна збудувати лише спираючись на правду й вибачення. ■

СЛОВНИЧОК

Кресов'яки – поляки, виселені з Волині та Галичини.

Робочі руки

ЧАС БИТИ НА СПОЛОХ – КАТАСТРОФІЧНА СИТУАЦІЯ. В УКРАЇНСЬКИХ БЮРО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТИСЯЧІ РОБІТНИЧИХ ВАКАНСІЙ, ЯКІ НІКОМУ ЗАПОВНИТИ

Т перспективи немає – випускники шкіл не поспішають віддавати документи до професійно-технічних училищ та технікумів, щоб потім поповнити ряди робітничого класу. Невідомо, чи дійсно ПТУ планують скоротити втричі. А сам робітничий клас за чисельністю вже суттєво менший, ніж колишній «прошарок» службовців. Отже, не маючи належних економічних передумов, Україна впевнено крокує до тих країн, де малокваліфіковану працю виконують іммігранти. Парадокс – наші заробітчани працюють на користь європейських країн, а вихідці з азійських просторів по троху заповнюють їх вакансії на батьківщині. **Тиждень** спробував з'ясувати, чи можна зупинити цей процес. Але, судячи з усього, час втрачено. ■

ЗМІСТ:

«ЮРИСТИ-ЕКОНОМІСТИ»

Хороше ПТУ краще за поганий виш
СТОР. 40–41

ТУРКИ НАС ВРЯТУЮТЬ

Хто працюватиме на українських підприємствах
СТОР. 42–44

РОЗПАЧ РОБОТОДАВЦІВ

Олексій Мірошніченко про те, чому ніхто не хоче йти в робітники
СТОР. 46–47

СОБІ ДОРОЖЧЕ

Як повернути українських заробітчач додому
СТОР. 48 ▶

ІСТИ»

та держа

Шановні мешкани

В зв'язку з пр
випробування та ремонту
мереж у Вашому б
1.07 2008 р. по 10.07 2008 р.
відсутнє гаряче водопостачання

Адміністрація

ГОЛОСІВСЬКИЙ П
ІМ. М.Т. РИЛЬСЬКОГО
У НЕДІЛЮ - 29 ЧЕРВНЯ 2008
ТР. 2, 4, 11, 12. ЗУП
ПАРК ІМ. М.Т. РИЛЬСЬКОГО
За підтримки Служби у справах громадянства та зовнішньодипломатичних зв'язків
Київської міської державної адміністрації

ФОТО: ЄВГЕН КОТЛЯНСЬКИЙ

У 1925 році ідеолог та натхненник радянської освіти товариш Луначарський писав: «Справа освіти була, є і буде суто політичною справою». В нашій, уже незалежній від імперського центру

Таких, як я, на заводі називають зубрами, але вчаться в мене лише 2-3 учні на рік. Зазвичай приходять із ПТУ, де їх переважно навчають одразу декількох суміжних спеціальностей, просто токарем ніхто вже бути не хоче. Раніше в Оптико-механічному технікумі готували основну масу працівників заводу, а зараз із 300 чоловік випуску готують лише 30-40 робітників, усі інші – як не бухгалтери, то секретарі. А в нас на заводі 150 вакансій – переважно токарів, шліфувальників та інших станочників. І платять, як вам скажу, не так і погано.

демократичній країні, народна освіта політичною справою не є, а спроби такого впливу з боку влади, якщо й трапляються, результату не мають. І саме тому, що система освіти в Україні є бізнес-структурою. А бізнес, як відомо, ідеологічні та політичні імплантанти відштовхує – така вже природа ринкових відносин.

У радянські роки багато наших співвітчизників здобути вищу освіту не могли. Насамперед тому, що кількість місць в університетах та інститутах була обмеженою. Так ми жили – вчитися хотіли всі, могли не всі. Саме тоді розквітла корупція і вступ по блату чи за гроші. Хто не мав належних інтелектуальних або інших «пробивних» якостей, вступали до технікумів та професійно-технічних училищ. Закінчивши які, вони нерідко могли заробляти набагато більше, ніж дипломовані інженери та вчителі.

Сьогодні в Україні багато нових університетів, філій вишів, академій тощо. За свідченням фахівців, кількість місць у всіх цих вишах у півтора раза перевищує кількість тих, хто бажає в них учитись. І це саме тому, що надання вищої освіти в Україні – вигідний бізнес. Можливо, не такий вигідний, як торгівля наркотиками чи зброєю, але ж... У маленькому районному центрі з двома нотаріусами та чотирма суддями я побачив філію однієї зі столичних академій, і викладали там, як ви розумієте, всі ці місцеві юристи, які не мають ані досвіду викладання, ані навіть схильності до нього. Бізнес, розумієте!

Профанація вищої освіти. Девальвація дипломів. Це явища того ж гатунку, що й вручення звання народного артиста України Кіркорову. Правильно мислять усіякі дільці, котрі заробили на продажі тухлої

курятини: «Їм треба? І я можу». І виходять зі створених цими дільцями вишів тухлі юристи, лікарі, політологи...

Ну дуже я не любив радянської влади. Але не стало її. З'явилися небачені досі можливості виявити ініціативу. Зокрема, й на ниві освіти. Почистити, так би мовити, старі конюшни. Почистили! Витіснивши в Німеччину, Росію та Сполучені Штати українську фізико-математичну школу світового рівня, відкривши в легендарних технічних інститутах дивні факультети «соціальної роботи» та незнані в цивілізованому світі відділення з підготовки «юристів-економістів» в одному дипломі.

Вголос ми жаліємося на молодь: ось, вона зовсім не хоче йти в ПТУ, опановувати там робітничі професії, а країні так потрібні будівельники, слюсарі, токарі, фрезерувальники... Неширо жаліємося. Мільйони молодих українців працюють тими ж будівельниками та слюсарями в Іспанії, Росії, Польщі, Італії, Португалії. Не з ненависті до власних сімей виїхали вони у невизначеність чужих країн та інших культур. Це ми змусили їх це зробити, принизивши робітничі професії відповідним ставленням суспільства, морально та матеріально. І йдеться навіть не про презирство до чинної системи професійно-технічної освіти в нашій країні, а бути робітником не престижно. Як, до речі, не престижно бути й учителем, і медсестрою, і навіть лікарем.

Так, дорогий читачу, пройде якихось десять років, і в Україні внаслідок природних причин закриється велика кількість медичних установ. Хіба що «заслужені лікарі України» залишаться. Тільки лікуватися в них – небезпечно. ■

МИКОЛА ЄВЧЕНКО закінчує Київське вище професійно-технічне училище будівництва і автотранспорту за спеціальністю «Маляр-штукатур, кахельник-лицювальник та лицювальник-мозаїст». Провчився тут три роки й розповів **Тижню**, чому так сталося

Вчили застарілих технологій

Вступив до училища після дев'ятого класу. Вибрав саме його, бо сюди пішли друзі, до того ж училище – за 15 хвилин їзди від

ТУРКИ

нас

ВИСОКА ЗАРПЛАТА Й НАДМІР ВАКАНСІЙ НЕ МОТИВУЮТЬ ШКОЛЯРІВ СТАВАТИ РОБІТНИКАМИ, ТОДІ ЯК ТРЕТИНА ВИПУСКНИКІВ ВИШІВ ПОТРАПЛЯЮТЬ НА БІРЖУ ПРАЦІ

АВТОР: Інна Завгородня

Влітку в київських ПТУ за-тишшя. До приймальних комісій немає черг, хоча, фактично, на кожну спеціальність абітурієнтів тут приймають без конкурсу. Тільки ближче до осені в цих коридорах по-жвавішає рух, коли сюди за останнім шансом потягнуться ті, хто не вступили до технікуму чи університету. А що тут робити? Оснащення старе, престижу ніякого, самі тільки обшарпані стіни з бюстами комуністичних лідерів навівають втому. Ті, хто таки прийдуть, пояснюватимуть свій вибір, мабуть, так само, як і сьогоднішні студенти пояснювали його мені: за компанію, зробив дурницю, з безвиході, щоб не повертатися до школи. Може, вони просто не знають, що в Україні на початок липня 2008-го зареєстровано близько 200 тис. вакансій кваліфікованих робітників?

Тим часом промисловість потерпає від нестачі практично всіх спеціалістів робітничих професій. Найгостріше кадрова проблема стоїть

саме в Києві, де найінтенсивніше розвивається виробництво, особливо будівельна галузь: попит на ринку праці перевищує пропозицію у вісім разів. Рейтинги дефіцитних списків очолюють арматурники й водії. Далі йдуть бетонярі, малярі й муляри. Загалом на кожного робітника в столиці припадає 15 вакансій, а відповідно до попиту зростають і зарплати. *(Детальніше дивіться інфографіку на стор. 42-43)*

ЗАБУДОВНИК БАЖАЄ ПОЗНАЙОМИТИСЬ

«Ми відчуваємо дефіцит робітничих кадрів так само, як і вся країна, — говорить Віктор Власов, генеральний директор будівельної компанії «Містобуд». — Не вистачає каменярів, монолітників. Загалом усіх, навіть кранівників бракує! Шукаємо, наприклад, фахівців із високою кваліфікацією, а змушені погоджуватися на менш кваліфікованих». Не сподіваючись на випускників українських профтехучилищ, компанія намагається самостійно готувати

дому, тож до нього було найближче. В школі п'ятірки-шістки проскакували — так, типовий трієчник, але без двійок. Мені більше подобалося руками працювати, аніж уроки вчити, краще ремонтувати мотоцикл, я це більше люблю. Мотоциклів у мене, до речі, аж три, всі «Яви». Одним їжду на заняття, інші два — на запчастини. Тому спершу хотів піти до автотранспортного технікуму, але не пройшов по балах. Уже другий рік проходжу практику в будівельній фірмі «Схід». Наставники говорили, що ми робимо неправильно, що в якійто

слідовності треба робити. Загалом займалися малярською, штукатуркою, гіпсокартонном, заливали стяжки, настали ковролін і ламінат. Зараз кожному практикантові дають по кімнату для самостійної роботи. Мені самому зробити кімнату — це вже без питань. Подобається, що ми працюємо з сучасними матеріалами. В училищі такої можливості не було. Нам взагалі викладали тільки теорію, та й ту застарілу, з технологіями як мінімум десятирічної давності. Для реальної роботи не треба знати якихось великих таємниць. Потрібно просто

побачити процес будівництва й спробувати самому кілька разів зробити. Після училища найчастіше влаштовуються на місці проходження практики, тож я вже знаю, де працюватиму. Ще зі школи розумів, що будівельники потрібні завжди. В нас у селі постійно потрібно щось комусь зробити, а кваліфікованих робітників мало. Приїжджі можуть тільки цеглу завантажити, а таких, щоб могли ванну кахлями облицювати, треба пошукати. І їм добре платять. Хоча, можливо, пізніше ще підвищу кваліфікацію та відкрию власну фірму.

ВРЯТУЮТЬ

Протягом року на українські будівництва має прибути ще близько 12 тис. іноземців

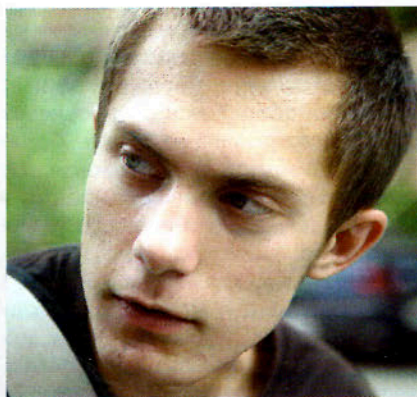
кадри, коли досвідчений робітник учить новачка, або відправляти робітників на стажування за кордон.

Порятунок для промисловості можуть стати лише іноземці: висока вартість найманого житла вже майже зупинила приплив робітників з інших міст. «Можливість приймати на роботу емігрантів є, — говорить забудовник, — але я поки що не наважився. Свого часу працював із турками, було дуже складно. ▀

НЕОБХІДНІ РЕФОРМИ

Рівні замість розрядів

Для того, щоб українські дипломи, від профтехучилища до вишу, визнавали в Європі, Україні потрібно ухвалити Національну систему кваліфікацій. Її проєкт уже розробила Конфедерація роботодавців України за участю експертів Європейського фонду навчання, Європейської комісії та власне роботодавців, зараз справа за парламентом. В основу системи лягла Європейська рамка кваліфікацій, затверджена ЄС два роки тому. Вона передбачає вісім рівнів — від базових умінь до докторського ступеня. З 2012 року всі дипломи, які видаватимуть у ЄС, відповідатимуть певному рівню кваліфікації. Перш ніж запроваджувати систему рівнів в Україні, треба скасувати розряди, а відтак, і змінювати всю теперішню систему оплати праці та пенсій.

АНДРІЙ РЕВЕКО
19-річний ювелір-монтавальник
Київського ювелірного заводу

Майстер заробляє 10 тисяч

Працюю буквально кілька днів. Перед армією закінчив Коледж морського та річкового флоту, але пристойної роботи за спеціальністю не знайшов. Спершу хотів піти на фірму зі збирання комп'ютерів, але все-таки надав перевагу стабільній роботі. На ювелірному найсучасніше устаткування, є

столовка, повний соцпакет, до того ж, недалеко від дому. Можна було вибрати — працювати на станку або руками. Я вибрав руками. Поки що я учень, закріплений за майстром, зарплата мінімальна, але є куди рости. Через руки майстра, наприклад, за день проходить більше ста виробів, тож він отримує близько 10 тис. грн. До виробів мене ще не допустили, тільки почав заточувати для себе інструмент, щоб вирізати на металі. Десь через місяць уже здаватиму на розряд. Головне, щоб руки правильно стали. ▀

Вони не розуміють нашого менталітету, в них зовсім інший підхід і до роботи, і до життя», — каже підприємець.

Страхи страхами, але на будівництвах в Україні вже працюють близько 3-х тис. робітників із Туреччини та країн колишньої Югославії. Протягом року їх кількість, за свідченням експертів, має збільшитися до 15 тис.: сприятиме підготовка країни до Євро-2012.

Проблема поглиблюється від'ємною демографічною ситуацією і мобільністю молоді, яка згодна працювати будь-ким, але за кордоном. З однієї причини — там кращі умови життя та праці. «До столиці приїздять із регіонів, а регіони — це молоді, їм потрібне житло й відповідні умови життя. Якби тут роботодавець виявив зацікавленість, якби їм пропонували хоча б певний пакет соціальних заохочень і захисту, якби вирішували питання з сімейними гуртожитками, як це робилося раніше за рахунок держави, ситуація змінилася б, — вважає директор департаменту професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки України Тимофій Десятков. — Зараз робото-

давець не поспішає брати на себе зайві витрати. А попрацювавши без відповідних умов, наші люди їдуть за кордон». У такій ситуації перед владою стоїть непросте завдання — потрібно якомога швидше реформувати галузь освіти і мотивувати українців залишатися працювати вдома. Також варто зазначити, що кваліфіковані фахівці, навіть маючи змогу отримувати «тут» і «там» однакову зарплату, їдуть за кордон. Причина банальна — «там» працює закон і до кожної людини ставляться з повагою, «тут» — хабарі на кожному кроці й суцільне хамство.

МІЛЬЯРД ПРОБЛЕМ

У галузі нашої професійно-технічної освіти є серйозні проблеми. За часи незалежності України матеріально-технічна база ПТУ фактично не оновлювалася. Тільки 2007 року Кабмін затвердив розпорядження, згідно з яким передбачається виділити 1 млрд грн на переоснащення. «Цього року ми розпочали з 10,8 млн, на наступний передбачено 86 млн, і до 2012-го ми повинні цей мільярд матеріалізувати, — пояснили **Тижню** в Міносвіти. — Плануємо створити по всій країні близько 300 міцних найсучасніших навчальних закладів, на основі яких і рухати цю програму вперед, максимально забезпечуючи попит».

Але це в майбутньому. Сьогодні картина сумна. «Цього року ми повинні набрати 270 студентів, на кожну спеціальність заплановано одну-дві групи по 30 чоловік, — пояснює Валентина Плющ, старший майстер Київського вищого ПТУ будівництва і автотранспорту. — Але поки що на штукатуру-маляра з оброблення декорацій подалися 13 абітурієнтів, а на озеленювача — лише три». ■

ДОВІДКА

Статистика

В Україні 1038 професійно-технічних навчальних закладів, з них 927 є державними, 41 — у структурі вищих навчальних закладів і 83 — в установах виконання покарань. Професійно-технічна підготовка ведеться з 537 професій. За роки незалежності з'явилося 56 нових професій, пов'язаних з інформаційними технологіями й сферою послуг. 10% від загальної кількості випускників ПТУ вступають до вишів.

МИКОЛА ПОЛІЩУК працює в бригаді будівельників із Івано-Франківської області, які будують дачі в Плухівці під Києвом. За 25 років роботи оволодів усіма будівельними спеціальностями

У своїй країні краще

Працював і в Росії, там досі багато моїх знайомих працює, але є про-

ФОТО: АНДРІЙ ЄРМОЛЕНКО

блеми — ставлення тамтешніх замовників до робочої сили мене, принаймні, не влаштовує. Сьогодні і в Києві можна заробити за сезон практично стільки ж, замовлень не бракує, багатьом навіть відмовляти доводиться, а в своїй країні почуваєшся набагато впевненіше. Ось у Європу, може, і з'їжджу — є така перспектива. Тут усе просто — якщо комусь сподобалася наша робота, а в будівельників якість виконання очевидна навіть для тих, хто не дуже розбирається в деталях, то й запрошують для себе або добрих

РОЗШУКУЮТЬСЯ ОСОБЛИВО ПОТРІБНІ

ПРОФЕСІЯ	КІЛЬКІСТЬ ВАКАНСІЙ	ЗАРПЛАТА
АРМАТУРНИК	3,6 тис.	1500-2700 грн
БЕТОНЯР	3 тис.	1500-4000 грн
ОБЛИЦЮВАЛЬНИК	1,6 тис.	1600-4000 грн
МАЛЯР	3 тис.	1800-4000 грн (фарбування – від 40 грн / м ²)
МУЛЯР	2,7 тис.	2000-4000 грн. (поклейка шпалер – від 40 грн / м ² , підготовка поверхні для поклейки – до 50 грн / м ²)
МАШИНІСТ НАСОСНИХ УСТАНОВОК	1,3 тис.	2500-4000 грн
ВОДІЙ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	3,7 тис.	1700-6500 грн
СЛЮСАР	2,7 тис.	1800-2500 грн
САНТЕХНІК	568	1800-3000 грн (виклик – від 90 грн, послуги – від 70 до 300 грн)
ТЕСЛЯ	450	1800-2500 грн
ЕЛЕКТРИК	410	900-3500 грн (виклик – від 90 грн (50 грн за виклик, 40 грн – за годину роботи) + послуги – від 40 до 350 грн)

Ведення подвійної бухгалтерії не дозволяє роботодавцям афішувати реальні зарплати в оголошеннях про вакансії
Кількість дефіцитних вакансій – за даними Київського міського центру зайнятості

НАЙПОПУЛЯРНІШІ КИЇВСЬКІ ПРОФЕСІЇ

Арматурник, архітектор, бармен, бетоняр, бібліотекар, бухгалтер, верстальник (різного профілю), водій (вантажного автомобіля, автобуса), вчитель, електроелектрозварник, діловод, друкар різних видів друку, електромонтер, інженер-будівельник, інженер-енергетик, інженер-програміст, контролер-касир, кравець, кухар, облицювальник-плиточник, маляр, машиніст екскаватора, медсестра, монтажник, муляр, лікар (поліклініки й лікарні відчувають постійний дефіцит кадрів на вакансії, де пацієнти не дають хабарів), офіціант, лікар, покривельник, продавець, секретар, слюсар з ремонту автомобілів, слюсар-ремонтник, слюсар-сантехнік, столяр, токар, фахівець комп'ютерних мереж, фрезерувальник, швачка, шліфувальник, штампувальник, штукатур, ювелір

ПРОФЕСІЇ, НА ЯКІ ІСНУЄ НЕЗНАЧНИЙ ПОПИТ

Викладач, водій (легкового автомобіля), дизайнер інтер'єру, зубний технік-протезист, інженер-технолог (складання та монтаж радіоапаратури), логістик, оператор зв'язку, оператор ПК, провізор, фахівець із маркетингу, юрист

За даними Київського міського центру зайнятості

знайомих. Сам свого часу ПТУ закінчив, тесля за професією, але як почав на будівництві, так і затягло. Нас в училищі добре вчили, не так, як тепер. Якщо хтось до нас проситься з ПТУ, це все одно, що з вулиці брати і спочатку вчити. А своїм дітям усе ж таки бажаю іншої долі, інакше навіщо оце мені було б стільки працювати - син мій учиться в Інституті нафти й газу, оплачую йому освіту та квартиру, у бригадира - також діти у вишах. Усе ж таки сьогодні життя потребує більших знань, ніж ми свого часу могли здобути.

ІРИНА МАРКІНА

директор із управління людськими ресурсами та організаційного розвитку компанії «XXI століття», що займається проектами розвитку нерухомості. вже відчула гостроту проблеми пошуку робітників

Важко знайти теслю

Свіжий приклад: при формуванні експлуатаційної команди нового торговельно-розважального центру ми зіштовхнулися з тим, що знайти гарного електрика складніше, ніж спеціалі- ➤

РОЗПАЧ роботода

ВИКОНАВЧИЙ ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ
КОНФЕДЕРАЦІЇ РОБОТОДАВЦІВ
УКРАЇНИ ОЛЕКСІЙ
МІРОШНИЧЕНКО В ІНТЕРВ'Ю
ТИЖНЮ ДІАГНОСТУЄ КРИЗУ
РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ

РОЗМОВАЛЯ Інна Завгородня

зованого юриста з питань злиття і поглинання. Усе ще позначається економічна криза 90-х, відрив системи освіти від потреб бізнесу. Свого часу були перервані численні професійні династії. Для того, щоб вижити, люди зраджували своє покликання, змінювали сфери діяльності. І, як результат, зараз, наприклад, фахівці з водопостачання й каналізації – це або ті, кому за 50, або ті, кому до 25-ти. Програма професійно-технічної підготовки безнадійно відстає від технологій, які використовують у реальній економіці. В ідеалі вона має

бути щільно зав'язана на макроекономічні прогнози розвитку економіки й кожного конкретного ринку зокрема. І на основі цього повинен складатися прогноз кількості необхідних фахівців у перспективі на 5-10 років. Тут складно обійтися без залучення й підтримки держави. Адже, і про це часто забувають, не зарплата є сьогодні вирішальним фактором під час вибору місця роботи: більшість молодих людей віддають пріоритет можливостям кар'єрного росту, наявності досить вільного робочого режиму й вільного

часу взагалі та стабільності роботи компанії. Але ж саме робітничі професії зараз особливо актуальні. Скажімо, на першому місці серед найпотрібніших професій, що вимагають початкової професійної підготовки, в рейтингу вакансій нашої компанії перебуває професія теслі. Кваліфіковані робітники цієї спеціальності мають можливість вибирати з численних підприємств. Аналогічно складається ситуація на ринку праці для робітників, які мають професію електрогазозварника, штукатура, слюсаря-сантехника, маляра, елек-

авців

Яким має бути держзамовлення вишам та ПТУ, і як роботодавці можуть на нього впливати?

— Держава повинна визначитися, які галузі й види економічної діяльності будуть пріоритетними в найближчі роки: машинобудування чи сільське господарство, авіабудування чи суднобудування. В школах немає реальної профорієнтації та системи прогнозування. Бракує зведеної бази даних: які професії є на ринку праці певного регіону, які шанси працевлаштуватися має той чи інший випускник і в якому році. Для того, щоб система запрацювала, потрібно мати регіональні програми розвитку економіки й аналогічну загальнодержавну програму, під неї вже можна робити реальне державне замовлення. Нам треба «поставити коня попереду воза»: поки що для системи професійно-технічної освіти як кінцевого надавача послуг важливішим є сам процес навчання. А роботодавцві й ринку праці потрібен результат.

У.Т.: Як саме має бути реформована професійна освіта?

— Мені особисто подобається німецька дуальна система, коли більшу частину навчання учень проводить на виробництві. Адже зараз дуже дороге обладнання, й забезпечити ним училище іноді надто складно. Окрім того, треба ще раз подивитися, скільки ПТУ нам потрібно, де їх потрібно розмістити. Чи варто розпорошувати кошти на кілька сотень ПТУ, чи нам потрібно робити якісь базові центри в різних регіонах України, наповнивши їх і фахівцями, й обладнанням. Треба підвищувати престиж викладацької професії. Туди повинні йти не ті, хто не потрібні на виробництві, а навпаки — найкращі фахівці, тоді передаватиметься досвід. У Європі викладач професійно-технічної освіти отримує на 30% більшу зарплату, ніж найкваліфікованіший працівник цієї професії. Маючи таку мотивацію, викладачі йдуть найкращі.

Найпрогресивніші великі підприємства вже самостійно готують собі працівників: засновують навчальні центри, утримують на балансі ПТУ. Малі й середні підприємства не мають достатніх коштів, щоб цю систему запустити.

ДОВІДКА

Конфедерацію роботодавців України створено два роки тому. До її складу входять підприємства будівельної, металургійної, туристичної галузей, машинобудування, металообробки, проектування та архітектури, телекомунікаційної та інформаційної сфер, медичної та мікробіологічної промисловості. Організація займається широким спектром питань, починаючи від системи оплати праці та колективно-договірного регулювання й закінчуючи переговорами по зонах вільної торгівлі та проблемах професійно-технічної освіти.

Ми намагаємося стати активними гравцями на ринку праці й привернути увагу держави до проблеми дефіциту робітників як кваліфікованих, так і некваліфікованих. Зокрема, сьогодні намагаємося принаймні відновити Міжгалузеву раду з питань професійно-технічної освіти, яка би сприяла безпосередній участі роботодавців у процесі.

У.Т.: Що зумовило сучасну кризу робітничих професій?

— Ставлення суспільства до робітників. Зараз усі хочуть бути тільки юристами й економістами, хоч є робітничі професії, де вчать вісім-десять років, аби стати фахівцем, тому що працювати треба на верстаті вартістю сотні тисяч євро. Іноді доводиться працювати з дуже дорогими матеріалами, потрібна висока точність. На виробництві просто нема кому передавати знання... А життєбезпека! Ви ж самі бачите: атракціони руйнуються, крани ламаються, і від цього ніхто не застрахований, а людей, які б кваліфіковано усували несправності, бракує. Дерева нема кому зрізати, дефіцит озеленювачів... А колись кожне дерево було підписане, знали, коли йому треба підрізати гілки — це ж хтось робив руками — ну, немає в нас робітників! Це питання національної безпеки — хто працюватиме? Нам треба щодня запитувати політиків, що вони зробили для галузі професійної освіти, бо це означає забрати дітей із вулиці, зменшити рівень злочинності й наркоманії. Якщо людина матиме перспективу, отримуватиме гідну зарплату, якщо до її роботи ставитимуться з повагою, тоді вона буде працювати. ■

«Для системи освіти важливішим є сам процес навчання. А роботодавцві й ринку праці потрібен результат»

трика. Попит на ці професії традиційно перевищує пропозицію. Адже підготувати верстатника набагато дорожче, ніж юриста або менеджера середньої кваліфікації. Один токарський різець коштує чимало, а скільки їх потрібно для того, щоб навчити новачка? Тому в профтехучилищах проблема з практикою — надто дорого. І ніхто на належному рівні не може перерахувати, яких збитків завдає державі така економія. ■

Собі дорожче

ЯКЩО УКРАЇНА НЕ ЗМОЖЕ ЗАБЕЗПЕЧИТИ КОМФОРТНОГО ЖИТТЯ СВОЇМ ГРОМАДЯНАМ, НЕСТАЧУ РОБОЧИХ РУК КОМПЕНСУВАТИМУТЬ ВИХІДЦІ З АЗІЇ

АВТОР: ІННА ЗАВГОРОДНЯ

В 2020 році нас буде 43 мільйони, вважають у Інституті демографії та соціальних досліджень НАН України. Зменшення кількості населення поглибить і без того гострий кадровий дефіцит. Нестача робочих рук уже сьогодні стимулює перенесення підприємств виробництва до регіонів, у яких є надлишок робочої сили, інвестування в підвищення продуктивності праці та спричиняє постійний ріст зарплат.

Нестачу робочих рук могли б компенсувати українці, котрі виїхали на заробітки, їх за даними різних експертів від двох до семи мільйонів. Як розповів **Тижню** завідувачий сектором етнопонаціональних досліджень Інституту народознавства НАНУ, координатор проекту дослідження трудової міграції в країнах перебування Ігор Марков, з окремих держав українці починають повертатися, як, наприклад, із Греції та Португалії, бо ринок праці там перестав бути сприятливим для мігрантів. Але частина їх все одно продовжує працювати за кордоном, зо-

крема в Іспанії та Італії, де наші навіть почали брати іпотечні кредити.

«Україна – транзитна територія для мігрантів. Якщо тут розвиватиметься економіка, а значна частина українців і далі перебуватиме в еміграції, то робітники, які їдуть транзитом через Україну, затримуватимуться в нас. Такі прецеденти вже є», – говорить Ігор Марков.

«ПОЛЬСЬКІ ЗАРОБІТЧАНИ ПОВЕРТАЮТЬСЯ ДОДОМУ. ЦЯ ТЕНДЕНЦІЯ МОЖЕ ПОВТОРИТИСЯ Й В УКРАЇНІ»

Але не виключено, що ми повторимо шлях Польщі, до якої повертаються заробітчани. «Більше мільйона поляків їздили працювати до Великобританії та Ірландії. Зараз спостерігається зворотна тенденція: польські працівники намагаються повернутися, – пояснив **Тижню** Джефрі Лабовіц, Голова Представництва Міжнародної Організації з Міграції (МОМ) в Україні. – Накопичивши кошти, вони придбали житло вдома

й повертаються, щоб почати власний бізнес або знайти роботу й жити в Польщі вже з зароблених грошей. А ще за той час, поки вони працювали за кордоном, відповідно збільшилася й зарплата. Ця тенденція може повторитися й в Україні. Адже за останні п'ять років українська статистика вказує на зменшення потоку трудової міграції, а економіка Укра-

їни демонструє значне зростання». Проте на перешкоді повернення заробітчани є декілька проблем. Головна – українці, котрі попрацювали в Європі й відвикли від звичних для життя в Україні повсякденного хамства й агресії. Тому, щоб Україна виграла конкуренцію за робочі руки українців – зарплат європейського рівня не достатньо, наша влада має модернізувати країну та зробити її комфортною для життя. ■

ПОГЛЯД ІЗ-ЗА КОРДОНУ

КШИШТОФ ЗАНУССІ, знаменитий польський режисер та сценарист, поділився з **Тижнем** думками щодо нестачі робітничих рук у західному світі

Нехай працюють в'єтнамці

Свого часу, коли я вперше поїхав до Америки, то побачив, що там дуже мало американців працюють на підприємствах: усі, хто заводно, – китайці, індуси, але не мешканці власне Сполучених Штатів. Я спитав, чому це так? Мені відповіли, що саме для такої праці є країни третього світу. І це аж ніяк не приниження цих країн, а реальність сучасного світового глобального розподілу ринку праці. Так, сьогодні українці їдуть у Польщу на заробітки й працюють там, де не хочуть працювати поляки. Впевнений, це тимчасове явище. Подолаються нинішні економічні негаразди, цього не буде, бо

будь-яку роботу кожна людина має виконувати лише за покликанням. А покликання може бути й до простої роботи на фабриці, ще й підкріплене національною традицією, і це цілком нормально – просто для людей з інших країн світу. Працювати повинні в'єтнамці, і якщо не приїдуть в наші країни, то виробляти в себе потрібну нам промислову продукцію. А нам із вами взагалі пощастило, що в наших країнах немає газу та нафти. Бо саме такі країни розвиваються, а ті, де є надлишок природних ресурсів, просто стоять на місці, якщо не деградують.

ХТО ДИВИТЬСЯ ТВ-РЕКЛАМУ?

ВДОМА Ж НІКОГО НЕМАЄ!

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор
www.presscom.ua

2008
БАГАТОГОЛОСЯ

ШЕШОРИ

МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ
ЕТНО-МУЗИКИ І ЛЕНДАРТУ

Менше трьох не збиратися! Більше — можна, аж до нескінченності. Кожен виконує свою партію, додаючи власних вражень, переживань, відчуттів, співає широко, а отже неповторно. Врешті голоси зустрічаються й зливаються в унісон, виникає єдина мелодія — гармонійна, унікальна, досконала...

Шешори'2008 — Багатоголосся. Музиканти з України, Грузії, Росії, Польщі, Чехії, Великобританії, Швеції, Німеччини, Франції, Естонії. Автентичний фольклор та world-music, подільські красиви, витончено підкреслені лендартовими об'єктами, численні майстерні, нічні театральні перформанси, документальних стрічок, знайомство з різноманітними музичними інструментами та джем-сейшн в юрті, встановленій на одній з фестивалних галявин, і ще багато чудових і непередбачуваних подій.

Дати проведення фестивалю залишаються незмінними — розпочинається він 12 липня, на Петра і Павла, найбільше літнє свято українського села, й триває три дні. Звертаємо увагу на те, що останній день фестивалю, 14 липня — понеділок, але він буде надзвичайно цікавим і насиченим, отже звільніть його для себе, для якісної музики та спілкування з друзями.

Детальніше про фестиваль, його програму та умови перебування — на www.sheshory.org.

спеціальний інформаційний партнер

с. Воробіївка
Немирівський р-н
Вінницька обл.

12 ЛИПНЯ
Аніскаті
Стріла
Чолова криниця
Folk now
Village Quartet
Novybu
Продана Гранота

13 ЛИПНЯ

Guda
Журавка
Берегуна
Triller
Полікарпа
Maraca
Харків, Клезмер
Бена

14 ЛИПНЯ
Бай
Дербенівка
Переорки
Навечіра
Гудакі
Даха Браха
Trans-global
Underground
Перкальба

www.sheshory.org

УКРАЇНКИ,
ЯКІ ВИЙШЛИ ЗАМІЖ
ЗА АРАБІВ, СТАЛИ
ЗАРУЧНИЦЯМИ
ЧУЖОЇ ВІЙНИ
Й РІДНИХ
ЧИНОВНИКІВ.
ЖІНКИ ВТІКАЮТЬ
ВІД КРИВАВОГО
КОНФЛІКТУ
ДОДОМУ,
А ЧОЛОВІКИ
ЗАЛИШАЮТЬСЯ
В СЕКТОРІ ГАЗА...
ТИЖДЕНЬ РОЗПИТАВ,
ЯК ЦЕ – ВИБИРАТИ
МІЖ МИРОМ
І РОДИНОЮ

АВТОР: Інна Завгородня

Наприкінці минулого тижня наше МЗС здійснило чергову рятувальну операцію. З охопленого війною Сектора Газа вивезли «більш як 80 громадян України». Насправді ж ці громадяни — це 31 жінка і 50 дітей. Їхні чоловіки не можуть виїхати з Палестини, тому що всі вони араби, і в Україні їх не чекають.

Рік тому наш уряд уже проводив подібну рятувальну операцію. Тоді досить гучно, за особистої участі міністрів Яценюка і Шуфрича — пам'ятаєте, на всіх екранах ще показали, як політики фотографуються з вивезеним із Палестини котом Малишом? — наш військовий літак доправив 26 жінок і 65 дітей.

Влада пропіарилася на них — і забула. І майже всі українки, евакуйовані в червні 2007 року із Сектора Газа, повернулися назад. Із 26-ти жінок в Україні залишилися близько десяти, та й ті «сидять на валізах». Полтавчанка Тетяна Закут розказала **Тижню**, що саме змушує цих жінок повертатися в охоплену війною країну. ►

ФОТО: Андрій Ломачів

Палестина

О, ЛЮБОВЕ МОЯ

АБО МИР, АБО РОДИНА

Деякі українки, евакуйовані з Сектора Газа, встигли прожити в Палестині до десяти років, їхні діти вже мають арабські імена. Повернувшись в Україну з бажанням залишитись, вони зіткнулися із проблемами й матеріальною скрутою: в когось не було житла, хтось не зміг знайти роботу, а хтось через малих дітей не мав змоги працювати.

Мати трьох дітей Альона Бадавій зверталася до полтавської влади за допомогою, бо їй не було де жити. Просила, щоб її поставили в чергу на отримання квартири в Полтаві або принаймні дали якийсь гуртожиток. Єдине, що їй запропонували, — забрати дітей у притулок. Після цього Альона зібралася та поїхала, речі з валіз так і не довелося виймати. Наостанок сказала: «Нехай нас краще розбомблять».

Інні Самуні запропонували дім, який уже готувалися зносити. Жити в такому помешканні з дітьми неможливо.

Трапляються й щасливіші історії: чоловікові киянки Наташі Мохсен вдалося приїхати в Україну і з'єднатися з родиною. Але таких випадків — одиниці.

Більшість українок жили в Палестині нелегально, хоча останнім часом їм почали видавати внутрішні паспорти. У країні проживають більше 500-та громадян України, а загалом заміж у Палестину вийшли близько 3000 жінок із країн колишнього СРСР.

ЛАСКАВО ПРОСИМО ДО СТІНИ!

Тетяна пригадує знайомство з палестинцем Айманом Закутом — це сталося одинадцять років тому — й погоджується, що воно вийшло дуже схожим на традиційне арабське сватання. Познайомив 19-річну полтавчанку і студента Полтавської стоматологічної академії їх спільний друг Зафер. Спочатку розказав про Тетяну приятелю, потім привів її на оглядини...

«У Полтаві багато іноземних студентів, — говорить Таня, — тож це природно, що в них з'являється спершу кохання, а потім і діти, вони створюють сім'ю». Зараз у Тетяни й Аймана двоє синів — Амір та Іслам (шість і два роки). Старший народився ще в Україні, молодший — уже в Палестині. Закінчивши Академію, Айман поїхав на батьківщину, бо в нього закінчувалася віза.

Тетяна з трирічним Аміром поїхала за ним через три тижні.

Зараз вона й сама дивується легкості, з якою наважилася їхати за чоловіком у незнану країну. Вже на місці з'ясувалося, що кордон між Єгиптом, звідки вони добиралися, й Сектором Газа є височезною стіною. «Ми прилетіли до Каїра, звідти п'ять годин машиною їхали до прикордонного міста Аляріш, там нас зустрічали. Я їхала ще з однією українкою з-під Прилук, теж із дітками. Тоді саме з'явилася можливість нелегально перетнути кордон».

Стіну заздалегідь хтось підірвав. На місці вибуху залишилися невисокі уламки, через які вже можна було перелізти. «Ми дітей перекинули, чоловік за стіною їх упіймав, потім полізти самі. В цей момент почалася стрільнина... Перед поїздкою важко було щось таке собі уявити. Я їхала без страху, бо не уявляла, що на мене чекає. Зараз уже маю страх».

ВІЙНА НА ЩОДЕНЬ

У Секторі Газа Тетяна прожила два роки, за цей час надивилася всього — і бомбардувань, і перестрілок. Активні бойові дії почалися десь за місяць після її приїзду: «Щовечора о 23.00 починається «авіашоу»: в Сектор Газа залітає величезна кількість гелікоптерів та літаків, і вони починають просто бомбардувати порожні землі. Це виглядає як знущання, люди постійно перебувають у психологічному напруженні. Наше селище розташоване неподалік кордону, тому всю ніч ми не можемо заснути, а в будинку в результаті вибухів з'явилася тріщина. Потім підключаються ще й танки. А коли стріляють танки — взагалі неможливо спати. Руйнують-

ФОТО: PHE

гають схопити дітей, документи, хтось може, коштовності — а хагу, вважай, уже втратили. Останнім часом люди почали робити так: після дзвінка сусіди збираються на дахах — а це кілька сотень людей — і кричать просто в небо: «Бомбардуйте разом з нами!» Тоді вдається уникнути обстрілу. Бомбують у тому разі, якщо там живе хтось із ХАМАСу.

**«ВИВІШУЮ Я НА ДАХУ БЛИЗНУ
Й ЧУЮ: БЕЗПІЛОТНА ДЗИЖЧАЛКА
ВЖЕ ПІДЛІТАЄ. КРУТИТЬСЯ,
РОЗДИВЛЯЄТЬСЯ, ЩО Я РОБЛЮ,
МОЖЕ, РАКЕТУ НАЛАШТОВУЮ»**

ся будинки, часом у них влучають снаряди, й тоді гинуть люди.

Після протесту світової спільноти про вибухи стали попереджати: за 15-20 хвилин до початку стрільнини телефонують і кажуть: «Доброго дня! Вас турбує армія Ізраїлю! Будь ласка, звільніть будинок, за 15 хвилин ми будемо його бомбардувати». Але зазвичай це відбувається вночі. Люди всти-

Над дахом нашого будинку, розташованого неподалік апельшинового саду, часто зависали гелікоптери, тоді теж неможливо було заснути. З таких садів бойовики зазвичай запускають ракети «Касам» на Ізраїль, а гелікоптери їх відстежують. Дахи в Палестині плоскі, на них можна відпочивати. Якось ми сиділи там, раптом підлетів вертоліт.

Йорданія, аеропорт в Аммані.
21 червня 2007 року: громадяни
України евакуюються з Сектора Газа

Ніби його й не було, аж чуємо — торохтять поруч. Потім чуємо, завис і крутиться на місці, при цьому його не видно. Далі з нього випускають ракету, й вона летить просто на нас. Я вже попрощалася з життям, але ракета полетіла вище й далі.

Ще одна халепа — безпілотні літаки з камерами спостереження. Вони літають цілодобово та ще й жахливо дзижчать, як планери на радіоуправлінні. Їх так і називають — «зінани» (дзижчалки).

Поки син був маленький, я не могла вивісити випрану білизну, бо не хотіла залишати його без нагляду. Чекала, доки прийде чоловік і посадить із дитиною, а він повертався пізно. Вивішую я на даху білизну й чую: дзижчалка вже підлітає. Крутиться, роздивляється, що я роблю, може, ракету налаштувую. Роздивилася й відлетіла, та все одно було моторошно. Зазвичай ці зінани визначають місце, з якого вилетіла ракета, й бомбують його.

Це було життя в постійній напрузі й страхові. Кордони періодично закривають — часом немає ні

газу, ні соларки, люди на вогнищах готують їжу. Воду відключають, електрики майже ніколи немає.

Перед самою евакуацією між палестинськими угрупованнями точилися страшні перестрілки. Ізраїль принаймні завдавав точкових ударів. Ти міг бути певним, що тебе не бомбардуватимуть, якщо ти до жодного угруповання не причетний. Перестрілки між «своїми» набагато жажливіші. В таких розборках загинув сусідський хлопчик. В одному будинку був ФАТХ, у другому — ХАМАС, і вони стріляли один в одного. Моя старша дитина гуляла, чую — почалося. Я його одразу покликала: «Аміре, Аміре, йди сюди!» Він забіг, ми одразу всіх перелічили й зачинили двері. А сусідського хлопчика батько послав на центральну дорогу по зачастини для машини. Він не повернувся».

ЖІНОЧИЙ КЛУБ — НЕЗДІЙСНЕНА МРІЯ

У Палестині все не таке, як у нас: від будинків до одягу. На іноземців завжди звертають увагу, а батьки хва-

НАШІ В ГАЗА

Українська Джабалія

Тетяна й Айман Закути жили в селищі Джабалія поблизу міста Газа. Сектор Газа дуже перенаселений, у містах вузькі вулички, активно ведеться будівництво. Відстаней як між будинками, так і між містами майже немає, закінчується одне поселення — починається інше: на території 360 км² проживають 1,4 млн людей. ХАМАС переміг на виборах у Секторі Газа, але Ізраїль, як і Західний берег ріки Йордан, не визнає його влади, бо вважає це угруповання терористичним. Територія Сектора Газа перебуває поза законом, тому кордони закриті, а виїхати звідти майже неможливо.

ляться своїми закордонними невістками. «Одягтися там, як в Україні — зовсім не прийнятно, — пригадує Тетяна. — Звісно, можеш вийти й так, але за тобою ходитимуть зграї дїтлахів. Коли я налаштувувалася туди їхати, чоловік сказав, що ходитиму без хустини. Але зараз настрої змінились — ісламісти зробили правила жорсткішими: жінки повинні вдягатися за законами ісламу. Я спочатку ходила без хустини, але за мною зграєю вочилися діти, улюлюкали й кричали «ажнабія» — це по-арабському «іноземка». За тиждень сама запнула хустку — набридла надмірна увага. І поступово почала вдягатися, як вони. Ми всі жили в одному домі — брати мого чоловіка, дві невістки, Нурджис і Лаяля, і я з чоловіком. Перед братом чоловіка жінка повинна ходити в хустині, але в нашій родині дозволялося бути без. Арабською на побутовому рівні я вже оволоділа».

Палестинки полюбляють ходити в гості, а особливо — на весілля. Для святкування знімають залу зі сценою, куди не допускають чоловіків, натомість жінок збирається кілька сотень. Отам уже вони дозволяють собі розслабитись — одягають усе, що заманеться, — й короткі спіднички, й штани, роблять зачіски, макіяж.

Перед евакуацією Тетяна зі своїми знайомими українками планували створити жіночий клуб у Джабалії та шукали для нього приміщення. В місті Газа такий клуб давно є: в ньому влаштувають Новий Рік із Дідом Морозом і Снігуронькою, дітям там викладають російську, жінкам — арабську. Також можна ▶

Тетяна Закут
з шестирічним сином
Аміром ще вПолтаві

займатися аеробікою, відзначити дні народження, просто спілкуватися.

Не всіх дівчат чоловіки відпускають на такі зібрання. В Палестині жінки переважно стають домогосподарками, особливо в дуже релігійних родинах і таких, для яких тради-

крема гінекологів, та навіть перукарів охочіше ходять на прийом, вони ж бо вчилися за кордоном.

БАТЬКІВЩИНА – ЦЕ НЕ ІГРАШКИ

Зараз Тетяна Закут із дітьми живе з мамою в її двокімнатці в Полтаві. Малюки не можуть начудуватися

Тетяна говорить, що залишилася б тут, якби хтось допоміг її чоловікові прийхати в Україну. Вона зверталася по допомогу до всіх можливих інстанцій, навіть брала участь у телешоу – все марно. Знайомі кепкують, що тепер хіба тільки Кондолізі Райс написати.

Айман намагався виїхати з Палестини, та не зміг, а тепер просить, щоб дружина з дітьми поверталася до нього. «Мого чоловіка в Україні нічого хорошого не чекає, – переконана Тетяна, – в нього немає дозволу на проживання, цього треба чекати мінімум два роки. А це означає два роки без роботи – чим тоді годувати родину? Та й він навряд чи зможе працювати тут за фахом, у нас і місцеві стоматологи не можуть влаштуватися. Араби, які приїхали до Полтави, мають дві перспективи – будівництво й секонд-хенд. Тому він категорично налаштований, щоб їхали ми, я ж поки що вагаюся». Наважитися поїхати – означає знову поринути в атмосферу війни, якій кінця-краю не видно. А в остаточний мир на Близькому Сході Тетяна не вірить: «Його ніколи не буде, бо війна – це чийсь вигідний бізнес». ■

АМІРОВІ В ПОЛТАВСЬКОМУ ДИТСАДКУ БУЛО ВАЖКО, БО ГОВОРИВ СПЕРШУ ЛИШЕ АРАБСЬКОЮ. МОЛОДШИЙ ІСЛАМ ТІЛЬКИ-НО ПОЧИНАЄ РОЗМОВЛЯТИ

ція – понад усе. Але дедалі частіше палестинки йдуть працювати й приносять додатковий дохід у сім'ю. Хоча, наприклад, робота в магазині чи на ринку – не для жінки (безпосереднє спілкування зі сторонніми чоловіками забороняється), радше такі професії, як секретарка, медсестра, лікар. Українки часто ведуть заняття з шейпінгу й аеробіки для тамтешніх жінок, також влаштовуються секретарками й перукарками. Загалом до іноземних лікарів, зо-

красивими іграшками в полтавському ЦУМі – в Палестині такого асортименту та якості немає. «Хотіла би купити малим побільше таких гарних іграшок, поки ми тут, але кошти обмежені», – жаліється Тетяна, бо 640 грн допомоги малозабезпеченим – це обмаль. Із чоловіком спілкується по телефону. Амірові у полтавському дитсадку було важко, бо говорив спочатку лише арабською. Молодший Іслам взагалі тільки-но починає розмовляти.

ПОГЛЯД

ТОВКЛИ Й ТОВЧЕМО

ІСТОРІЯ УКРАЇНЦІВ – ЦЕ УДАРИ «ВСІХ СВОЇХ»
ПО ОДНОМУ «СВОЄМУ»

Десь прочитав, що Богдан Хмельницький носив під гетьманською шапкою дерев'яну тарілку. Не важко здогадатися, чому. В Україні так заведено: удари по голові чекають зблизька. Кожен сам собі гетьман. Недаремно в наших степах народилися й перша у світі анархістська держава, і її перші загони на тачанках. Як і, вочевидь, недаремно наші митці святкують там День Незалежності, кидаючи народу чудове гасло: «Давай анархію!» Щоправда, якби не Махно й інші «отаман на отаманові отаманом поганяє», то, можливо, історія держави на початку минулого сторіччя склалася б зовсім інакше. Як інакше вона могла скластися й після смерті Богдана. Але писаря-«білоручку» Виговського, який розбив російське військо під Конотопом 1659 року, згризли свої ж свободолюбні: змусили полишити булаву. Те саме згодом сталося й із гетьманом Дорошенком під час Руїни. Можна по-різному оцінювати його союз із Османською імперією, але на заводі стратегічним планам гетьмана стали й «многогрішні ханенки», й запорожці на чолі з кошовим Сірком. Не минає й кількадесять років, як те саме таки відбулося з дипломатом Мазепою. «Наробили колись шведи великої слави, утікали з Мазепою в Бендери з Полтави...» – з боєм згадував 1709-й Тарас Григорович. Свободолюбних і незалежних тоді теж вистачило: від іскрів до кочубеїв. Ба! Те самісіньке трапилося й через двісті з лишком років. «Знаменитий бухгалтер» Петлюра, як охрестив його Булгаков, програв війну не так через власне слабке військо, а – еге ж – через махнів і тодішніх свободолюбців, або, як пізніше прозвали їх у еміграції, «винниченків», хай пробачить видатний письменник. До речі, головний отаман УНР, більше відомий як журналіст, мешкаючи ще до революції в Петербурзі, заробляв на про-

ОЛЕСЬ КУЛЬЧИНСЬКИЙ,
перекладач Орхана Памука

життя бухгалтерією (Віктор Савченко, «Петлюра і Петербург», 2007). На щастя, доля попередників минула Бандеру й Шухевича, щоправда, лише завдяки одному: ОУН (р) не панькалася, Служба безпеки залізною рукою жорстко, а іноді й жорстко створила єдину й безальтернативну УПА. Дивина, але коли в 1990-х лідером правих сил був журналіст В'ячеслав Чорновіл, усі ми пам'ятаємо, скільки бруду на нього лили насамперед, здавалося б, свої. КУН крав парламентські відсотки, а лідери нинішньої УНП кололи партію. Історія нічому не навчила українців. У народі, даруйте за вульгаризм, кажуть: як свиню довго не годуй – дуріє, від корита не відірвеш. Схоже, багато наших інтелектуалів та політичних діячів задовго не жували «свободи». Описана «гетьманська» історія повторюється з Ющенком. У вимірі проведених історичних паралелей не має жоднісінького значення:

хто він і який, сильний чи слабкий, сибарит чи аскетик, бухгалтер чи пасічник, навіть, скільки і коли помиляється і чого не доробляє.

Складно зрозуміти, чому «свої» починають зловтішатися з провалу ПДЧ, чому «свої» висміюють проекти на кшталт Батурина й «Мистецького Арсеналу», які творяться з метою наповнити країну українськістю. Чому «свої» раптом кидаються боротися то за громадянську націю, на кшталт американської, то захищати права й свободи будь-кого, лише не українців?

Не зважаючи на всі недоліки Ющенко, немає сьогодні в нас іншої вагової політичної фігури, яка своїм світоглядом і минулим належала б культурі й колам, які Оксана Забужко називає «катакомбними», а хтось – «українським гетто». НЕМАЄ. Адже питання Голодомору, УПА й Конотопської битви актуальне для незначної частини виборців. Думаю, це відсотків п'ятнадцять. І президент, піднімаючи цей пласт проблем, від яких Кучма з Кравчуком демонстративно ховалися, жодної вигоди не отримує. З погляду політичної доцільності він лише створює собі додаткові проблеми. Історія національних поразок українців – це удари «всіх своїх» по одному «своєму». Скільки будемо товкти ще?

Деякі місяці тому в програмі «Свобода» Шустера запитання політикам ставили діти. Одна дівчинка у вишиванці розплакалася. «Ким ви хочете бути?» – запитав її ведучий. «Кілером», – не вагаючись відповіла та. Згодом додала: «Державі потрібен український Піночет». Здається, їй п'ятнадцять-шістнадцять, себто ровесниця незалежності. Преса програму увагою оминула. Але якщо наші безхребетні покоління, народжені до 1990-х, і далі «анархуватимуть», вони таки дочекаються «піночета» від Тих, хто йдуть на заміну.

УГОРСЬКИЙ МАЗЕПА

ПОВСТАВШИ ПРОТИ ВІДНЯ – ЯКРАЗ У ЧАСИ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ – УГОРЦІ ТЕЖ ЗАЗНАЛИ ПОРАЗКИ. АЛЕ ЧЕРЕЗ СТОРІЧЧЯ ЦЕ НЕЩАСЛИВЕ ПОВСТАННЯ ВСЕ Ж ПРИНЕСЛО ЇМ АВТОНОМІЮ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

АВТОР: ОЛЕКСІЙ СОКИРКО, ЦЕНТР ІМ. В. ЛИПИНСЬКОГО

Протягом останніх трьох сторічч з-поміж усіх європейських країн Угорщина стабільно демонструвала чи не найуспішніший поступ до національного суверенітету. Початком цієї боротьби вважають антигабсбурзьке повстання угорської знаті, яке в 1703–1711 роках очолив трансильванський князь Ференц II Ракочі – постать, котра нині разом із Лайошем Кошутом та Імре Надем є знаковим символом угорського патріотизму. Його боротьба з імперією завершилася поразкою, як і повстання Мазепа. Але ця нещаслива боротьба зрештою привела до здобуття незалежності. Й тепер Ракочі – герой для всіх угорців.

СОЮЗНИКИ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Практично кожен представник династії Ракочі надається на роль головного героя в сучасному історичному блокбастері. Вперше воївничі феодалі з верхньоугорської (тепер словацької) провінції Земплін згадуються в історичних джерелах ще в XIV ст.

Родоначальником князівської династії був Сигізмунд Ракочі, син Яноша й Сари Неметі, обраний на трансильванський трон 1607 року. Успішно подолавши опір місцевих конкурентів і протидію Османської імперії, під протекторатом якої перебувала тодішня Трансильванія [див. **словничок**], Ракочі не лише утвердили свою владу, але й зробили з маленького провінційного князівства самостійного й доволі амбітного гравця на східноєвропейській політичній арені.

Онук Сигізмунда, князь Дьордь II (1648 – 1660) нав'язав тісні контакти з одновірними протестантськими країнами Європи, шукаючи підтримки в протистоянні з північними сусідами – Австрійською імперією та Річчю Посполитою. Заручившись підтримкою Швеції та Франції, Дьордь II втрутився у польсько-шведську війну 1655–1657 років, де його союзником виступав інший во-

рог Польщі – гетьман Богдан Хмельницький. 1657 року 20-тисячний козацький корпус під проводом полковника Антона Ждановича спільно з угорськими військами брав участь у походах на Львів, Самбір і Сянок, досягнувши Кракова. Польська державність часів козацько-шведсько-трансильванського «Потопу», яскраво описаного Генріком Сенкевичем, тоді чи не вперше опинилася на межі виживання.

ВІДЕНЬ ДІЯВ МЕТОДАМИ МОСКВИ

Окрилений успіхами союзників, армії яких окупували більшу частину Речі Посполитої, Ракочі навіть планував висунути свою кандидатуру на польський трон замість короля Яна Казимира, котрий втік із країни за кордон. Утім, лаври переможця недовго ти-

стосунки місцевої знаті з новою владою, як це часто буває, склалися не найкращим чином, в угорському варіанті виразно нагадуючи те, що відбувалося з Гетьманщиною часів російського панування. Відень взявся за штучну німецьку колонізацію спустошених війнами угорських земель, прагнучи навернути на католицизм місцеве населення, більшість якого становили протестанти. Побоюючись опору угорської знаті, Габсбурги натомість лишили майже недоторканим устрій Трансильванського князівства, не приєднуючи його до решти своїх угорських провінцій.

ОБОРОНА МУКАЧЕВА

Невдоволення австрійським пануванням визрівало повсюдно – й серед селян, виснажених високими податками та постійними вій-

СТОСУНКИ УГОРСЬКОЇ ЗНАТІ З АВСТРІЙСЬКОЮ ВЛАДОЮ СКЛАДАЛИСЯ НЕ НАЙКРАЩИМ ЧИНОМ, ВИРАЗНО НАГАДУЮЧИ ТЕ, ЩО ВІДБУВАЛОСЯ З ГЕТЬМАНЩИНОЮ ЧАСІВ РОСІЙСЬКОГО ПАНУВАННЯ

шили самолюбство Дьордя: занепокоєна надмірною активністю свого васала, Туреччина змістила воївничого князя, позбавивши його сина Ференца прав наслідування.

Важко гадати, як би розпорядилася доля нащадками роду, аби не поразки османів у війнах із Австрією наприкінці XVII ст. Ослаблений султанський уряд після нищівної поразки своїх військ під Віднем у 1683 році випустив із рук усі угорські терени, котрі колись йому належали. В листопаді 1687-го Державні збори визнали право Габсбургів на володіння угорською короною, таким чином зробивши її землі частиною Австрійської імперії.

ська, й серед протестантського дворянства, землі якого підлягали конфіскації, й серед титулованої знаті, котра поступово втрачала свій вплив. Політичні ставки Ракочі знову поповзли вгору. Рід був не лише найбагатшим і найвпливовішим в усій Угорщині, але й мав ореол традиційного супротивника Габсбургів.

Наприкінці XVII ст. Ракочі стали осердям антиавстрійського табору, гуртуючи довкола себе невдоволену знать не тільки угорських, але й хорватських земель. Союз між ними невдовзі було скріплено традиційним для тогочасної Європи способом – донька хорватського бана (намісника) Петра Зріні Ілона взяла шлюб із князем Ференцом Ракочі, у 1676 році у

них народився син Ференц-молодший.

Молоді роки Ференца II гідні авантюрного роману. Після смерті батька його мати, Ілона Зріні, вдруге вийшла заміж за впливового трансильванського аристократа Імре Текелі, котрий за підтримки турків підняв антиавстрійський заколот.

Родинний замок Ракочі в закарпатському Мукачеві, де зростав ма-

СЛОВНИЧОК

Трансильванія (нім. Siebenburgen, уг. Ерделі) – південно-східна частина Угорщини, включно з північно-румунськими та буковинськими землями (нині – область на півночі Румунії). В античні часи входила до складу римської Дакії. В VI-VII ст. н. е. почала заселятися слов'янами та романізованим населенням (воложами), а з X ст. мадярськими племенами. 1004 р. Трансильванію завойовув угорський король Іштван I. 1541 р. виникло самостійне Трансильванське князівство, що визнало протекторат Османської імперії й управлялося князями з родів Баторіїв, Бетлен-Габорів та Ракочі. 1687 р. відвойована в турків австрійцями. З 1849 р. мала статус коронного краю, з 1867-го приєднана до Угорського королівства.

Куруци (буквально – хрестоносці) – вояки добровольчих загонів, сформованих згідно з бажанням Папи Римського Лева X від 9 квітня 1514 р. угорським феодалом Томашем Бакочі для хрестового походу проти турків. Військо куруців складалося з селян, ремісників, мандрівних студентів, ченців, волюжог і міської бідноти. Наприкінці XVII ст. назва «куруци» поширилася на добровольчі формування, які воювали проти Габсбургів у лавах турецької армії та повстанських військ угорських аристократів. Антиавстрійський виступ Ференца II Ракочі збігся в часі з одним із найпотужніших повстань куруців, котрі стали його вірними спільниками. Осередком їхнього заколоту були села Варів (нині в Берегівському районі Закарпатської області) і Торпа. У травні 1703 р. загоны куруців оволоділи Береговим, у квітні – Мукачевим, у серпні – Хустом, у вересні – Ужгородом. Відділи куруців були частиною залоги Мукачівського замку – останнього осідку Ракочі, яка мужньо боронила його від австрійців навесні 1711 р.

ленький Ференц, понад два роки тримав оборону від австрійських військ, якою мужньо керувала Ілона. 1688 року після капітуляції залоги замку 12-річного хлопчика силоміць розлучили з матір'ю, відправивши в монастир. У Чехії, де за наказом австрійського імператора Леопольда I утримували юного княжича, йому поталанило здобути ґрунтовну освіту в Карловому університеті, а згодом продовжити студії в Італії та Німеччині.

Шлюб Ференца з герцогинею Амалиєю Гессен-Райнфельз запрограмував далекою політичні наслідки, поріднивши його з французькими Бурбонами. Повернувшись у 1697 році на батьківщину, князь починає плести мереживо політичних комбінацій, метою яких було здобути зовнішню підтримку майбутнього антигабсбурзького повстання.

Князь розраховував, що французький король – головний конкурент Австрії в Європі – забезпечить допомогу угорцям і водночас нейтралізує їхніх ворогів. Проте листування Ракочі перехопила імперська

Прапор повстання, на якому був написаний латинський вислів «За вітчизну й волю, з Богом!», зібрав різних прибічників: протестантське дворянство, вільних селян і великих аристократів. Русійною силою армії були куруци [див. словничок] – своєрідний угорський аналог козаків, у лавах яких, між іншим, билосся чимало закарпатських русинів. Паралельно з війною Ракочі взявся облаштувати владний апарат майбутньої Угорської держави. Після того, як у 1705–1707 роках його обрали верховним князем Угорщини й Трансильванії, нарешті вдалося подолати адміністративну роздробленість угорських земель.

Утім, протистояння з імперією виявилосся нерівним: країна швидко виснажувалася війною, а серед провідників повстання не було єдності. Під час відсутності Ференца II головнокомандувач його армії Шандор Каройі у квітні 1711 року підписав із австрійцями мирний договір. Попри звернення князя до народу продовжити війну, угорська армія склала зброю (хоча родовий замок у Мукачеві тримав натиск ще майже

РОДИННИЙ ЗАМОК РАКОЧІ В ЗАКАРПАТСЬКОМУ МУКАЧЕВІ, ДЕ ЗРОСТАВ МАЛЕНЬКИЙ ФЕРЕНЦ, ПОНАД ДВА РОКИ ТРИМАВ ОБОРОНУ ВІД АВСТРІЙСЬКИХ ВІЙСЬК, ЯКОЮ МУЖНЬО КЕРУВАЛА ЙОГО МАТИ

розвідка, а сам князь потрапив до в'язниці, де свого часу стратили його діда. Від смерті Ференца врятувала втеча, організована дружиною, та переховування в Польщі.

МАЗЕПА – ПРОТИ РОСІЇ, РАКОЧІ – ПРОТИ АВСТРІЇ

Опинившись у вигнанні вже вдруге, Ференц зважився грати ва-банк, поставивши на карту власне життя й майбутнє всієї Угорщини. У травні 1703-го він видає маніфест до всіх станів із закликом до збройної боротьби проти Габсбургів. Полум'я війни блискучо охопило Трансильванію, Закарпаття й північно-східні регіони Угорщини, так що навесні наступного року війська князя звільнили словацькі землі, підійшовши впритул до австрійського кордону.

до середини літа). Поразка насправді була не такою вже й однозначною, адже Угорщина залишила за собою широкі права самоврядування (крайовий уряд, дворянський парламент, правову систему, окремішній адміністративний устрій тощо), котрі послужили стартовими умовами для наступних поколінь угорських самостійників, що кінцево відвоювали у Відня широку автономію (1867 рік), а згодом і незалежність (1918 рік).

Історичні паралелі, як відомо, – річ невдячна, але порівняння повстання Ференца II Ракочі та виступу Івана Мазепи 1708 року таки напрашується. В обох випадках національні еліти змагалися за збереження своїх політичних прав і автономій, яким загрожував імперський централізм: угорцям –

Бронзовий Ракочі гордовито поглядає на туристів із колони Меморіалу тисячоліття набуття батьківщини у Будапешті

австрійський, українцям — російський. Між тим, фортуна цих двох великих політиків розпорядилася долями їх країн по-своєму.

ПОВЕРНЕННЯ ГЕРОЯ

Ракочі, виступивши проти централізаційного курсу Відня, став таким собі аналогом Мазепи, котрий п'ятьма роками пізніше підійняв повстання проти Москви. За іронією долі, російський цар Петро I, зятю ненавидячи Мазепу українського, щиро симпатизував «Мазепі» угорському. 1707 року Петро навіть запропонував Ракочі польську корону, щоб мати на варшавському троні надійного союзника. Договір, підписаний обома країнами, передбачав в обмін на угорську лояльність фінансову й військову допомогу від Росії. Аби зміц-

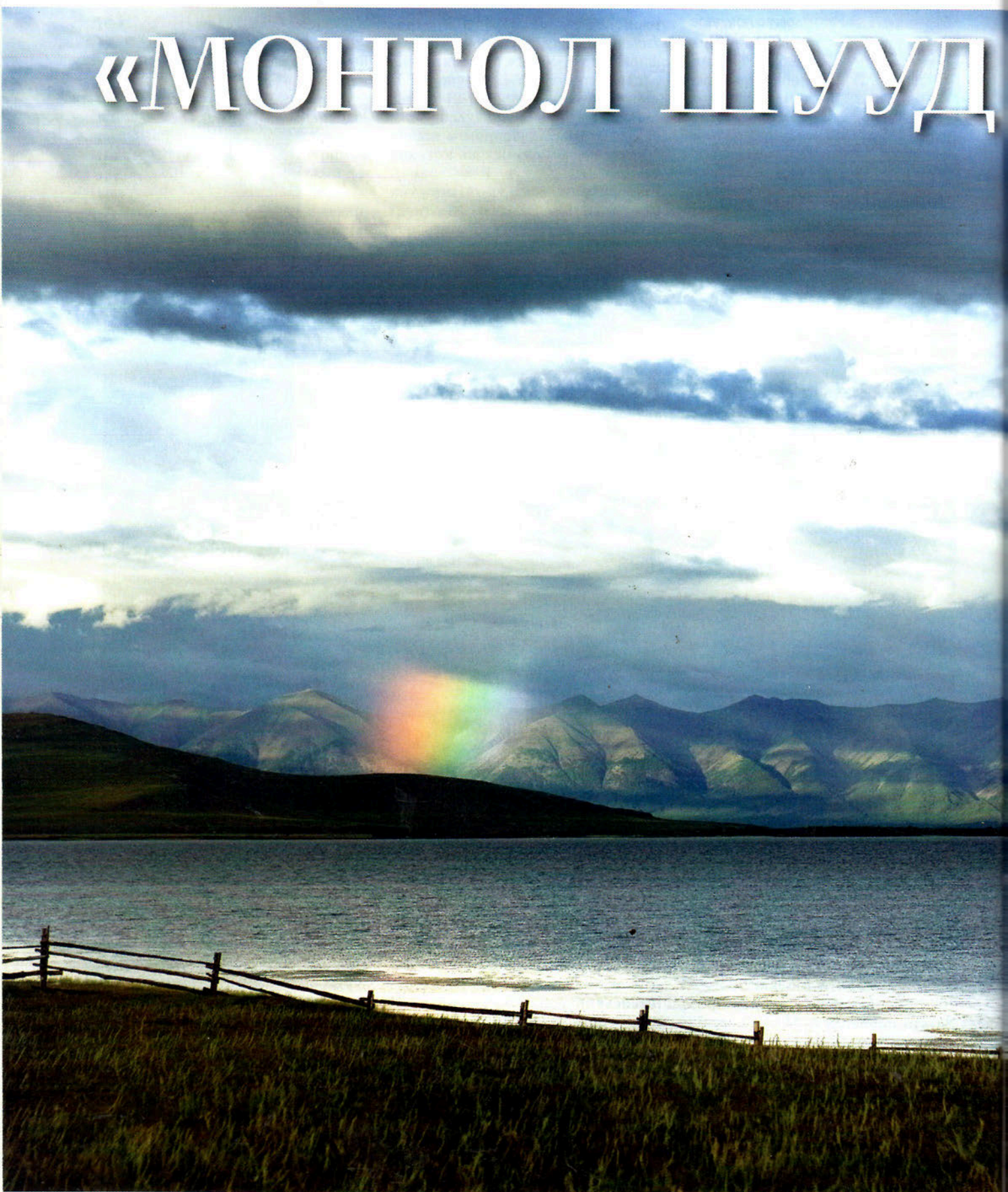
нити особисту приязнь Петра до себе, Ракочі віддав у кількарічну оренду славнозвісні токайські виноградники, що продукували одне з найдорожчих у тогочасній Європі вин — крок, який нині дорівнює наданню вигідної нафтової концесії. Були й інші причини для підтримки Росією угорського «мазепинства» — за його допомогою російська дипломатія легко шантажувала австрійський двір, періодично схилиючи його до вигідних поступок.

Ференцові II, та й усьому кланові Ракочі, судилася нещаслива доля, хоча цього не можна сказати про історичну пам'ять про нього. Рід вигас у 1756 році, а сам князь помер у вигнанні й був похований на далекому острові Родос, звідки його прах уже в XX ст. перенесли до Будапешта. Жалобна хода під час перепо-

ховання вилася в патріотичну маніфестацію від Східного вокзалу до нинішнього Національного музею, а сама вулиця, котрою вона прямувала, з 1906 року носить ім'я князя.

Символ угорського самостійництва відтоді міцно закріпився не лише в національній історії та культурі, але й побутовій свідомості мадярів. Бронзовий Ракочі гордовито поглядає на туристів із колони Меморіалу тисячоліття набуття батьківщини (до слова, наш монумент на майдані Незалежності нагадує цей пам'ятник), кольоровий Ракочі посміхається з етикетки найпопулярнішого угорського саямі, та й взагалі жоден туристичний маршрут, яким би ви не мандрували, не обійдеться без згадок про нього або членів його родини. ■

«МОНГОЛ ШУУД»

АН»

У ДАЛЕКУ
Й РЕВОЛЮЦІЙНУ
МОНГОЛІЮ –
ЗА НОСТАЛЬГІЙНИМИ
ПОШТОВИМИ
МАРКАМИ,
СУЧАСНОЮ
ЕКЗОТИКОЮ
ТА ВІЧНИМИ
ПІСКАМИ ГОБІ

АВТОР: ДМИТРО КРИКУН,
ЖУРНАЛІСТ ТРК «ЕРА»

Схід сонця над Сибіром із висоти 10 км виглядає якоюсь сюрреалістичною фантазією на тему українського прапора. Сонце підсвічує далекий небокрай знизу жовтим, а ніч фарбує верхню частину композиції спочатку в блакитний, далі – все більш і більш насичений синій колір.

Сибір вражає. Летиш півночі над найбільшим у світі континентом, а здається – ніби над океаном. Жодного вогника! Лише після того, як сонце зійшло, роздивився величезні неосяжні простори, широкі ріки, близькі до наших ілюмінаторів гори.

АЕРОПОРТ ІМЕНІ ЧИНГІСХАНА

Коли збирався в Монголію, всі казали однакову фразу: «Привези мені що-небудь із Монголії! Не уявляю, що саме, але привези!» Та й у самого уявлення про країну з серця Азії були оповиті мороком невідомості. З часів дитячого захоплення марками пам'ять зберегла лише назву поштового відомства – тією монгольською філателією були заповнені всі поштові кіоски УРСР. Звучало, як степова пісня: «Монгол Шуудан»...

Монголи здивували вже в «Шереметьєві». Чоловіки – високі кремезні мовчуні, жінки – тендітні, часто дуже гарні, усміхнені, турботливі до діточок. Яюсь одразу навчився вирізняти їх з-поміж натовпу китайців, корейців і інших японців.

Ментально московська цікавинка. На моєму квитку, надрукованому в Києві, назва столиці Монголії пишеться, як говорять власне монголи: «Улаанбаатар». В російському ж

Околиця Улаанбаатора: «дивні створіння, в яких з мозгів стирчить коріння»

ФОТО: ДМИТРО ГАВРИШ

аеропорті всі написи — по-старому, совєцькому: «Улан-батор». Оголошення в «аерофлотівському» літаку звучить так: «За 55 хвилин ми сідаємо в аеропорту Улан-Батора». Англійською ж чомусь лунає повна назва повітряних воріт Монголії: «Аеропорт «Чингісхан».

Монголи згодом розповіли, що за часів «великої дружби» з СРСР говорити, тим більше пишатися перемогами великого баатара Темуджина було незручно, а іноді — й небезпечно. Зате тепер на усіх грошах — лише Чингіс, найкращий готель — «Чингіс», енергетичний напій — «Чингіс», пиво — теж великий хан. Про аеропорт уже сказав, далі — кругом. На головній площі — показова для сучасної Монголії композиція. Невеликий, не надто добре доглянутий пам'ятник комуністів Сух-баатару й по-східному масштабна і велична фігура Чингісхана.

КАТЯ ПУШКАРЬОВА ПРОТИ РІЧАРДА ГІРА

Сутінки в Улаанбаатарі настали до часно й несподівано. На новому місці не прийнято дивуватися, тож я

сприйняв це як належне. Але коли визирнув у вікно — отетерів. Те, що мені здалося вечірнім присмерком, насправді було пісчаним буревієм. Несамовитий вітер піднімав до неба стовпи пилу й бруду. Машина зупинилася, люди навпаки — побігли до будівель, закриваючи роти чим трапилося. Сонце, наче справді почалася ніч, сховалося за виднокраєм. Якого, втім, теж не було видно.

Тривало це моторошне видовище хвилин 15. Або й більше — якось не до годинника було. Дивився, зачудований могутністю природи та нажаханий думкою про те, як було би потрапити в бурю не біля герметичного вікна в «Кемпінські», а посеред Гобі. Вранці виявив масний шар пилу на підвіконнях, колеги розповіли, що в місті вітер зруйнував кілька легких будівель, а в аймаках, в провінції, були жертви. Але монголи поставилися до події філософськи. Зула, сценаристка й кінопродюсер, кинула: «Що ж вдієш, загалом весна погана, суха й пізня, а з екологією у нас просто катастрофа».

Монголія невідворотно стає справжньою зоною лиха, заподіяного людьми. Золото, руда, ліси хижацьки розробляються, фактично грабуються, полишаючи за собою щент зруйновану природу. Через двохсотрічної давнини «технології» збагачення металів, і золота зокрема, тотальну вирубку лісів висихають, здавалося, нещодавно невичерпні монгольські ріки й озера. Клімат змінюється, стаючи зовсім нестерпним. Він і раніше був непереливки — найконтинентальнішим у світі. А зараз пустеля Гобі стрімко насувається на більш-менш обжиту людьми північ країни.

Запитав у журналістки Нарі, з якою працював в Улаанбаатарі, чому монгольська екологія не має своїх лобістів у світі? Чому світові зірки захищають льодовики Гренландії чи джунглі Амазонки, та ніхто й словом не прохопився про те, що робиться з природою Монголії? У відповідь Нара розповіла майже анекдот про візит до країни найвідомішого буддиста світу — Річарда Гіра.

Суперзірка, на своє й монгольське нещастя, прибув до Улаан-

ВАРТО ОГЛЯНУТИ

Монголія

● ПУСТЕЛЯ ГОБІ

це далеко, й, відтак, окрема пригода. Туди треба купувати тури (європейці фактично, лише туди й літають). Взамін отримуєте спокій і велич пустелі, яка буває то рівниною, то пагорбами, то розсіпом каміння. А іноді перетворюється на страшну пісчану бурю.

● МУЗЕЙ НАРОДНОГО ПОБУТУ

це таке собі монгольське Пирогово біля Улаанбаатара – облаштоване ніби поселення кочівників із юртами, музеєм народних ремесел, кінними поїздками, стріляниною з лука тощо

● ГАНДАНТЕГЧЕНЛІНГ

найцікавіший туроб'єкт у столиці, головний монастир тибетського буддизму (панівної релігії в країні) з величезним Буддою. Ціле релігійне місто, купа маленьких церков, крамничок, гуртожитків тощо. Звідти гарний краєвид

● РЕЗИДЕНЦІЯ БОГДИХАНА

на околиці Улаанбаатара. Кілька цікавих антикварних магазинів і власне палац усіх імператорів Монголії, який у 1911 році розвалився. Суміш китайських палаців та російських ізб.

баатара у час, коли головний (тоді єдиний) телеканал країни демонстрував перший у своїй історії серіал – венесуельську історію «Нечупара» (в Америці – «Бридка Бетті», в Росії – «Не родись красиво» й так далі по світу). Пам'ятаєте вплив на українців «Ізаури» чи «Просто Марії»? А в монголів, кажуть, усе було ще яскравіше – рейсові автобуси просто зупинялися біля місць, де були телевізори, й усі, включно з кондукторами і водіями, переглядали черговий епізод.

Так-от, приїздить Річард в Монголію до братів-буддистів із розпростертими обіймами. Йому прийом на найвищому рівні – готель, вертолїт, те, се. Ввечері – творча зустріч із вдячними шанувальниками, найбільший спортивний палац міста орендований. Прийшло десь

чоловік 50... Більше Гір до Монголії не їде.

КРУТО – ЖИТИ, ЯК У КОРЕЇ

На другий день небо теж було затягнуте хмарами. Й поки не визирав із готелю, не допетрав, чому знову не видно сонця. Лише коли вийшов надвір і відчув сморід паленого, зрозумів: хмари – то ніякі не хмари. Велике місто вкрило димом від пожежі. Горів ліс на довколишніх горах.

Тут треба зазначити, що Монголія – гірська країна. Улаан-баатар над рівнем океану – більше кілометра. Навіть дихати іноземцеві з рівнини важкувато. А довкола міста – просто височенні гори. Сині, напівпрозорі. Колись вони повністю були зарослі лісом. Тепер більшу частину вирубали й вивезли до Ки-

таю, а те, що лишилося, догоряє. От така друга серія про екологію. Буде й третя. ▀

ЯК ДІСТАТИСЯ

Через Москву чи Пекін

Вартість перельоту Київ – Москва – Улаанбаатар – Москва – Київ – \$1500–2200. Летіти майже добу (враховуючи пересадки).

Якщо потягом, значно дешевше. Їхати залізницею з Москви 100 годин, з Іркутська – дві доби. Коштує з Москви \$200.

Зручно добиратися не через Росію, а через Китай. З Пекіна до аеропорту імені Чингісхана летіти дві години та \$200, їхати поїздом – півдня і \$70–90.

Пожежа практично не змінила життя міста. Хіба на вулицях побільшало людей, обличчя яких майже повністю закриті шматками тканини чи просто медичними марлевими фільтрами. Особливо «просунуті» численні вуличні торговці — вони в респираторах. Модно. І справді необхідно.

Роботи для монголів не вистачає. Та й платять за неї так-сяк. Середня зарплата — від \$100 до \$200. Телезірка заробляє \$1000 (в тутриках це більше мільйона!). Тому Монголія продукує гастарбайтерів. Нещодавно державна компанія проводила організований набір працівників для Південної Кореї. На стадіон прийшло півміста — здебільшого молодь — і стояли, дивилися кілька дів поспіль. Їх можна зрозуміти — за кордоном кожен із них заробляв би, як телезірка в Монголії. Відтак, лише в Кореї тепер працюють (дуже часто — нелегально) більше 100 тис. монголів.

Тому молодь тут копіює вже не росіян, а корейців. Одяг, зачіски, стиль поведінки — майже як у Сеулі. Старші люди, які ще й зараз часто ходять у чоботях і делі (це такий халат і для чоловіків, і для жінок) продовжують слухати Софію Ротару й критикують тійджерів. А ті не переймаються — читають собі хіп-хоп, «висять» у європейських і американських барах, гасають містом на пошарпаних Land Cruiser'ax (відсоток цих всюдиходів тут просто вражає!). При цьому й старі, й молоді ненавидять і бояться китайців.

А основні гроші в країні заробляють на видобуванні багатств із надр. Золото, руди інших металів, дорогоцінне каміння, ліс, про який я вже згадував. Ми довго сперечалися із Зулою — яка країна, Україна чи Монголія, більш корумпована. Так ні до чого й не дійшли. Проте, однозначно, найбагатші люди тут ті, які дають ліцензії на розробку надр.

Чому ще молодь не спішить брати приклад із росіян і тотально вчить англійську? Коли був на теле-

центрі в Улаанбаатарі, вирішив пройтися навколишніми вулицями (якщо можна так говорити — це так званий юртовий район міста, тут просто стоять юрти замість дев'ятиповерхівок). Місцева телезірка Будрагчаа сказала: «Тоді не говори російською». Ї пояснила чому, розповівши історію про компанію «Золотий Схід — Монголія».

Росіяни, які багато років розробляли родовища в Монголії, зараз позиваються до міжнародних судів — хочуть стягнути з місцевого уряду майже річний бюджет країни. Ця тяганина в поєднанні зі зворотними звинуваченнями в екологічних злочинах добряче зіпсувала репутацію всіх росіян у Монголії. Але, кажуть, в провінції ставлення до колишніх радянських значно краще — і водій уазика, який буде вас везти пустельною дорогою (просто накатаюно колією в пісках Гобі) з одного аймаку в інший, із задоволенням виконає вам «Светит незнакома звезда» чи іншу класику радянської естради.

\$100 000 ЗА ПОЛЮВАННЯ НА КОНЯ

Майданчик перед головним храмом Монголії схожий на площу Америки в Севільї — ті самі діточки, майже схожі один на одного по всьому світу старші люди та, найголовніше — хмари голубів. Тільки в Іспанії вони здебільшого білі, а в Улаанбаатарі — звичайні, наші, сіро-блакитно-брудні.

У самому храмі — величезний жовтий Будда. За те, щоб його побачити, європейці мусять платити. Монголи не виглядають надто релігійними, принаймні, великого скупчення народу помолитися нема. В місті можна подекуди побачити якісь ритуальні речі — стовпи, прикрашені шматками тканини, прапори на балконах і вікнах, купи каміння на узвишсях. Яскравими помаранчевими й червоними плямами пересуваються в часі й просторі лами — тутешні священники-монахи. Зате Монголія — єдина країна, де на офіційному рівні приймають опального Далай-ламу.

Палац останнього монгольського богдыхана — суміш китайських пагод і гіпертрофованої двоповерхової шевченківської хати. Споруди ремонтувалися востаннє, швидше за все, якраз на початку ХХ ст., за життя його величності. Тому люди, які опікуються музеєм, намагалися

Монгольські демократи по-східному експресивні

заборонити мені фотографувати напівруїни. Соромляться, мабуть...

З туризмом тут загалом склалося не дуже. Принаймні, в самому Улаанбаатарі з туристичних об'єктів — лише ті, про які я написав. Є ще, правда, монгольське «Пирогово» — імітація поселення кочовиків. Але створюється враження, що навіть самі монголи в правдивість артефактів не вірять. Коли я туди приїхав, то виявився єдиним туристом. І пропозиція розгаз не вражала аж ніяк.

Більшість цивілізованих туристів в Улаанбаатарі не затримуються — ідуть далі. Або в Гобі — споглядати розкопки динозаврів і власне безмежну пустелю чи на північ — полювати на рідкісних звірів та рибалити. До речі, ліцензія на те, щоб вполювати дикого коня, коштує мисливцям \$100 000.

ГАЛИЦЬКЕ КОРИННЯ «РЕВОЛЮЦІЇ ЮРТ»

Саме коли я повертався в Київ, у Монголії буяла виборча кампанія. Обирали депутатів Великого народ-

Наші предки?

Коли в 1240 році наші предки на верблюдах приїхали в Київ, вони не здогадувались, що потім виникне ЮНЕСКО й буде відзначати тисячоліття Чингіз-Хана.

Дмитро Корчинський,
літератор

PHOTO: REUTERS

ДЕ ЖИТИ І ЩО ЇСТИ

Смачна конина й сервіс 1990-их

Два готелі міжнародного рівня в Улаанбаатарі – «Кемпінські Хан Палац» та «Чингіс» – коштують \$140–350 на добу. Інші готелі, навіть орієнтовані на іноземців, значно нижчого рівня й коштують \$30–60. Загалом рівень сервісу нагадує Україну початку 1990-х років. Можна зняти за \$10–20 на добу квартиру з гарячою водою та пральною машиною.

Є кілька доволі дорогих (вечеря на двох – \$50) ресторанів і кафе й море супердешевих (десяток-другий гривень на наші гроші) їдалень для тутешніх мешканців. Є ресторани, які спеціалізуються на монгольській тематиці («Сучасний кочівник», «Номади» тощо), вони ще дорожчі. Власне, ту саму конину (смачну, до речі) вам подадуть у звичайній їдальні.

Сувеніри краще купувати на останньому поверсі ЦУМу – він там справжній, радянський, на центральній площі. А найцінніші речі я купував на ринку – здоровенному, у нас в Києві таких навіть у старі часи не було. Попросіть, щоб завезли й супроводили – там не дуже безпечно для європейця, за моїми враженнями.

ного хуралу. Тут усе, як у нас (окрім виборчої системи – у них мажоритарна, за округами). Вулиці миготять обличчями політиків, на телеканалах – суцільні нескінченні ток-шоу й замовні сюжети. На телебаченні процвітає жанр «пор-

пораних) закономірний. З 1990-х років у Монголії чергуються колишні комуністи й нові демократи (частина з них – теж колишні комуністи). Їм є що закинути один одному, тому зараз в Улаанбаатарі люди доволі сильно поляризовані

Реформи просувалися, комуністи й демократи навіть створили коаліцію, доки на початку 2006-го комуністи не вийшли з неї. Прихильники демократа Елбегдоржа – тоді він був прем'єром – намагалися ставити «юртове містечко опозиції», та коаліція була благополучно розвалена й на перевиборах комуністи отримали майже одноосібну владу. В червні 2008-го ситуація фактично повторилася: демократи спробували опротестувати результати виборів, але їх розігнало поліція. Пролилася кров.

Однак туристів політичне протистояння зачіпати не повинно, тим більше – туристів із України. Щоб потрапити до Монголії, нам навіть не треба візи. На відміну, скажімо, від росіян.

А блок марок я собі таки купив, не втримався. Правда, тепер Монголія сучасна. І на марках назва поштового відомства написана не ностальгічно «Монгол Шуудан», а цілком по-діловому – Mongol post.

ЛІДЕР ДЕМОКРАТІВ ЦАХИЯГІЙН ЕЛБЕГДОРЖ МАЄ УКРАЇНСЬКЕ КОРИННЯ – СВОЮ ЖУРНАЛІСТСЬКУ ОСВІТУ ВІН ОТРИМАВ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ІНСТИТУТІ У ЛЬВОВІ В 1988-МУ

трет» – представники 12-ти партій хочуть бачити себе, красивих, на численних блакитних екранах. На їхнє щастя, телеканалів у Монголії більше 20-ти. Правда, зараз, після демонстрацій, поліцейських пострілів у натовп і оголошення на чотири дні надзвичайного стану, телеканал залишився тільки один.

Кривавий результат «революції юрт» (чотири загиблих і десятки

за політичною ознакою.

Лідер демократів Цахиягійн Елбегдорж має українське коріння – свою журналістську освіту він отримав у Військово-політичному інституті у Львові в 1988-му. В столиці Галичини Елбегдорж дізнався, що таке «гласність» і, повернувшись додому, спробував реформувати й місцеву Компартію.

Шлях ch'a

ОДИН ІЗ ПРИЗВІДНИКІВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ВІЙНИ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, ПОРЯТУНОК ДЕСЯТКІВ ТИСЯЧ ЛЮДЕЙ,
ПОСТРАЖДАЛИХ У ХІРОСИМІ
ТА НАГАСАКІ, – ЧАЙ, ЯКИЙ І НА СЬОГОДНІ
Є ЧИ НЕ НАЙПОПУЛЯРНІШИМ
У СВІТІ НАПОЄМ

АВТОР: ОЛЕНА ЧЕКАН

В останній день п'ятого місяця занадужав Золотий імператор Шень Нун і всю Піднебесну оповив смутком. Навіть птахи замовкли в палацовому парку, а роса на бутонах здавалася сльозами. Імператор лежав на білому нефритовому ложі за дев'ятишаровим парчевим пологом, і вже ніщо не могло йому допомогти. Ані покривало з вовни дикої чорної кішки, ні розтовчена на порох чудодійна мерехтлива перлина. Ба, навіть Пісня Видужання, яку наспівувала тоненьким голоском, акомпануючи собі на цитрі, наймолодша, ще не займана наложницею, котрій згодом судилося стати найулюбленішою. В розпачі вона вже хотіла заподіяти собі смерть, аж раптом поривом вітру знадвору кинуло у її долоні суху гілку з трьома листочками. Саме так за однією з

карколомна гра з найтоншими відтінками кольору, смаку, аромату. В Європу його привезли голландці та португальці ще наприкінці XVI ст. Тож варто нарешті розібратися, що таке справжній чай.

Спочатку винесемо за дужки всі ці чаї в пакетиках, які б відомі виробники їх не постачали, – до первинного поняття «чай» вони не мають жодного відношення. Хоча заради правди слід сказати, що 85% чаю в світі заварюють саме в пакетиках. Далі за дужки – всі так звані трав'яні чаї, що виготовляються з насіння, квітів, листя та коріння їстівних рослин, – в них узагалі немає чаю.

І нарешті те, що належить до традиційної китайської медицини й уважається ліками – цілющі напої на основі чаю: бананові, з горіхами лотоса, з квітами жовтих хризантем, з арахісом й імбирем, з медом і чорносливом, із прожареним рисом, із сушеними креветками та

ЧАЙНА ЦЕРЕМОНІЯ – НАМАГАННЯ ЗДІЙСНИТИ ДЕЩО МОЖЛИВЕ У ТІЙ НЕМОЖЛИВОСТІ, ЩО ЗВЕТЬСЯ ЖИТТЯМ

легенд з'явився феномен, названий чаєм, який об'єднав Небо, Землю та Людину.

ЕЛІКСИР ДОВГОЛІТТЯ

Небо – кліматичні умови, Земля – родючі ґрунти, Людина – мистець приготування божественного напою. Чай для китайців – усе одно, що вино для європейців. Таке саме джерело натхнення та романтики,

грибами, з кунжутом, із зеленою цибулею, з білою редькою, з оцтом, – перелік далеко не повний. І найзнаменитіший – «Еліксир довголіття» чи «Вісім скарбів»: дві квітки білої хризантеми, по одному невеличкому шматочку шкірки помаранча, сухого яблука, женьшеню, кам'яного цукру, по одній штучці кишмишу, мушмули, червоного фініка, загадкової ки-

тайської ягоди лонган. Цей супертонізуючий напій не тільки подовжує життя, а й рятує від радіації. Але обережно – пити його дозволяється всього двічі на місяць, а вживати треба роками.

В Україні вже можна не лише дістати кваліфіковану консультацію справжнього китайського лікаря, але й придбати всі потрібні складові «чайних ліків» у чайних клубах або у

так званих чайних будиночках. А от готувати ці напої слід удома — їх вживають виключно щойно завареними. Консультація коштує від 100 грн. до \$100, 100 грамів лікувального чаю з різними складниками — до \$150.

ТЕАТР ЧАЮ

Китайці, а потім голландці торгували чаєм із Кантону, де назва цього продукту вимовляється як [ch'a], португальці — з Макао, там на місцевому діалекті чай називають [te]. Залежно від того, звідки привезений, в різних країнах цей напій називали по-різному. У нас, росіян і турків — це чай, в японців, індусів, персів — ча,

дяче молоко, в Індії — цукор, коров'яче молоко, м'яту, мускатний горіх, імбир, в Індонезії — цукор і лимон. У Великій Британії традиційний five o'clock — це чорний чай із цукром і коров'ячим молоком.

Як не дивно, українцям більш знайома не китайська, а японська чайна церемонія. Може тому, що вона видовищніша, більше, так би мовити, церемонна. Заснована на дзен-буддизмі, вона втілює естетику захоплення красою серед буденної сірості, вчить таїні взаємного милосердя, а триває до чотирьох годин.

По суті, це обережне намагання здійснити дещо можливе в тій неможливості, що зветься життям. Простий інтер'єр з акцентом на витончену композицію квітів, каліграфічний сувій або картину та безмовне священнодійство з вишуканим посудом, у якому готують і подають трунок. Як заварку японці здебільшого використовують порошок зеленого чаю, який, хоча й виглядає світлим і водянистим, насправді доволі міцний.

Ще у XV ст. японська чайна церемонія перетворилася мало не на релігійний культ, який сьогодні можна опанувати і в Україні. Курс навчання коштує до \$250, а от начиння для церемонії, та найголовніше, одяг господині, — тут ціна зовсім не зрозуміла, зважаючи на те, що справжнє кімоно коштує десятки тисяч доларів. Але якщо просто замовити японську чайну церемонію для невеличкої компанії друзів, це обійдеться всього-на-всього в 400 грн.

ГІРСЬКІ ВОДОСПАДИ

Із вічнозеленого чагарника, що цвіте перламутрово-білими квітами, в Китаї виробляють шість типів чаю: білий, жовтий, світло-зелений, зелений, червоний і чорний. Зібрані навесні до сходу сонця ніжно-зелені листочки проходять довгі шляхи різних традиційних обробок: саме від цього залежить, який вийде тип і сорт чаю. Майже на всіх етапах виготовлення задіяна винятково ручна робота, тому він — найдорожчий.

Первинна чайна церемонія, з якої власне й почався шлях цього напою, — китайська. Хоча варто зазначити, що в цій країні зроблять круглі очі, коли ви спитаєте про «церемонію» — тут зрозумілішим є термін «традиційне чаювання». Охочих долучитися до нього в Києві так багато, що, попри захмарні

ЛІКНЕП

Поради китайського лікаря Лам Кам Чуена (Гонконг): коли пити чай суворо заборонено

Міцний чай на порожній шлунок
На ніч — він збуджує
У стресових ситуаціях
Дітям до двох років
Жінкам, які приймають контрацептиви, а також під час менструацій
Хворим на виразку шлунку

ціни (від \$70 за 10 г), прийти просто так до чайної хатинки не вийде — тільки за записом.

Найзнаменитіша церемонія називається «Кунг-фу». Це словосполучення має в китайській мові подвійне значення: бойове мистецтво та велика робота. Для цього чаювання вибирають дорогі й рідкісні чаї, витонченої роботи чайний набір: керамічні чи прозорого фарфору чайники і крихітні чашечки, бамбукові совочки, чудернацькі лопаточки й щипці, що розміщуються на невимовної краси лакованій дерев'яній таці з подвійним дном, куди кризь прорізи стікає вода. Китайська чайна церемонія нагадала мені гірські водоспади провінції Сичуань, — обмивались чайники, чашечки, щедро лилася перша заварка на статуетку веселого Будди. Щоправда, мої друзі з Австрії, з якими я пізнавала таємниці справжнього китайського чаювання в одному з чайних клубів Києва, краси в цьому не побачили. «Звісно, цікаво, — сказали вони, — та дуже неохайно!» Ну, що поробиш, — німецький ордунг!

А я була в такому захваті, що мені не заважали навіть обличчя «конкретних пацанів», які, невимушено розмістившись на подушках майже поруч, за різьбленими ширмами, смакували божественний напій. І поділась кудись марнота дня, і душа Чаю, принаймні на ту мить, примирила мене з моєю недосконалістю в цьому недосконалому світі. ■

OSTOROS PUBLISHING GROUP LTD

арабів — ша. У англійців — tea, німців — tee, французів — the, італійців, шведів, іспанців, португальців, датчан та норвежців — te.

Мандруючи планетою, чай швидко збагачувався місцевим колоритом. Якщо в Китаї цей напій — тільки заварене листя *Camellia sinensis*, то в Тибеті до нього почали додавати масло з молока яка й сіль, у Монголії — сіль і верблю-

Сам собі UMS

ЗАМІНА РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ КОМП'ЮТЕРНИМИ ПРОГРАМАМИ ОБІЦЯЄ НОВУ РЕВОЛЮЦІЮ В ГАЛУЗІ ЗВ'ЯЗКУ – ЩЕ МАСШТАБНІШУ, НІЖ ПОЯВА МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

АВТОР: АНАТОЛІЙ БОНДАРЕНКО

Навесні цього року Федеральною комісією з регулювання зв'язку США був проведений аукціон, на якому продавався спектр радіочастот у межах 700 мегагерц (МГц). На цих частотах у США працювали кілька десятків аналогових телеканалів, але тепер – після переходу на цифрове телебачення – вони звільнилися. На аукціоні було виручено понад \$19 млрд. Саме стільки за право користуватися спектром заплатили комунікаційні гіганти Verizon та AT&T.

ЧАСТОТИ – В ДЕФІЦІТІ

Всі держави продають ліцензії на частоти, для того щоб різні види радіохвиль не перешкоджали роботі одні одним: скажімо, мобільний телефонний зв'язок – радарам цивільної авіації. Радіоспектр переповнений хвилями від різних пристроїв, не лише корисних: наприклад, робота великих електродвигунів також створює радіошуми.

Корисний діапазон радіохвиль – від десятків МГц до 6,5 гігагерц (ГГц). Майже половина з усього спектру частот використовується не повною мірою. Раніше ці хвилі не можна було задіяти з огляду на недоліки технологій, а зараз занадто багато поколінь радіоприсроїв прив'язані – внаслідок своєї конструкції – до тих діапазонів, що вже й так перевантажені.

Саме тому в одній соті мобільного зв'язку стандарту GSM одночасно можуть розмовляти лише близько двохсот осіб. Спробуйте подзвонити зі стадіону чи масової демонстрації – напевно почуєте «мережа перевантажена».

Вихід є – необхідно, щоб телефон (або інший радіопристрій) міг самостійно обирати вільну частоту, на якій можна безперешкодно працювати. Так не буває, скажете ви. Буває, доводять прихильники ідеї програмного радіо (ПР). Слово «програмний» означає, що характеристики такого радіо задаються комп'ютерною програмою.

ПРОГРАМИ ЗАМІСТЬ ЕЛЕКТРОНІКИ

Появу ПР уможливив «закон Мура» – за останні півстоліття щодва роки потужність комп'ютерних процесорів зростає удвічі. Комп'ютери стали достатньо потужними, щоб реалізувати головну ідею програмного радіо – замінити всі деталі в радіопристрої на програмний код. За винятком хіба що антени.

Звичайний процесор з частотою в 3 ГГц здатен обробляти більшість існуючих типів радіосигналів. При цьому з'являються дуже цікаві нові можливості: через те, що електронні схеми змінювати важко, а комп'ютерні програми – легко.

Саме через те, що програмне радіо може змінювати свою внутрішню будову миттєво, на ходу, простою заміною програми – замість купи різних за формою, розміром, вагою, ціною та призначенням приладів, може бути лише один. Пристрій, що з мобільника перетворюється на засіб радіозв'язку формату WiFi, WiMax, супутникове та FM-радіо, цифровий телевізор, зрештою – і це найголовніше! – на приймач і передавач у будь-якому, навіть ще не існуючому, стандарті зв'язку.

Тож ПР може стати революцією в спілкуванні, повністю перевернувши наше уявлення про зв'язок,

Матт Еттус демонструє розроблений ним універсальний радіоконвертор для програмного радіо

як свого часу це зробили мобільні телефони.

РАДІО «КОГНІТИВ»

Найкраща на цей момент система зв'язку – мобільна – базується на старанно розбудованій інфраструктурі. Ліва частина тарифу мобільного телефону – це плата за ліцензію на використання частини спектру радіочастот, плюс кошти, які

НАВІГАТОР

вже за декілька років можуть з'явитися компактні пристрої, що міститимуть в собі всі необхідні компоненти для програмного, тобто комп'ютерного, радіо.

З огляду на те, що спеціальна інфраструктура не потрібна, ціна послуг у таких мережах буде набагато менша. Прийомопередавальні пристрої зможуть створювати мережі між собою "на льоту", у разі потреби та в будь-якій конфігурації.

Вони зможуть самостійно змінювати власну робочу частоту, вирішуючи таким чином проблему дефіциту спектру. Кожен пристрій самостійно визначатиме повну картину радіосигналів у тій чи іншій точці, та обмінюватиметься цією інформацією зі своїми сусі-

дами. Таким чином, мережа подібних пристроїв утворюватиме систему сенсорів, або когнітивне радіо. Вона буде знати все про локальну радіосцену, щоб вибрати потрібну, не перевантажену частоту, тип і протокол обміну даними.

P.S. Крім обміну даними всередині, такі мережі можуть залучати до спільної роботи й усі наявні виходи в Інтернет. І тоді будь-які дані — наприклад, цифрова телефонія — можуть бути передані в будь-яку точку світу. Щоправда, в такому світі майже не залишиться місця для діючих нині телекомунікаційних компаній. Цікаво, що вони скажуть у відповідь на можливість такої перспективи? ■

ЗРОБИ САМ

Проект Radio GNU – роздержавлення частот

Вже зараз ті, хто знайомі з програмуванням на C++ та Python та готові витратити близько \$1000 на радіоконвертор, можуть долучитися до цієї революції. Заходьте на <http://gnuradio.org> і приєднуйтесь.

У межах проекту «Радіо GNU» (це вільне програмне забезпечення – детальніше про це читайте *Тижень №25, 2008*) розроблено майже 700 компонентів коду, що є основними елементами конструкції найрізноманітніших радіопристроїв.

На сьогодні комп'ютери з установленим на них «GNU радіо» вже можуть:

- приймати й одразу записувати передачі одночасно від десятків FM-станцій;
- бути приймачем і передавачем телевізійного цифрового зображення високої якості (HDTV);
- модулем супутникової навігації (GPS);
- мобільним телефоном або модемом стандарту GSM;
- пасивним радаром;
- детектором і читачем чипів радіоідентифікації (RFID).

ДЕТАЛЬНО

Як влаштовано програмне радіо?

Насправді, всі деталі в радіопристрої замінити програмами неможливо, принаймні зараз. Радіохвилі – це так званий аналоговий, безперервний сигнал. Комп'ютери розуміють цифри: й перед тим, як аналоговий сигнал потрапить на обробку до процесора, його потрібно перевести у цифрову форму. Саме для цього призначений АЦП (аналого-цифровий-перетворювач) – один з небагатьох модулів у такому радіо, який не можна замінити на програму. Інший, симетричний компонент ЦАП (цифро-аналоговий перетворювач) робить зворотне – перетворює оброблений комп'ютером цифровий радіосигнал знову в аналоговий. Останнє потрібно, коли виникає потреба використовувати наше комп'ютерне радіо як передавач: наприклад, щоб на основі ноут-

бука зробити базову станцію для мобільних телефонів – можливо й таке! Та на цей час, для успішної роботи програмного радіо, необхідний ще один електронний компонент – конвертор радіочастоти. АЦП не здатні обробляти сигнали з великою частотою – лише десятки МГц. Сучасні цифрові конвертори можуть вирізати з тієї частини спектру, що нас цікавить (наприклад, для мобільного стандарту GSM – 850–900 МГц) смуги по 50 МГц шириною й перетворювати їх на 0–50 МГц. А це вже – діапазон, який можна обробити АЦП.

Сучасні радіоконвертори відрізняються від попередників ще й тим, що можуть на льоту перепрограмуватися під будь-який спектр частот у проміжку від 30 МГц до 5,6 ГГц. Це дає змогу програмному радіо перевіряти весь робочий діапазон радіочастот.

спрямовуються на влаштування та підтримку мережі станцій. Але вже найближчими роками можна очікувати появу рухомих мереж комунікацій. Вони будуть децентралізовані – ані сот, ані веж, ані обслуговуючого персоналу.

Сила нових мереж – у їх кінцевих точках, тобто в самих прийомопередавачах. Поки що це комп'ютери (ноутбуки, надолонники тощо), та

ІГРИ ДЖЕНТЛЬМЕНІВ

12–13 ЛИПНЯ У ГАННОВЕРІ НАЦІОНАЛЬНА ЗБІРНА УКРАЇНИ З РЕГБІ-7 БРАТИМЕ УЧАСТЬ У ФІНАЛЬНІЙ СТАДІЇ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ

АВТОР: Владислав Головахін

Просто неможливо уявити, як би виглядав сучасний спорт без британців. У країні монарших традицій народився король спорту – футбол. Це мешканці Туманного Альбіону придумали витончений теніс. Процвітають нині бадмінтон, сквош і гольф, як стверджують історики, теж корінням звідси. Нарешті, саме британцям ми зобов'язані грою добродушних велетнів – регбі.

РОЗЛУЧЕННЯ З ФУТБОЛОМ

Згадаємо незлим тихим словом тезку Шекспіра – Вільяма Вебба Елліса. Й треба було йому під час звичайнісінького футбольного матчу раптом схопити м'яч руками (ногами набридло грати, чи що?) та, оминувши всіх суперників, приземлитися в чужих воротах. А може, 16-річний юнак зважився на такий крок із відчаю, усвідомивши, що його команда безнадійно програє? На Елліса «наїхали» суперники, від несподіваного ходу отетеріли партнери. А потім усі разом зметикували: адже це цікаво й незвично. Давайте ще раз поштовхаємося та спробуємо відняти триклятий м'яч один в одного. Правда, штовхалися того дня вже без Вільяма, який схопив за власне самовілля червону картку.

Цей епізод трапився 185 років тому, саме у річницю перемоги під Ватерлоо, 7 квітня 1823 року в невеликому містечку Регбі неподалік Лондона. У такий спосіб і славу дату відсвяткували, й гру започаткували абсолютно нову. Не передбача-

ючи, при цьому, яка цікава доля чекає на неї. Незабаром з'явилися перші правила, а 26 жовтня 1863-го в лондонській таверні «Вільна людина» в гострій словесній перестрілці за склянкою віскі та кухлем пива сталося розділення: футбол і регбі розійшлися по своїх квартирах, аби ніколи не перетинатися.

Наразі два види спорту змагаються лише в кількості прибічників. Сучасне регбі може пишатися наявністю шанувальників у понад 100 країнах світу, майже половина яких – європейські. А якщо футбольних фанів і більше, то в регбістів готове зухвале пояснення: «Футбол – джентльменська гра для хуліганів, а регбі – хуліганська гра для джентльменів».

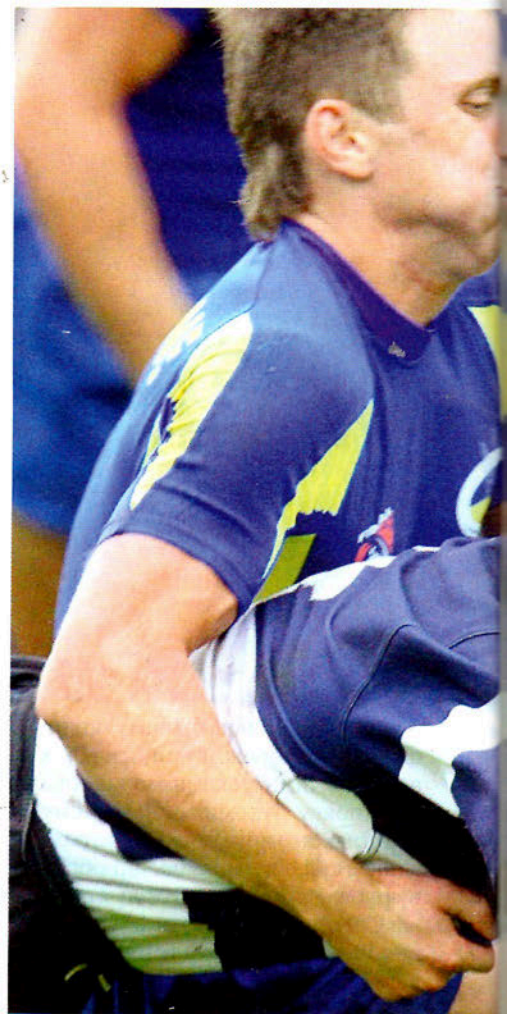
ОЛІМПІЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Перша цивілізована спроба об'єднатися й увести гру в організаційне річище припала на 1876 рік, коли англійці заснували свій національний союз. Трохи пізніше їх приклад взяли за взірць і сусіди по острову. І пішло-поїхало. До Міжнародного союзу регбі поступово підключилися Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка, Франція.

Свою сьогодишню форму регбі знайшло не одразу. Спочатку за кожному команді виступали два десятки гравців. Та плечистим парубкам з розвиненими біцепсами було затісно в зеленому прямокутнику. Час від часу виникала «куча-мала», аж ніяк не подібна до справжньої легітимної «сутички». Врешті-решт, оптимальну форму команди обчислили – 15 осіб.

Думаєте, це все? Тут розбурхалося самолюбство (а може, й заздрість) у серцях гордих шотландців. Один із них, Нейд Хайг, показав себе не меншим вигадником, запропонувавши свій варіант – із сімома гравцями. Сталося це в далекому 1873-му, та лише через століття відбулися перші міжнародні змагання з регбі-7.

Тут виник парадокс: здавалося б, британці так багато зробили для цього виду спорту, що їм і м'яч у руки. Хто, як не вони, мали просувати регбі до програми Олімпійських ігор? Проте ініціативу перехопили румуни. Саме за їх пропозицією регбі не лише отримало олімпійсь-

кий статус, але й з подачі П'єра де Кубертена (який і сам бавився цією грою) дебютувало на Олімпіаді-1900 в Парижі. На жаль, в олімпійській родині регбі затрималося тільки до 1924-го, а потім надовго випало. Та у грудні цього року в Копенгагені відбудеться засідання виконкому МОК, на якому буде прийнято рішення, чи включати регбі-7 до програми Ігор на Олімпіаді-2016. Фахівці переконують, що його шанси вельми високі. А показовий турнір із регбі-7 у будь-якому разі буде проведено під час Олімпійських ігор у Лондоні 2012 року.

СТРИБНУТИ ВИЩЕ ГОЛОВИ

Регбі-7 не ображений престижними подіями — чемпіонат Європи, Кубок світу, світова серія. Континентальна першість проходить раз на рік, і 2008-го в Ганновері вона відбудеться увосьме. У шести перших перемогала збірна Португалії, рік тому фортуна посміхнулася росіянам. Українці в регбі-7 вважаються міцними

середнячками — на Євро-2002 наша команда фінішувала шостою, а за рік піднялася ще на одну сходинку.

Для нинішньої континентальної зустрічі вітчизняна збірна пройшла два відбірні турніри — у Тбілісі й Москві. У Грузії підопічні австралійського фахівця Майкла Бішопа (його запрошення — справа рук віце-президента Федерації регбі України Владислава Булгакова) подолали перший груповий раунд, обігравши суперників із Латвії, Азербайджану, Молдови та Греції. Потім узяли гору над господарями й лише у фіналі поступилися одному з лідерів світового регбі — Вельсу. В груповому турнірі в Москві українці фінішували третіми, обігравши литовців, норвежців, азербайджанців і поступившись у напруженій боротьбі росіянам. У півфіналі наші співвітчизники програли португальцям, а в матчі за 3-тє місце перемогли поляків.

Таким чином, збірна України завоювала право брати участь у фі-

нальному турнірі чемпіонату Європи. В Ганновері наші регбісти потрапили до групи «В» разом із командами Бельгії, Ірландії, Італії, Вельсу та Польщі. В іншому секстеті опинилися збірні Німеччини, Іспанії, Грузії, Португалії, Румунії та Росії. За регламентом турніру, збірні, що посядуть 1–2 місця в групах, виходять у півфінал. Команди, яким дістануться 3–4 місця, посперечаються за 5–8 підсумкові позиції, а аутсайтери груп розіграють 9–12 місця. П'ять кращих команд континентальної першості кваліфікуються на ЧС-2009 у Дубаї.

Наразі в європейському рейтингу Україна десята — щоби потрапити до топ-п'ятірки, підопічним Майкла Бішопа потрібно стрибнути вище голови. Втім, у спорті все буває. Колись у Шотландії регбістів-переможців вітали звуками волинки. Може, й наша офіційна делегація прихопить до Ганновера народний музичний інструмент, звуки якого надихнули би українців на перемогу? ■

Аби увійти до європейської топ-п'ятірки, українці мають ще запекліше носити м'яч

ФОТО: UNIAN

ДОВІДКА

Як грають у регбі-7

На відміну від класичного варіанта (регбі-15), на поле від кожної команди виходять три нападаючі й чотири захисники, а всього на кожен матч заявляють 10 спортсменів. Грають овальним м'ячем, який наразі нагадує узбецьку диню. Частина команди бере участь у «сутичці» (відборі м'яча), частина — в нападі (занести м'яч на ворожу територію), частина — в захисті (не дати занести м'яч на свою). Фішка регбі — паси вперед заборонені, що змушує гравців постійно пересуватися полем і фізично атакувати один одного.

Формула проведення змагань проста: 2 тайми по 7 хвилин із хвилиною перервою. У фіналі можливі 2 тайми по 10 хвилин, але з двохвилинним антрактом. Якщо в основний час матч завершується нічию, призначаються додаткові 5 хвилин, які граються до «гола смерті». Тому турніри з регбі-7 навіть найвищого рівня швидкоплинні — вони складаються всього в два дні. Враховуючи, що гравці витримують божевільні фізичні навантаження, в регбі-7 дозволена будь-яка кількість замінів (як, наприклад, у хокеї чи баскетболі).

Лицар анімації

ГАРРІ БАРДІН РОЗПОВІВ **ТИЖНЮ**, ЯКИМ МАЄ БУТИ ОБЛИЧЧЯ СУЧАСНОЇ МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ І ЧИМ ЗАГРОЖУЄ КУЛЬТУРНИЙ ФАСТ-ФУД

МОНОЛОГ ЗАПИСАЛА Людмила Заславська

У мистецькій оболонці глядачам сьогодні подають надмірну кількість агресії. Жорстокість і злість перетікають із життя на екран — у кіно, телесеріали, дитячі фільми й мультики.

Деякі модні психологи намагаються переконати нас, що дитина, дивлячись на ці фонтани крові, позбавляється агресії. Або що юна недосвідчена людина залишає кінозалу таким собі янголом із білими крилами. Але це — маячня. Адже потому вона виходить у світ переконана, що

коли зацідити в пах ближньому, буде не так боляче, як здається.

Молодь бачить переважно чуже кіно — японські аніме або неякісну американську анімацію. Звісно, ми ганимо західну чи азійську мультиплікацію узагальнено. Бо в прокат потрапляє те, що дешево коштує. Певна річ, що дорога продукція — набагато краща. Існує дивовижна американська анімація, та для масового глядача вона недоступна — на ній заощаджують.

Ситуація з авторською анімацією, наприклад, у Росії, склалася

не просто кепська, а огидна. В кіно-театрах зрідка показують повнометражну мультиплікацію. На телебачення вона не потрапляє, оскільки, за законами РФ, анімаційні стрічки не можна розбивати рекламними паузами. Короткометражки взагалі в катастрофічному стані — 10-15-хвилинні фільми вилучені з прокату. Тому з коротким метром працюють лише дебютанти або учасники фестивалів.

Перед режисером виникає проблема — аби бути побаченим, потрібно знімати повнометражні кар-

тини. Її атмосфера тих нечисленних анімаційних фільмів, які такі потрапляють на великий екран, усе частіше ідентична настрою американської кінопродукції. Сумно, бо в нас є власна традиція. Радянські мультфільми були приємні хоча б тим, що мали свій індивідуальний вираз обличчя. Сьогодні ж ми бачимо на екранах посередність, яка вбиває живе коріння культури.

Ми отримуємо повний культурний фаст-фуд, якщо ситуація не зміниться. Всі дивитимуться одне й те саме, всі будуть схожі. Це жахливо не лише для Росії чи України, але й для будь-якої держави.

Чим нам цікавий світ Японії чи Кореї? Своєю неподібністю до нас. Чим ми цікаві? Своєю індивідуальністю. Чому нині ми спостерігаємо міжнародний сплеск іранського кіно? Тому що глядачам цікаве життя тієї країни, ментальність її народу. Щойно в Ірані почну фільмувати за американськими лекалами, вони перестануть бути цікавими.

Ми опинилися на межі зникнення цілого культурного шару, і його винищення відбувається на всіх рівнях. Це відчувається, зокрема, і в перетворенні російської мови на казна-що. В Україні питання збереження й підтримки української мови стоїть руба.

Шкода, що в нас ніхто не опікується підтримкою російської. Чи можна говорити «снікерсуй»? Ця нісенітниця вливається у вуха кожного. І будь-який провінційний хлопчина думає, що так і треба розмовляти. І так будувати своє життя. Для дитини, особливо з глибинки, картинка на телеекрані — єдине вікно у світ, яке пов'язує з культурою.

Коли говорять про необхідність запровадити державне регулювання інформації, призначеної для маленьких глядачів, це максимально наближує нас до цензури. Ми це вже проходили, й нічого доброго з цього ніколи не вийде. На мій погляд, така проблема може вирішитися завдяки створенню суспільних спостережних рад, до яких мають увійти особи поза політикою, церквою та армією. Мінборони навчить дітлахів крокувати, церква — хреститися й бити поклони. Зрозуміло, чого навчать їх політики. В кожній силі, зацікавленій в підпорядкуванні й ангажованості мас, буде своя хитрість, якою маніпулюватимуть задля впливу на свідомість малюків. Тому у суспільних радах мають перебувати люди високої культури, здатні рішуче сказати «ні» тому, що закликає до агресії, жадібності, задрості.

У вас іде постійний перерозподіл влади, гадаю, потрібну увагу культури

держава не приділяє. У нас нехлостства не менше. Яскрава ілюстрація — закон 94 «Про культуру» РФ. Згідно з цим документом, усі твори — музичні, літературні, театральні, кінематографічні — можуть отримати дотацію лише на конкурсній підставі. За законом, державна підтримка повинна бути розіграна між кількома претендентами. Причому перевага в тендері у того, чий проект економічніший. Отже, якщо Олег Табаков хоче поставити «Одруження Фігаро», йому треба знайти якогось Тютькіна, аби довести, що Табаков кращий і вартий підтримки. Безглуздішої системи ▶

Куди подівся цирк?

У МУЛЬТФІЛЬМАХ ГАРРІ БАРДІНА ГРА, ІРОНІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ СПІВІСНУЮТЬ НА РІВНИХ

АВТОР: Людмила Заславська

На анімації Бардіна вирости кілька поколінь 1980–1990-х років. Достатньо назвати паролі «Летючий корабель», наприклад, і миттєво пригадуються стражденний Водяник, з яким ніхто не бажав водитися, та неймовірні Бабки-Йожки. Новими картинками майстра сьогодні захоплюються й малюки, й поважні «засідателі» журі міжнародних кінофестивалів. Бардін знаходить спільну мову зі своїми глядачами, незалежно від їхнього віку чи географічного місцезнаходження, бо в його стрічках на рівних співіснують гра, іронія та філософія. Остання, що-

правда, закамфльована так тонко, щоб не зашкодити розважальній природі мультіків.

Для стилю маестро характерне одухотворення предметів повсякденності. В «Конфлікті» громадянську війну запалюють сірники. «Шлюб» розповідає про всі стадії подружнього життя — від романтики початкового періоду до негараздів буденного співіснування — на прикладі пари мотузок. Новий усесвіт творять для себе з дроту дротяні ж герої «Викрутасів» — за цю короткометражку Бардін отримав у Каннах Золоту пальмову гілку. Відомого російського мультиплікатора нині турбують ті самі питання,

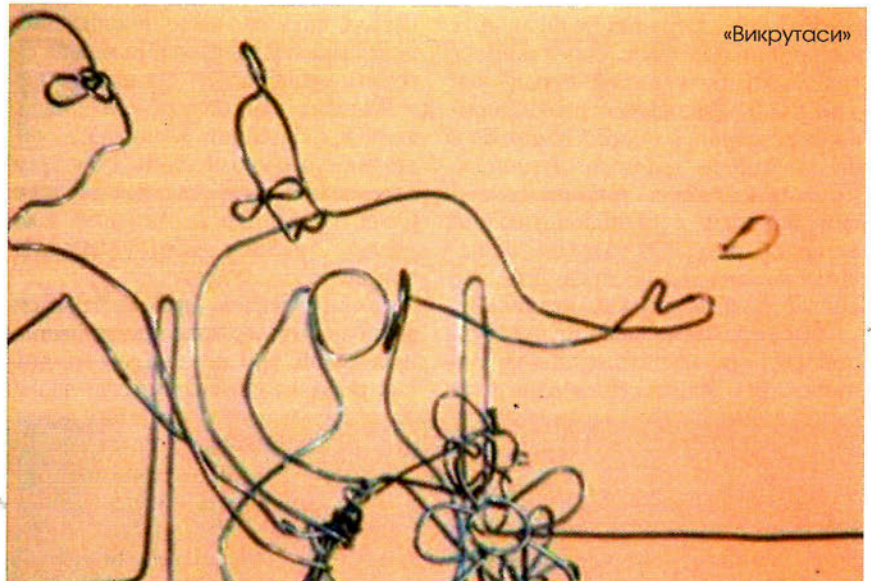
що і його українських колег. І перше з них — відсутність грамотної державної політики, котра би підтримувала національну анімацію. Тобто налагодила контакт між аудиторією та кумедними мальованими персонажами чи смішними ляльками, завдяки яким у дітей формується уявлення про добро та зло. Й виробнича інтенсивність (активніша в сусідів, ледь помітна у нас) чи кількість фестивальних нагород, як виявляється, проблему не вирішують. Бардін — «хрещений батько» Міжнародного українсько-російського фестивалю анімаційних фільмів «Крок» (саме Гаррі Якович, який володіє ▶

важко вигадати. Крім того, цим законом мистецтво прирівнюють до послуг, які задовольняють потреби населення. Завдяки цьому формуванню, я гадаю, ігрове кіно — це велика потреба населення, а мультиплікація — його мала потреба.

Лицарів анімації, котрі страждають за ідею та віддають себе виключно творчості, — одиниці. Дехто просто не хоче працювати над тим, що вважається прибутковим сьогодні. Є Александр Петров, лауреат премії «Оскар» 2000 року за мультфільм «Старий і море». Він мій учень, і я ним дуже пишаюся. 2006 року він закінчив роботу над півгодинним шедевром «Моя любов». Торік Іван Максимов створив чудову десятихвилинку «Доц, який іде згори вниз». Та наш глядач навряд чи побачить ці стрічки — вони знаходять своїх шанувальників на європейських та американських екранах. Наприклад, у Франції складають програму з мультфільмів одного режисера й запускають її на телебачення. Лише в мене там відбулося шість програм.

Останні три з половиною роки я працюю над повнометражною картиною «Гидке каченя». Зі мною над нею гарують 22 людини — майстри, художники, оператори-постановники. У фільмі беруть участь близько 500 лябок. Музика до нього — Чайковській у виконанні Національного філармонійного оркестру під управлінням Владіміра Співакова. Під час запису музики я, зі свого боку, розповідав оркестрантам, що їм треба буде грати, аби вони відчували себе ще й артистами. Прем'єру заплановано наступної осені. Вже сьогодні мені здається, що мультфільм удався. В будь-якому разі, якщо глядач під час сеансу не заплаче, викресліть мене зі списку режисерів. Бо якщо я не доведу публіку до сліз, гріш мені ціна. ■

українською мовою, дав йому ім'я). Ця імпреза лишається однією з небагатьох на пострадянському просторі, де вітчизняні аніматори мають можливість репрезентувати своє мистецтво. Характерно, що фестивалі відбуваються на кораблі — наразі ця приємна фахова прогулянка виглядає як промовистий знак мультиплексної окремішності. В Україні зрідка відбуваються виставки художників-аніматорів. Іноді вітчизняним стрічкам щастить потрапити до програм

Future Shorts. На цьому наше щастя закінчується — телебачення українською мультиплікацією нехтує, кінопрокат вважає її нерентабельною. Натомість протилежної думки дотримуються за кордоном, де роботи наших земляків не тільки радо вітають під час імпрез, але й знаходять можливість показати на широких екранах. Зокрема, 2006 року журі Міжнародного фестивалю короткометражок у Клермон-Феррані визнало найкращим анімаційним твором «Засипле

сніг дороги...» Євгена Сивоконя. «Йшов трамвай №9» Степана Коваля отримав «Срібного Ведмедя» на Берлінському кінофестивалі 2006-го, а його ж стрічка «Злидні» була взагалі єдиною українською картиною, що демонструвалася в конкурсній програмі Берлінале-2007. Попереду — нові здобутки та оплески в паризьких, грецьких або лондонських залах. І як би хотілося, щоб ці аплодисменти лунали й у сумських, львівських або ж донецьких кінотеатрах. ■

Заховане дитинство

АВТОР: Інна Петрушко

У залі культурно-мистецького центру Києво-Могилянської академії «ПідWALL» (Іллінська, 9) прохолодно, тихо й безлюдно. Тут відкрито експозицію «Художники української анімації». Якщо в липневу спеку сюди все ж забридає шанувальник вітчизняного мистецтва рухомих картинок, він має змогу побачити не лише профільний доробок метрів і початківців, а і їхні «дорослий» живопис і графіку. Хоча, звісно, мультяшних персонажів тут найбільше.

Схоже, виставку зібрали, як голому на сорочку. Внесок у «запільну» скарбницю Давида Черкаського —

кілька поспіхом дібраних колажів із «Капітана Врунгеля» та розвішені поруч роботи вірного друга, соратника та художника-постановника всіх його стрічок Радни Сахалтусва. Неподалік розташувався Євген Сивокінь: його «Дуже брудна собака з блакитними очима» насправді могла би називатися дуже сумною — такі печальні погляди кидає вона докід. З висоти її «польоту» добре проглядаються й характерні персонажі Наталії Чернишової, й олійний живопис у стилі наїв Олександра Гуньковського, і затиснені у вітрині ляльки Олега Педана.

Щодо останніх — складається враження, мине секунда, й усі ці

старі залізяки, будильники з «очима», дерев'яні болванчики та чоловічок із продірявлених монеток прокинуться й розіграють якусь дуже веселу історію. Але так лише здається. На жаль, не вони, а величезна біла рибина з пап'є-маше, яка нерухомо застигла в кутку, є символом цієї виставки. І символізує вона спокій і пустку... ■

ПЕРСОНАЛЬНЕ

«Піпінцеса»

ІДА ВОРС
художник, журналіст-концептуаліст

Отже, зимовий сонячний день. Мені років зо два — довге волосся, прикольна марміза. Я сиджу на горщику під старою дзеркальною шафою (цей меблевий шедевр 1940-х років згинув у сараї років 30 тому). В кімнаті ще тато, який порозється зі своєю фотоапаратурою, аби зробити світлину «Доня на горщику». Модель веде з майстром світську бесіду «піпінцесу», себто «про принцесу». Суть теми підкріплюється виразною вазомоторикою — я пасмами волосся перекиваюю обличчя хрест-нахрест і грайливо визираю. Тато згоден, що

схожість майже абсолютна. Він розуміє серйозність теми й тому починає на радість співрозмовниці наспівувати, як би зараз сказали, саундтрек і обіцяє купити платівку, коли вона з'явиться в продажі. Щойно блакитними екранами пройшов мультфільм «Бременські музиканти».

Це — бомба. Він стає лейтмотивом усього мого дитячого життя: на світ я дивлюся крізь віконечко схрещених «хвостиків», я уявляю себе «піпінцесою», я нахабно влізаю в сюжет, я співаю пісеньки разом з героями, я мчу на картатій фірі, я рятую короля. Але головне — тікаю з дому на пошуки пригод і вже уявляю себе не лише «піпінцесою», але й усіма персонажами: від Півня до Віслюка (Віслюк мені страшенно подобається) і навіть Трубадуром.

Я починаю командувати героями — хоробра, наче диверсант у джунглях В'єтнаму. Я красива, з гітарою, в штанях-кльош, із довгим волоссям (Принцеса? Трубадур? — досі не відома, і в мене досі довге волосся). «Наше щасття жить такой судьбою...» Моя доля була визначена.

Схоже, і мій світогляд сформувався під впливом цієї стрічки. Перший «ідейно не витриманий» радянський мультик, який вийшов, страшно сказати, в 1969 році, завдав такої неочікуваної шкоди, що якби ідеологічні функціонери могли те перед-

бачити, вони б розстріляли авторів заздалегідь. На волю виривався, хай мальований, але образ свободи. До того ж, напрочуд специфічної. «Куда ти, тропінка, меня привела...» Зрозуміло, куди.

А за чотири роки опісля виходу «Музикантів» відбулася ще одна знакова подія — до влади в Чилі прийшла хунта Піночета. Це вразило «піпінцесу» остаточно. Тепер вона була в чорному пончо, і її «музиканти» стали патріотами-вигнанцями, а поряд з гітарою з'явився уявний автомат. Репертуар збагатився ще однією великою піснею — чилійських патріотів. Усе, божевілля основа закладена, і далі з цієї маси лише витворювалися міцні цеглини переконань. Окрім дитячих, я почала читати дивні дорослі книжки, зокрема, «Парадокси протесту» Едуарда Розенталя. Мультяшною стежкою я прийшла до ідей гіпізму, пацифізму й анархізму-індивідуалізму. Потім настав час практики.

Якщо ви думаєте, що казки й мультики — забавки безневинні, то глибоко помиляєтеся. Цікаво, які люди будуть із тих малюків, хто сьогодні дивляться еротичні «стрілялки-манга»? А в мене й досі стискається серце, коли я чую «Наша криша — небо голубое» і El pueblo unido, jamás será vencido.

ЗМІСТ КОШИЖКА

ЧИ ДУМАВ НАШ ДАЛЕКИЙ ПРАЩУР, БЕРУЧИСЬ ПЛЕСТИ КОШИК ІЗ ЛОЗИ, ЩО КОЛИСЬ ЙОГО РЕМЕСЛО СТАНЕ МИСТЕЦТВОМ? МОЖЕ, ДУМАВ, ЛИШЕ СЛОВА «МИСТЕЦТВО» НЕ ЗНАВ

АВТОР: МАР'ЯНА ПРУТ

ТАМАРА БАБАК
володарка часу

«Страж», лоза, дерево

Тамара Бабак втілює своє бачення світу в живописних полотнах, у текстилі, але найбільше їй подобається лоза. Живий, теплий, гнучкий матеріал «від землі» — такий самий давній атрибут побутової культури, як і глина. З лози робили хати й предмети, городили тини та навішували на них горщики. На жаль, час нещадний до верболозу, і те, що не збереглося, хіба історики реконструюють.

А можна піти принципово іншим шляхом — «увімкнути» генетичну пам'ять і вмонтувати архаїку в сьогодення урбанізму. Безперечно, Тамарі Бабак до снаги зробити геніальний у своїй простоті кошук — наприклад для полуниці, — але вона дивиться глибше й плете ширше. З її «верейок» виростає прасвіт, а видозмінена руками ху-

дожниця лоза набуває ледь знайомих, та давно забутих нами абрисів і форм. Її інсталяції — справжній лабіринт пам'яті: «Острови», «Колонізація об'єкта», «Перетинання». Степові «баби» й пагорби, тини і частокони, курені та рибальські сіті — де б не перебували позірно прості витвори мисткині, завдяки їх витонченості будь-який простір стає затишним. І ми починаємо тими сітками ловити рибу спогадів і складати її в кошики.

Вже десять років, як Тамара зі своїм чоловіком, також відомим художником Олександром Бабаком, відкрили для себе власний архаїчний простір — покинуте село Лейкове на Полтавщині. В чотири руки вони перетворили його на справжній арт-об'єкт і не дають йому зникнути остаточно. Там, на берегах річки, Тамара знайшла відкрите джерело натхнення. Як і мало бути, лозянка сітка затягнула свого рибалку. ■

Новий унікальний
український проект

МЕРЕЖА КНИГАРЕНЬ

К Н И Г А Р Н Я

Купуйте в інтернет-магазині за адресою:
www.book-ye.com

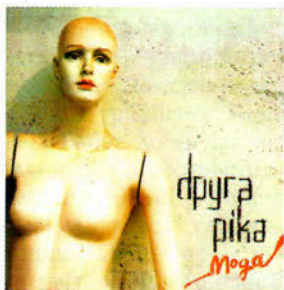
Нова сучасна книгарня в історичному центрі Києва,
поруч зі станцією метро «Золоті ворота», вул. Лисенка, 3
тел: (044) 235-88-54
office@book-ye.com

CD

Модна експансія

Від решти поп-рокових команд «Друга ріка» завжди відрізнялася тим, що прагнула налагодити цивілізовані стосунки з малонадійними суб'єктами нашої шоу-бізнесової тусівки. Попри часті «обломи», їй це врешті вдалося. Сьогодні гурт має професійний менеджмент, стабільну медіа-підтримку, постійний концертний ангажемент, хоча столицю чомусь обминає. Очолює його лідер-вокаліст Валерій Харчишин, який підтримує харизму героя-коханця, чії пісні — наче віршовані резюме чергових амурних пригод. До відвертої банальщини він при цьому не опускається, залишаючись «останнім романтиком», який у жорсткому світі продовжує шукати красу й позитивні вібрації. «Електоральне поле», на якому грає «Друга ріка», спільне для груп «Скрябін», «Океан Ельзи», «Мотор'ролла», «С.К.А.Й.», «Неділя» та інших лідерів українського рокапосу. Кожна з них має певні фішки й розкручені хіти, та ефірну експансію Харчишина й компанії не порівняти ні з ким. Свіжі треки «Другої ріки» стабільно застрягають у радіочартах на півроку. Так було з попереднім альбомом «Деніч», так відбувається з новим диском «Мода», де виділяються підкріплені стильними кліпами композиції «Фурія», «Кінець світу», «Космосоо». Заради цікавості я взявся порахувати актуальні радіохіти «Океану Ельзи» та «Другої ріки». Виявилось, що в останніх їх на три-чотири більше. Якщо грамотний промоушн вдало приладнати до мелодійної романтики, «музична фіра» буде їхати, як слід.

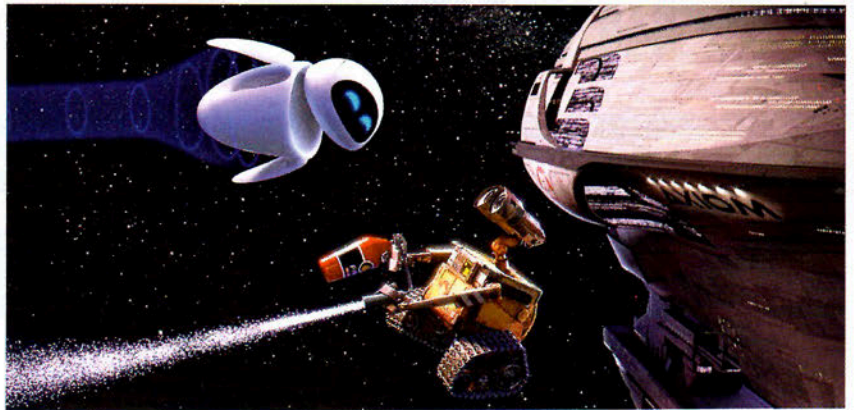
Олександр Євтушенко

«Друга ріка». Мода. — Moon Records, 2008.

КІНО

Любов на звалищі

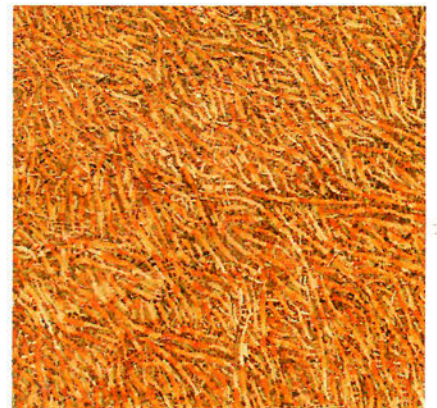
Режисером анімаційного фільму «ВОЛЛ-І» став Ендрю Стентон — і цим уже багато сказано. У мультяшному бізнесі він випробовував себе як сценарист («Історія іграшок»), співрежисер («Життя жуків»), виконавчий продюсер («Корпорація монстрів»). А дотепер найвідоміша стрічка «В пошуках Немо» розкрила ще й його акторський талант — голосом постановника й автора сюжету заго-

ворила черепаха Краш. Нова картина оscarоносного Стентона оповідає про далеке майбутнє, коли люди настільки забруднили планету, що вирішили за краще дружно відправитися на запасну станцію, залишивши на Землі тільки маленького робота-сміттєвика ВОЛЛ-І. Він запрограмований акуратно трамбувати непотріб, але за століття своєї невдячної праці в нього чомусь з'являються цілком

ВИСТАВКА

Зоопарк на двох

Київські митці Володимир Вештак і Ірина Вештак-Остроменська працюють з принципово різними матеріалами, та їхні витвори дещо спільне таки мають. Володимир малює акварелі на полотні — його нефігуративні картини, неначе виплетені з різнокольорових ниток і більше нагадують скульптуру чи декоративне мереживо. Художникові вдалося усунути з акварелі її водянисту сутність. Натомість, використовуючи насичену непрозору палітру, він надав їй об'єму й непритаманної цій техніці фактурності. Зблизька можна розгледіти нюанси плетива тонких смужечок, якими так захоплюється митець. Звідаючи ж вони нагадують зміний клубок ще трохи — й засичать. Творчість Ірини Вештак-Остроменської позірно інакша. Мисткині, яка спеціалізується на бронзовій скульптурі, до душі не абстрактні експерименти, а фігуративні зображення. На відміну від чоловіка, свою

сировину художниця використовує в звичний спосіб. Завдяки її фантазії бронза перетворюється на карнавальні сценки з кумедними блазнями, бродячими музикантами й дивакуватими тваринками. Проте часто ці веселі маски чоловічків або мордочки звіряток приховують сумні усмішки й замріяні погляди.

До 23 серпня
Галерея «Триптих»
(Київ, Андріївський узвіз, 34)

Анна Шабeko

КНИГА

Жорстокий роман

антропоморфні риси. Йому починають подобатися деякі речі, він милується зоряним небом. Спокійне існування ВОЛЛ-І порушує прибуття сліпучо красивої роботи-розвідниці, в яку малий закохується до нестями.

Після купи людиноподібних рибкоб, віслоків і пінгвінів, які населяли повнометражну анімацію останніми роками, образ машинного помічника вийшов напрочуд влучним. Він до міри зворушливий і, попри карколомні космічні пригоди, геть не нагадує пародію на супермена. Приємне враження після перегляду залишається ще й тому, що актуальну екологічну тему Стентон рішуче відмовляється форсувати. Мета режисера була куди гуманнішою — показати, як у знеособлений світ поступово повертається дружба й любов. І на ці почуття заслуговують не тільки роботи, але й люди, як би їм не хотілося спростити собі життя.

У кінотеатрах України

3 З Липня

Галина Іваненко

Змальований Чаком Палагнюком світ розділено на нічний і денний. На світлі гарно почувається законослухняна сірість. Темряву віддано тим, у кого потяг до протесту й індивідуалізму не згас. Відсутні книжки і відео, а завдяки мозковим транскриптам усі мандрують чужими пригодами й відчуттями. Народившись у великій родині, Рент Кейсі мало не з пелюшок почав опиратися обставинам. Про його «подвиги» та славу розповідають понад сотня родичів, друзів, сусідів, знайомих. Їхні голоси зливаються в строкатий хор — кожен веде власну партію, свято переконаний, що лише йому відома правда про цього новітнього Ісуса-месника, Ромео шурячих нір і поширювача особливої форми казу, який свідомо перетворив власне тіло на зброю масового винищення.

Коли Чака Палагнюка запитують, чому сюжети його романів так подібні один до одного й усі зводяться врешті до схеми «Бійцівського клубу», американський письменник пояснює, що не брався вражати що-

раз іншою історією — йому важливо окреслити хвилюючу тему. В романі «Рент: усна біографія Бастера Кейсі» автор знову пристрасно таврує суспільство споживання. Рент — партизан, анархіст і ліквідатор в одній особі. А вигадливості, з якою він спочатку відправляє у краший світ своїх стареньких кривих, а потім і незнайомих осіб, міг би позаздрити навіть його колега з «Клубу» Тайлер Дьорден. Попри подібну для обох текстів естетику відрази, «Рент...» містить одну принципову відмінність: Палагнюк прямо називає винуватців соціальних неподобств. Це звані «історики», які опанували подорожі в минуле. Від цього моменту роман жорстокості перетворюється на книгу про маніпуляції з часом.

Вікторія Поліненко

Чак Палагнюк.
Рент: усна біографія Бастера Кейсі. — Х.: Фоліо, 2008.

ТЕАТР

На тему самотності

Якщо в часи розвинутого соціалізму авторові треба було вивести в тексті неординарну особистість або змалювати екстраординарну ситуацію, він не рідко обирав жанр фантастики. Так учинив і Павел Вежінов, «примусивши» головну героїню своєї повісті «Бар'єр» Доротею (цим твором насправду зачитувалася молодь 1980-х) літати. Автори пластичної вистави «Я — божевільна?» за повістю болгарського письменника (режисер — Віра Мішньова) зосередилися на темі людської непересічності, яка тісно пов'язана з самотністю. На їхню думку, сучасний світ, попри позірно насичене подія життя, населяють чимало одинаків. Особливо це характерно для мегаполісів.

Саме серед вогнів і звуків великого міста зустрічаються двоє. Він — відомий музикант Антоній, який нудиться божественним життям, але не може його зректися. Вона — дівчина,

як кажуть, не від світу цього чи, інакше, божевільна. Через те, що Антоній належить прагматичному світові, де панує розум, він не довіряє своєму новому почуттю любові, свободи, душевної близькості з Доротеєю. Між ними, між їхніми самотностями й коханням лежить бар'єр. Мова тіла ідеально підходить для передачі на кону атмосфери польоту, марень, сновидінь, якими наповнена історія цієї зустрічі. Синкопами в дійство влетені гротескові сцени божевільні та комічні масковані побутові сценки. Прекрасно підібрана джазова музика дає змогу глядачеві поринути в ритми, ймовірно, спеціально децю затягнутого дійства, яке створює

можливість театральної медитації на тему самотини.

Театр пластичної драми на Печерську (Київ, вул. Шовковична, 7а)

Наталія Шевченко

ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНКО

ВИСТАВКА

ДЖАЗ

КІНО

КЛАСИКА

З МОНІТОРА

ЖИВОПИС Українські художники, яких об'єднала виставка «Робочий стіл» (Desktop), вирішили звернутися до найпростіших і водночас найбільш знайомих зразків комп'ютерної графіки. За словами куратора проекту Сергія Кузнецова, для сучасної людини ці картини, котрі вона вимушена споглядати, сідаючи за свій комп, кожного дня — такі ж упізнавані візуальні символи, як і пасторальні «медведики в сосновому лісі». Тому й вирішили Вадим Бондаренко, Сергій Кузнецов, Роберт Саллер, Ігор Гусев і Віктор Покиданець подружити десктопи з малярством. Взнявшись за пензлі та фарби, вони в живописній манері зобразили елементарні, як інфузорія тувелька, предмети. Глядачам вирішувати, чи схвалити гумор українських митців. Для останніх ця виставка, як намагаються нас переконати, — ще одна ода живописній традиції, з тенет котрої, схоже, вирватися не так легко.

До 22 серпня
Галерея «Ательє Карась»
(Київ, Андріївський узвіз, 22а)

СОМІХ

Дебютна експозиція Валентина Лапшина не містить нічого зайвого — тільки роботи для коміксів. Персонажі 17-річного одесита настільки реалістичні, що в його паперових красунь і мужніх героїв, здається, велике майбутнє. На це сподівається й сам автор, плануючи на основі своїх яскравих аркушів створювати згодом повнометражні анімаційні фільми.

До 18 липня
Галерея «Чайна роза»
(Одеса, вул. Гаванна, 2)

ЖВАВИЙ ГОЛОС

ШОУ Коли організатор одного з турне назвав Неллі Фуртадо найпрекраснішою та найталановитішою жінкою в світі, він хотів цим сказати трохи більше, ніж просто комплімент. Єдина донька родини португальських емігрантів у Канаді — з тих, кому справді дано природою чимало. Неллі дебютувала на сцені в чотирірічному віці. Якщо подружки мріяли про ляльки, то вона просила в мами синтезатор. Замість уроків вправлялася в шкільному джаз-бенді, першу пристрасть відчувала не до протилежної статі, а до хіп-хопу й ритм-н-блюзу. Коли добрі продюсери навчили її не перескакувати в межах однієї пісні кільканадцять разів від англійського року до бразильської народної музики, 2001-го презентувала свій перший альбом Whoa Nelly! із дуже вдалим синглом Like a Bird, який приніс співаці довгоочікуване Grammy. Київських фанів співачка потішить піснями з альбому Loose.

15 липня
Міжнародний виставковий центр (Київ, Броварський пр-т, 15)

МУЗИКА СИТИХ

Успіх музичних вечорів у ресторані «Панорама» засвідчує, що джаз — музика ситих. На черзі — турнір Дмитра Бобіна-Александрова (саксофон), Денніса Аду (труба), Олександра Павлова (гітара), Андрія Лебедева (бас-гітара) та гурту молодіжних тусовок DJ Set. Чесно кажучи, хочеться, щоби в цьому змаганні електроніки та акустичних інструментів не було жертв і перемогла дружба.

12 липня
Ресторан «Панорама»
(Київ, вул. Шолуденка, 3)

СУПЕРНЕВДАХА

КОМЕДІЙНИЙ БОЙОВИК Дуже літній фільм «Хенкок» триває всього півтори години. За цей час головний герой, образ якого створив Вілл Сміт, знешкоджує бандитів, вберігає хлопця від його ровесників-хуліганів, допомагає китові, котрого викинуло на берег. Але кожна його «позитивна» дія супроводжується таким руйнівним ефектом, що краще би цей постійно нетверезий бомж-супермен того не робив. Джон Хенкок — мабуть, єдиний герой-рятувальник, якого не люблять оточуючі. Все різко змінюється, щойно він потрапляє до рук грамотного фахівця: піарник Рей (Джейсон Бейтмен) пропонує, передусім, скоригувати імідж, для чого треба трохи посидіти у в'язниці, а потім «переодягнутися» в правильний костюмчик. Хенкок на свою голову погоджується, не підозрюючи, що найстрашніше — зовсім не побачення з мешканцями буцегарні, а зустріч з дружиною Рея (Шарліз Терон).

У кінотеатрах України
з 10 липня

1 + 1

Автори фільму «Білявка та білявка» свято вірять, що дурнуватий сюжет і пара король — найпряміший шлях до сердець глядачів. Чи є у них для цього підстави, можна перевірити під час перегляду картини, героїні якої Ді (Памела Андерсон) і Доун (Деніз Річардс) потрапляють у халепу, оскільки їх чомусь вважають найманими вбивцями. Зважаючи на абсурдність розвитку подій — комедія та й годі.
У кінотеатрах України
з 3 липня

ПРОСТО НЕБА

ІМПРЕЗА Цими вихідними музичний тон у столиці знову буде задавати класика. В розпалі фестивалю «Київські літні музичні вечори» з абонементом Національного симфонічного оркестру. Цього разу колектив запропонує серію інструментальних концертів. 12 липня під орудою імпульсивної диригентки Наталії Пономарчук виступатимуть відомий українсько-німецький піаніст Євген Ржанов і концертмейстер НСОУ Богдан Криса. Перший виконає Фортепіанний концерт Гріга, другий продемонструє майстерність на матеріалі Скрипкового концерту Брамса. 13 липня за пультом колективу стоятиме Володимир Сіренко й акомпануватиме він тільки скрипці. Концерт фінського романтика Сібелюса зіграє загадкова французька Елеонора Дармон. Підкорювати труднощі Концерту Бетховена (можливо, з каденцією самого Шнітке) буде ще один українець із подвійним громадянством — учень Богодара Которовича та Ієгуді Менухіна, Олесь Семчук.

12, 13 липня
Київ, Літня естрада ЦПКВ

З УСМІШКОЮ

Муніципальний театр опери та балету називають колосикою майбутніх зірок. Головний диригент трупи Олексій Баклан — кращий балетний диригент столиці. Солісткою театру досі працює Вікторія Ченська — виконавиця провідних партій у Національній опері. На заключному гала-концерті сезону звучатиме музика з вистав дитячих і не тільки.

12 липня
Муніципальний театр опери та балету (Київ, вул. Межигірська, 2)

НАВІГАТОР

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

«ТРАВІАТА»

Лірико-психологічна опера Джузеппе Верді – історія трагічного кохання куртизанки Віолетти Валері та Альфреда Жермона.

11 липня. Театр опери та балету (Львів, пр-т Свободи, 28)

АРТЕМ ЧАПАЙ

Презентація подорожньої книги відомого українського блогера «Авантюра, або практичні реалії мандрів по-бідняцьки».

11 липня. Книгарня «Є» (Київ, вул. Лисенка, 3)

«ГРОШІ»

Переказ мовою сучасного театру класичної комедії Івана Карпенка-Карого «Сто тисяч».

11 липня. Академічний драматичний театр ім. Т. Шевченка (Харків, вул. Сумська, 9)

«ЕПОХА МУЗИЧНОГО БАРОКО»

Програма Олександра Спренґа (скрипка) та Наталії Сікорської (фортепіано), складена з творів барокових композиторів.

13 липня. Андріївська церква (Київ, Андріївський узвіз, 23)

«КОРРОЗІЯ МЕТАЛЛА»

Виступ легендарних московських металістів плюс презентація перевидання CD «Орден Сатани».

13 липня. Клуб «Майдан» (Луцьк, вул. Бойка, 2)

«БЕРБЕНИЦЬИ ФІГЛІВ»

Гуцульський фестиваль гумору та сатири – жарти, коломийки, конкурси гумористів, інсценівки.

19 – 20 липня. с. Ясеня, Рахівський р-н, Закарпатська обл.

«СВІТ СТАРОЇ ВІРИ»

Унікальна виставка книг, ікон, документів, фото, присвячена історії, культурі та побуту відгалуження російських старообрядців – ліпованів.

До 20 липня. Музей приватних колекцій ім. О. Блещунова (Одеса, вул. Польська, 19)

«ОДА РАДОСТІ»

Співзвучний симфонії Бетховена живопис Бориса Єгіазаряна.

До 20 липня. Галерея «Арт-фокстрот» (Київ, Андріївський узвіз, 38)

ФЕСТИВАЛЬ

ПРОЕКТ

ЕЛЕКТРОНІКА

TORI FEST

АЛЬТЕРНАТИВА Організатори фестивалю японської культури Tori Fest другий рік втовкмачують українській молоді, що уявлення про Японію не має обмежуватися суші, кімоно та гілкою сакури. Акція знову проходить у скейт-парку під Московським мостом, і всі його зони – велика сцена, пляж та chillout – використовуватимуться для якомога адекватнішого сприйняття далекосхідної країни. На фестивалі виступить Київський театр вогню «КОТ», відбудеться показ японської street-fashion колекції, також серед учасників очікуються Нвоуа – українське «хайку» нової електронної музики, Molfar – проект, який спеціалізується на трансформації свідомості за допомогою ритмічної музики, та DJ's Птиця. Також побачимо Fire-show зі смолоскипами, drum'n'bass та japan-noise гурти, фільми та анімацію – все те, що допомагає підтримувати філософське ставлення до світу.

12 липня
Розважальний комплекс «The MOST» (Київ, Московський міст)

СЕЛО І СПІВИ

На свято Петра і Павла одне із закарпатських сіл перетворюється на осередок забав зі спортивними змаганнями, колективними іграми, танцями та музикою. Щоби популяризувати свої традиції, місцеві мешканці влаштовують фольклорний фестиваль «Селиська співанка». Цьогоріч публіку розважатимуть також рок-гурти Mad Heads XL, «Перкалаба», «Фліт» і «ПоліКарп».

14 липня
с. Нижнє Селище, Хустський р-н, Закарпатська обл.

ФЕНОМЕН ЗОРУ

МАЛЯРСТВО В межах спільно проекту «Галереї Тетяни Миронової» та Hyatt Regency Kyiv у готелі демонструється експозиція робіт українського художника Романа Жука, без творчості якого не уявити вітчизняне мистецтво останніх двох десятиріч. Наприкінці 1980-х він став одним із лідерів «Нової хвилі», що вражала зухвалістю молодого українського постмодернізму. В 1990-х роках митець здобув європейську славу, особливо вразивши своєю фантазією голландців, а в новому тисячолітті насичені іронічними парадоксами грайливі твори Романа Жука триумфально повертаються на батьківщину, де, зокрема, їх можна було переглянути й у головному мистецькому осередку країни – Національному художньому музеї. Нинішня виставка – частина тривалого проекту «Галереї Тетяни Миронової» та готелю, в інтер'єрах якого розташується низка експозицій відомих українських митців.

До 24 серпня
Hyatt Regency Kyiv
(Київ, вул. Тарасової, 5)

ГАРЯЧЕ-ХОЛОДНЕ

Робота з батиком подібна до писанкарства – майстри використовують пензлики та писачки, тільки в першому випадку малюють на тканинах. Любава Тарадай працює з шифоном і атласом, надихаючись улюбленими музикою та мультяками. Результатом її вправ у техніках гарячого та холодного батіку можна помилуватися в підземеллях колишнього костюлю Єзуїтів.

До 24 липня
Галерея «Равлик»
(Львів, пр-т Свободи, 15)

ОДНІ ЗІРКИ

ФЕСТИВАЛЬ Цьогорічний Global Gathering потішить шанувальників електронної музики концентратом зірок першої величини. Єдина проблема – як нічого не пропустити, адже п'ять сцен діятимуть одночасно. На головному майданчику відіграють вершки світових танцюлів: кращій діджей планети 2007 року Армін ван Бюрен, один із засновників нью-диско Етьєн де Кресі та легендарний Том Холькенборг (Junkie XL), який відзначився спільними проектами з Дейвом Гехенном і The Cure та створив саундтрек до культової іграшки Need For Speed. Також на основній сцені відбудеться виступ провідного продюсера хаус-музики Еріка Прідца, автора номінованого на Grammy реміксу на композицію Pink Floyd. А окрасою сцени Time2Bass Arena стане графітчик та актор Годді – культова фігура стилю drum'n'bass. Ще одна перлина фесту – піонер американського діджеїнгу та фаворит масштабних концертів просто неба Джош Вінк.

12 липня
Київ, аеродром «Чайка»

ІНЖЕНЕРИ

За словами Лі Бачелора та Кейра Клемінсона, формація Future Engineers народилася під впливом наукової фантастики та серіалу X-Files. Окрім паранормальних явищ, хлопців завжди цікавила музика. Коли британський дует перехворів експериментами, то став провідним atmospheric drum'n'bass проектом, який розкачує танцюл, але може і розслабити в домашніх умовах.

18 липня
ПК «The MOST»
(Київ, Московський міст)

ПРАВИЛА «МАРШРУТНОГО ТОНУ» Декілька моїх друзів, людей вихованих і порядних, обурюються, коли пасажери, які сидять, просять їх передати гроші за проїзд. Мовляв, треба спочатку розплатитися, перш ніж вмоцуватися біля вікна, й не відривати сторонніх людей від перегляду ранкової преси. А я якось їхав у напівпорожній маршрутці, аж раптом мені на плече лягає важка рука й басистий голос просить передати за проїзд. Я намагаюсь передати гроші через молодика, який сидів попереду, та той відповів: «Пішов на..!» Я повернув гроші назад, і дебетому качкові довелося самому плентатися до водія. А грубіян виїшов на наступній зупинці шукати медичну допомогу. Мораль: грубість шкідлива для здоров'я. ▮

**АНДРІЙ
ЛАВРИК**

**ВЕРОНІКА
КІФІЧАК**

АСОЦІАТИВНЕ Я люблю столичний автовокзал. Чому? А тому, що я відчуваю найтонші запахи. Це, мабуть, від народження. Люблю кожного дня проїжджати повз те місце, де збираються автобуси. Автовокзал нагадує дитинство. Не через гуркіт коліс і навіть не через великі натовпи людей. Через запахи... Там пахне тістом, шоколадом, корицею та медом. Там кондитерська фабрика. Там щодня випікають тисячі тортів, які потрапляють на наші святкові столи. В дитинстві, лише на великі свята на кшталт Нового року чи Дня народження, ми купували торти. Автовокзал нагадує дитинство. А ще люблю Нивки. Там у дворах пахне їжею із совкових їдалень. Котлетами та макаронами, борщем і компотом. Запах нагадує море. Саме так пахне узбережжя Криму, де ми з батьками відпочивали кожного літа. ▮

РОЗРИТА КАНАВА «Мамо, мамо, дивися — дяді викопують фонтан». Під самим будинком — яма дво metroвої глибини, шириною в проїжджу частину й половину тротуару, а з неї весело фонтанує гаряча водичка. Діткам — нове видовище, їхнім батькам — весела перспектива гріти воду на газовій плиті. Й особисто мене вражає інше — протягом останніх трьох тижнів аварійні труби на цьому самому місці розкопували ТРИЧІ. Кожного разу — із залученням півтора десятка людей (двоє працюють у ямі — решта споглядає згори, вочевидь, чекаючи своєї черги) та кількох одиниць техніки. Мабуть, нашим комунальникам подобається копати фонтани, бо іншої раціональної причини таких-от «ремонтів» навряд чи знайдеш. ▮

**СЕРГІЙ
ЛУК'ЯНЧУК**

**ОЛЕНА
ЧЕКАН**

ЗІРКОВИЙ ЧАС Якби колись мені сказали, що французи (не нелегали, не клошари) будуть біля супермаркетів чекати й потім хутко розбирати винесені на смітник упаковки прострочених продуктів, я б нізащо не повірила. Та вчора побачила це на власні очі на каналі Evronews. А ще португальців, британців, італійців, іспанців, німців, яким сьогодні не вистачає грошей на продовольчий кошик минулого місяця. Єгиптянам і перуанцям бракує хліба, індусам і тайцям — рису. Поважні вчені мужі передрікають глобальну нестачу продовольства, що загрожує людству, і я раптом подумала, може, це зірковий час України? Може, як колись Близький Схід піднявся за рахунок нафти, Японія та Південна Корея — найсучасніших технологій, так і Україна розбагатіє на наших занедбаних чорноземах? ▮

ПРО СМАК ХЛІБА Малозабезпеченим компенсуватимуть підвищення цін на хліб за допомогою соціальної картки. Почувши новину, моя бабця згадала день, коли в СРСР відмінили карткову систему. В 1947-му вона вчилася у фабрично-заводській школі й жила в гуртожитку. До 14 грудня хліб видавали за картками, півкіло на день. «Це дуже мало, — пригадувала бабця. — Тільки його і їли, ні про яку картоплю в голодному місті не було й мови. Того дня почали давати по два кіло на руки — дві буханки. Ми взяли свій хліб, скинулися на олію, налили її в тарілку й отак їли — хліб, вмокаючи в олію. Він був дуже глевкий, між м'якушем і шкуринкою зяла величезна прогалина. Та нічого смачнішого у своєму житті я не їла». ▮

**ІННА
ЗАВГОРОДНЯ**

**АННА
БАБІНЕЦЬ**

ПЕС І МІСТО Чула, що дослідники вивели новий тип тварин — урбанізованих. Чотириногі мешканці мегаполісів, переважно безпритульні, користуються метро та тролейбусами. Вони не бездумно подорожують, а точно знають, на якій зупинці виходити й куди прямувати далі — це засвідчують документальні кадри. Й ось днями спостерігала з балкона дивовижну картину: собака зупинився на світлофорі, дочекався зеленого світла та перебіг дорогу. Він навіть не дивився навколо, а впевнено йшов вперед! Таке вражає. Проте не варто переоцінювати тварин. Навряд чи вони шукають світлофори та зебри, швидше, запам'ятовують, де й у який спосіб велика кількість людей переходить дорогу. Тварини мегаполісів змушені вчити наші правила, бо просто хочуть жити. ▮

ДЛЯ ТИХ, ХТО ПРАГНЕ БУТИ ПЕРШИМ
ІНФОРМАЦІЯ ТА АНАЛІТИКА 24 ГОДИНИ НА ДОБУ

перший діловий
телевізійний канал

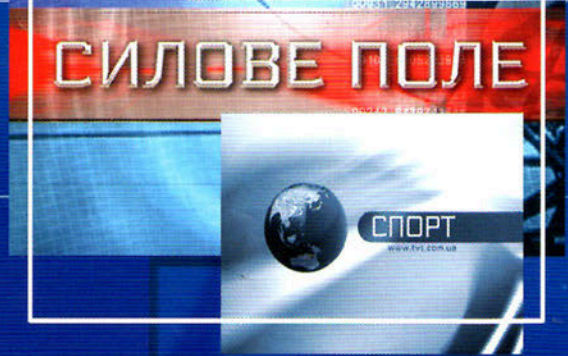

Спутник "Hellas Sat 2" 39o E
Частота прийому: 11.512 GHz,
Символьна швидкість: 30 000 SR
FEC: 7/8, Поляризація: H.

Україна, 04119, м. Київ
вул. Якіра, 13-б
тел/факс: +38 044 207 4717

www.fbc.net.ua www.tv1.com.ua

ДИВИСЬ В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТЬОГО МІСТА

fashiOnline

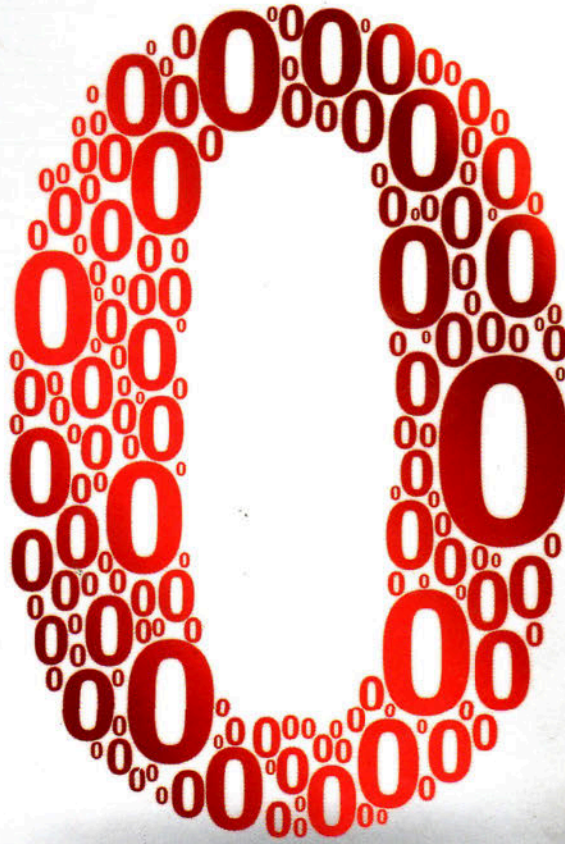

Здоровий бізнес

МТС – Генеральний спонсор
НОК України
Мобільний оператор
олімпійської збірної України

Безкоштовні дзвінки, SMS та Інтернет

Бізнес-тариф Олімпійський

Nokia
3110 C
299
грн

Nokia
2630
149
грн

Телефони за вказаними цінами
надаються при підписанні
Додаткової угоди на 2 роки
за умови наявності їх на складі.

Alcatel
OT S520
1
грн

Fly
V60
1
грн

МТС оператор бізнесу

ЗАТ «УМЗ», м. Київ, вул. Лейпцизька, 15
Центр обслуговування корпоративних абонентів: 8 (044) 240 0001, 8 (050) 462 0001
(детальні умови; вартість дзвінка – згідно з тарифами Вашого оператора)